

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

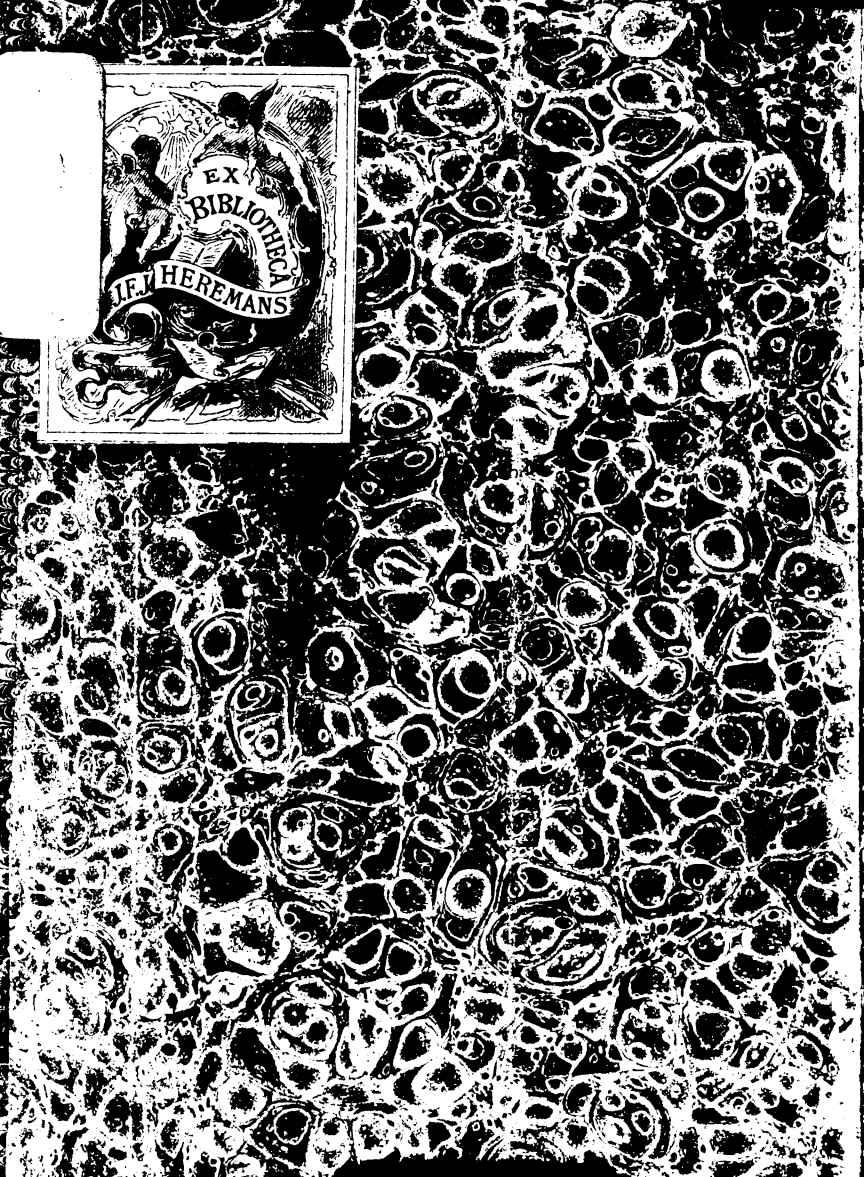
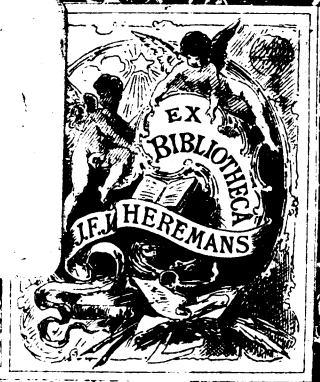
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

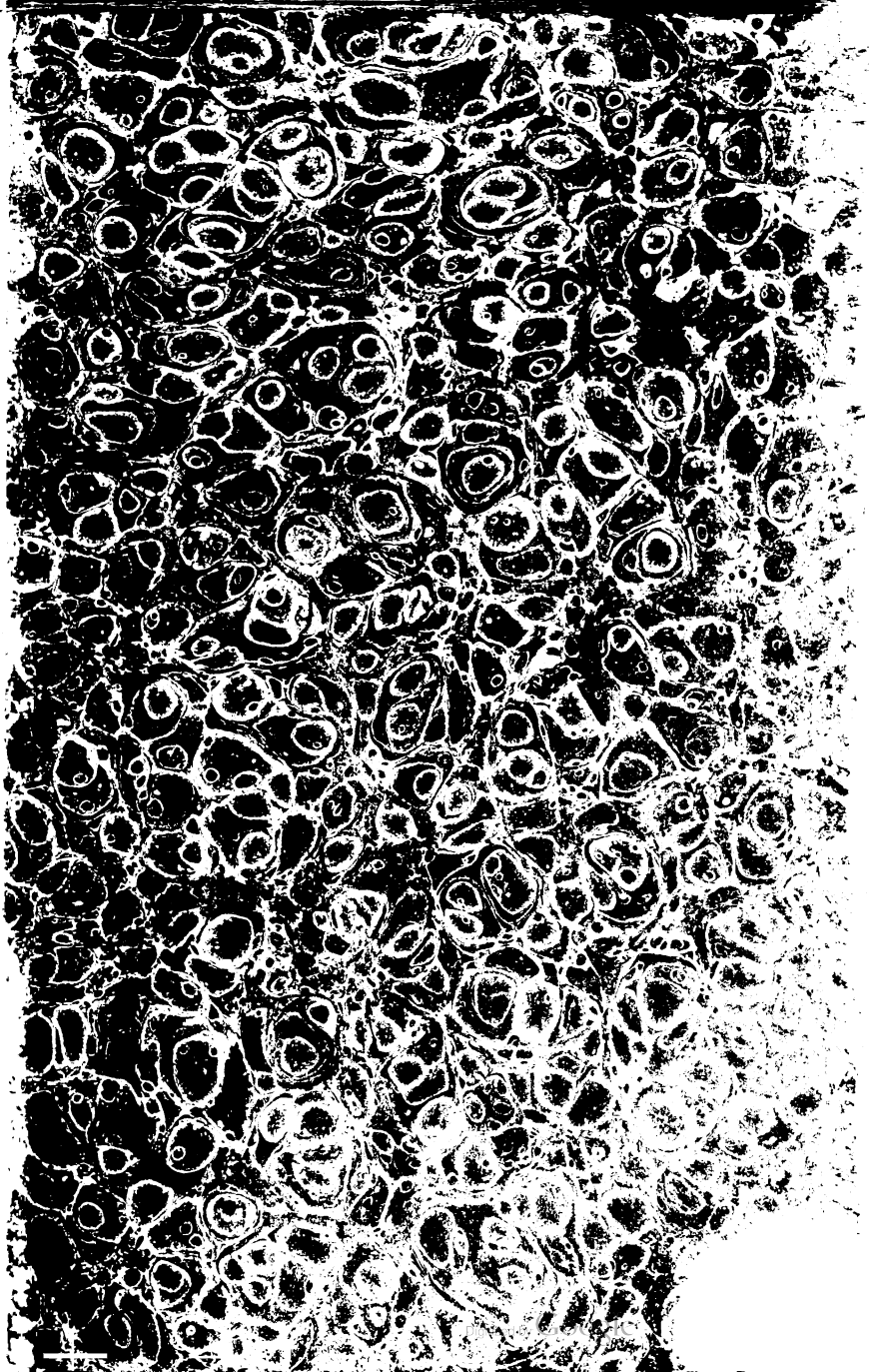
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

UNIVER

A library identification strip at the bottom of the page. It contains a small icon of a building on the left, a barcode in the center, and a small vertical barcode on the right. The word "UNIVER" is printed above the main barcode. There is also a small, illegible mark below the main barcode.

H. 421

**HISTORIE,
R E G E L S
E N D E
BEMERKINGEN
WEGENS DE NEDERDUYTSCHÉ
R Y M - K O N S T ,**

Waergenomen ende bemerkt in de beste ende
vloeybaerste Rym-Dichters ; en opgesteld
doôr eenen Liefhebber der zelve Konst.

T A N T W E R P E N ,
By **HUBERTUS BINCKEN** Boek-drukkes
ende Verkooper , op de Katte-vest.

T O T D E N L E Z E R .

MEn vind niet eene Konst, waer van niet zyn beschreven

De Regels en't gebruyk, en in het licht gegeven :

Onz' *Rym-konst* maer alleen en had nooyt dit geluk,

Dat m'haere Regels zag verscheynen doôr den druk.

Is deze Konst dan min, als ander' Konsten t'achten?

Of heeft men minder vrucht van deze Konst te wachten ?

Wat Konst geeft meer vermaek, verkwikking aen den geest ?

Wat Konst baert meerder vreugd op menig' blyde Feest ?

Hoe menig' in verdriet, in tegenspoed gezeten,
Doôr't zingen van een Lied, en schynt niet te vergeten
Den druk, den rouw, 't verdriet, waer doôr hy
is verplet,

En voelt doôr Rym oft Zang, zig-zelve g'heel verzet.

Hoe menig' wyzen Man en heeft zig niet begeven
Tot d'oeff'ning van dez' Konst, en veel in Rym
geschreven ?

Ja ziet, den grooten *Cats*, een Lidmaet van den
Staet,

De Werken, die hy schreef, zyn all' op Rym en maet.

Ontfangt dan deze Gift, gy die zyt aengedreven

Tot deze nutte Konst; sy zal u middels geven

Om op zeer korten tyd te Rymen zoo 't behoort,

Al had gy voôren nooyt van deze Konst gehoord :

Gy zult wel haest zoo verr' doôr haer behulp geraeken,

Dat gy met groot gemak zult goede Veersen maeken,

En kennen g'heel den kneep der *Vlaemsche Poësie*,

En Rymen met vermaek, met goestie en g'lie.

Voôr eerst bevind gy hier histori' wys te lezen,

Van *Nederduytschen Rym* 't beginsel van syn wezen,

Hoe dat hy in ons Land in voegen is geraekt,

Hoe hy daer is gebruykt, verbeterd en volmaekt.

Hier worden u in't kort de Regels aangewezen
Van deze schoone Konst, te vooren nooyt gelezen :
Hier worden u getoond de woorden groot en klein,
Die in den *Vlaemschen Rym* na konst onbruikbaar
zyn.

Hier zult gy allen slach van goede Veersen vinden,
En welke dat men't best aen-een zal kunnen binden ;
Om doer den goeden zwier van d'een' en d'ander'
soort,

Te geven aen't gehoor een aangenaem accoord.

Hier zult gy 'tjeugdig vocht der *Rym-konst* kunnen
perien,

Om met veel vloeybaarheid te maekende uwe Veersen,
Die Stilstand oft *Cesuer* vereyffchen op de maet,
Als't Veers vyf voeten houd, oft ook daer boven
gaet.

Hier zult gy kunnen zien den Oorslof der Poeten,
En met een woord gezeyd, al wat'er dient geweten
Om na d'oprechte Konst een vloeybaar vlaemsch
Gedicht,

Dat syn' volmaektheid heeft, te geven in het licht.
Gy zult ook van den Rym de feylen kunnen kennen,
En leeren uw Gedicht na d'echte Konst gewinnen :

Hier zult gy, met een woord, gemaklyk kunnen
zien

Wat dat'er dient gevluht, wat dat'er mag geschien.
Neemt deze dan in dank, en leeft haer met genuch-
ten :

'Ten is myn broedsel niet, nog 'tzyn ook myne
vruchten :

'S is voer't gemeyne-best gegeven in het licht :

Hy is al by den Heer, die ons hier onderricht.

En zyn'er hier en daer nu onder onz' Poeten,
Die wel hervaaeren zyn, en meerder mogten weten,
Dat ider-een gebruyk' syn wetenschap en Konst :
Gaet voort, die meerder weet, het stuk is nu
begonst.

HISTORIE

DER NEDERDUYTSCHÉ

RYM-KONST.

Ontrent twee-duyzend vyf-honderd jaeren
voór de Geboorte Christi, wierd den
Thoren van Babel begonst : en hadde
diën voltrokken geweest, zonder twyfel
zouden de Inwoonders der Aerde hunne
blydschap met *Gezangen* tusschen de wolken
hebben doen wedergalmen : want *Noës* Broeder
Jubal, die, volgens de H. Schrifture, den
Vader is van de *Zangers* en *Instrument-speel-*
ders, en was noch niet lang overleden : en dit
vermaek, dat van over zoo vele eeuwen tot
onzen tyd doórgedrongen is, moest zekerlyk
hen noch geheel wel bekend zyn, mits sy, naer
den Zond-vloed, het aen de nieuwe Wereld
hebben voort-geleerd : ja het is wel waerschy-
nelyk, dat *Jubilum*, *Jubilawm* en *Jubiléren*,
dat is : *Bly-gejuyg-maeken*, hunnen oorsprong
hebben gekregen van den voórnoemden ouden
Jubal.

Vierthien-honderd zes-en-twintig jaeren voór
de Komste van den Messias, zong Moyses

A

2 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

meer als een *Lied* van dankbaerheyd , van onderwyzinge , en van voórzegginge : en *Maria* syne Zutter zong van-gelyke eenen *Lofzang* over de Verlossinge van Israël.

Den verduldigen Propheet *Job* , ontrent den zelve tyd , stelde de Historie van synen Voór- en Tegenspoed te boek in de Arabische taele , en op *Veersen*.

Laban den Afgodist en Schoon-vader van *Jacob* , in het Jaer 1739. voór de Komste van den Verlosser des werelds , beklaegde zig , dat hy hem en syne Familie niet had mogen uytleyden met *Gezangen* en *Speel-tuygen*.

Ontfent duyzend en dertig jaeren voór de Menschwordinge van den Zone Gods , heéft den gekroonden Harp-slager syne Psalmen geschreven op Hebreufche *Veersen* : ende den Tempel van Salomon , ontrent tien eeuwen voór de Geboórte van onzen Zaligmaeker , en is niet ingewyd zonder Hebreufche *Gezangen*.

Zes-honderd zeven-en-vyftig jaeren voór de zelve Komste , zong *Judith* een *Victori'-Lied* , naer dat Holophernes gedood , syn leger verflaegen , en de stad Bethulia verlost was.

Om kort te zyn , en voórby-te-gaen zoo vele *Gezangen* van het Oud Testament , de Alderheyligste Moeder Gods zong dat *Maegde-gezag Magnificat* , dat in alle Catholyke Kerken in de Vespers , met eene teere dankbaerheyd , zoo solemnellyk word naer-gezongen , en zal klincken tot het eynde des werelds.

Christus zong ook den *Lofzang* , eer hy opstond van het laeste Avond-mael ; en het is wel waerschynelyk , dat de Apostelen die gewoonte , die sy van hunnen Meester geleerd hadden , nder in syn Bisdom hebben ingevoerd ende

Historie der nederduytsche Rym-konst. 3

voort-geleerd, die noch in alle Kloosters ende in vele wereldlyke huysgezinnen in gebruyk is.

In de Instructie voôr de Paters der Societeyt Jesu, om Catechismus te doen, staet: dat'er voôr en naer de Christelyke Leeringe een geestelyk *Lied* mag gezongen worden; het welk hedendags by die Paters noch in gebruyk is: ja de H. Kerke heeft in ider van de Getyden (uytgenomen die voôr de Overledenen zyn, en ook, die op de dry dagen voôr Paesschen gezongen worden) gestelt eenen *Hymnus*, dat is een geestelyk *Gezang* op *veêrsen*, wel van zes verscheyde maeten.

Uyt dit alles kan men naespeuren den ouderdom der Rym-konst, en hoe sy van over menigvuldige eeuwen, en by alle soôrten van Persoonen in gebruyk is.

Om nu te komen tot de Nederduytsche Rym-konst, zoo mag ik zeggen, dat het te vergeefs is, dat men nae dezelv's oorsprong zoeken: want uyt het voôrgaende blykt, dat deze Konst zoo oud moet zyn als onze Tael, de welke vry wat ouder is dan vele zig inbeelden, die meynen, dat sy komt van het Hoogduytsch, om dat deze twee Taelen vele woôrden, en besonderlyk grond-woôrden ofte *substantiva* en *verba* van eene syllabe, gelyk hebben, oft maer weynig verschillende: maer dry treffelyke Schryvers en zyn niet alleenlyk van gevoelen, maer hebben ider ook met eenen grooten Boek getracht te bevestigen, dat onze hedendag'sche Nederlandsche ofte Vlaemsche Tael, naer de Hebreusche, de oudste is van de wereld. Deze Schryvers zyn:

Goropius Becanus, Medecyn-Meester van twee Koninginnen, Eleonora van Vrankryk, tweede

4 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*
Gemaeline van Franciscus I., en Maria van
Hungariën, Zuster van Keyzer Karel V.: synen
Boek is genaemd: *De Originibus Antverpianis
libri novem. Antverpia, Typis Plaminianis 1569.*,
in folio.

Den tweeden is *Adriannus Schriekius*, Heere
van Rodornen, in syn Werk van den Oor-
sprong en Zaeken der Nederlanden, en hanne
Oudheyd van spraeke boven de Grieken en
Romeynen: gedrukt tot Yperen 1614., in folio.

Den derden is *Abraham vander Mylen*, *De
Antiquitate Linguae Belgicae. Lugduni Battavo-
rum* 1612., in quarto. Dezen Auteur was van
meyninge noch te maeken eenen Woorden-boek
der oude Nederlandsche Taele; maer syne haef-
tige dood in't jaer 1637., heeft hem dit belet.

Dit zoo zynde, is het zonder twyffel, dat
onze Voór-ouders in die oude tyden, zoo oude
als jonge lieden, zoo wel als nu, en zoo zeer
als eenige andere natie, hun vermaek vonden
in den Zang, den welken niet zonder Rym ge-
weest en is, aengezien de jonge kinderkens by
arm en ryk, noch hedendags niet zonder Zang,
ja niet zonder Rym in slaep gewiegd worden,
en dit zoo wel in de Steden, als in de Dorpen.
Den geleerden Heer *Petrus Scholiers* Ridder, en
Schepenen van Antwerpen, getuygt *Sermone 6.
lib. 1.*, dat hy, nae Brussel op de reyze zynde,
zes kinderen hoorde kryten, en zoo veel Moe-
ders zingen: en het gedenkte my noch, dat ik
in die laest-genoemde Stad zynde, gehoord heb
eene fransche Voedster, die haer krytend zuy-
geling wiegende, zong:

*Marion pleure, Marion crie,
Marion vent qu'on la Marie,*

Historie der nederduytsche Rym-konst. 5

En om de kinderen te leeren spreken, als sy noch niet *Pater* oft *Mater* en kunnen zeggen, leert men hen de eerste syllabe van deze twee woorden; en om dat het zoude rymen, zegt men deze syllaben twee-mael: *Pa-pa, Ma-ma.*

Als sy beginnen te spreken leert men hen gebedekens op *Rym*, zoo voôr den eten als voôr de nacht-ruste; in welke gebedekens meer onnoozele godvruchtigheyd, als geleerdheyd is te vinden. Zyn sy in den hoek van de schouwe met rook gekweld, sy brabbelen wederom al *Rym*, zeggende:

Rook-vuer, Fook-vuer, &c.

Zoo haest deze wichters kunnen op de straet loopen, zyn sy bezig met *Rymkens* te zingen, zonder dat sy het weten: want wat is het anders als *Rym* dat sy roepen, wanneer sy, eenen ronden vrong van willige basten gevlochten hebbende, diên omhoog werpende, zeggen:

Fliere-muys, komt t'avond t'huys, &c.

Zien sy eenen Os, hun *Rymken* klinkt in alle straeten; maer ik en zal'er dit papier niet mede bekladden.

Zien sy eene Koe; sy rymen wederom wat anders dat daer op past.

Zien sy eenen Oyevaer vliegen, sy zyn gelyk gepraemd om hun rymend referyntiën, dat daer op gemaekt is, te zingen.

Zien sy in eenen winkel, oft in den omme-gang een schaeltiën hangen, sy zingen daer van altyd het zelve liedeken, dat de Torts-draegers van de Balans-maekers in alle straeten en merken, daer de Processie gaet, geduerig moeten hooren.

6 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

Spelen sy peërden , den Ruyter- en het Peërd spreken malkanderen aen in *Rym*.

De tydkortingen , daer pand word in gegeven , bestaen meest in *Rym* , of sy en eyndigen niet als met *Rym* , eer dat imand synen pand wederom krygt.

Komen de kinderen in de schoôl , men leert hen voôr de lesse een rymend gebedeken opzeggen , dat men wel merken kan , dat het van geenen Poëet gemaekt is.

Komt een kind 'smorgens wat te laet in de schoôl , het word van de andere met een *Rymken* uytgelagchen , die half zingende zeggen :

Langen slaeper , Bedden-maeker , &c.

Wat voôr telfeltiëns de Meyskens kawetteren tusschen haer spelle-werk , en zal ik niet zeggen ; want ik en wete die niet ; al heb ik meer als eens met verwonderinge staen opzien nae eene boven-venster , daer'er misschien dertig oft veertig gelyk bezig waeren met zulke tyd-verdryvingen , die zeker meer klonken als hunne bauten : en geloove wel , dat die telfeltiëns , de welke op *Rym* gesteld zyn , hen aengenaemer zyn , als andere in prosa.

Ambachts-lieden in de steden doen de straeten weder-galmen doôr hunne Liedekens , die rymen : oft fluyten sy tusschen-beyde , zoo hangt hen evenwel het een oft het ander gerymd raversken in de gedachten. Ja de Buyten-lieden , Mans en Vrouwen , jong en oud , op het veld trachten met den zang hunnen arbeyd te verlichten : en de kinderen , die de koeyen wachten , hebben liever te zingen , als ledig te zitten. Hoe menigen armen mensch bédelt syn brood voôr de deure van de Ryke , met geene andere

Historie der nederduytsche Rym-konst. 7
woorden, als met Liedekens te zingen, oft te spelen; daer sy met ongerymde smeekingē niet veel zouden krygen.

Zoo veel oude rymende Spreek-woorden, dat men daer mede vele boeken zoude kunnen vullen; zoo menigvuldige oude rymende Graf-schriften, gelyk *Franciscus Swertius* en *Jacob Cats* hebben by-een-vergaderd en in druk uytgegeven; zoo veel andere rymende Opschriften, als men in de Nederlanden, boven de deuren, voór de schouwen, op de gedenk-penningen, op de beschilderde glazen, en elders is vindende, waer van ik eenen geheelen boek vol gezien heb, die gedrukt is t'Amsterdam, by Jan ten Hoorn, en waer in noch een tweede stuk beloofd wierd; deze, zegge ik, toonen genoeg, dat de *Nederduytsche Rym-konst* in deze eeuwē, nog ook in de voorgaende niet geboren is.

Den tyd heeft ons beroofd van de oudste Rymen, doór diēn dat de Druk-konst voór het jaer 1445., oft daer ontrent, noch onbekend was: en de hedendagsche Drukkers verdrukken, versnipperen, ja vernielen menige schoone Antiquiteyten van perkementē Rym-boeken, om couverten te maeken aen de schoól-boeken, ja zelfs om de roode letteren in de almanachen te kunnen drukken.

En gelyk onze Voór-Vaderen, ik zegge de Nederlanders, ook in de oudste tyden Rymden; zoo deden waerschynelyk ook alle Volkeren. Onze Naebueren de Fransche, de Hoogduytsche, en de Engelsche, deden ook alzo: en tot een exempel van de twee eerst-genoemde, zal dit volgende dienen, dat nu ontrent de duyzend jaeren oud is, te weten: den *Vader-onze* in de Franc-Theodische Taele, dat is: gemengde

2 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*
 van oud Fransch en oud Duytsch, den welken
 is op *Rym* gesteld onder de Regéringe van Karel
 den Grooten, die in de achtste eeuw, ontrent
 het jaer Christi 750. ; Keyzer van Duytsland
 en Koning van Vrankryk was, waer van dit
 het begin is :

*Fater unfer gnato
 Bist druthin thu gimnato
 In himilon jo hoher
 Uduih si namo thiner. &c.*

Die oude Poëten en zagen nae geen getal van
 syllaben, nog nae de langheyd oft kortheyd der
 zelve, verre van daer was het, dat sy voeten
 oft accenten zouden waernemen: als hunne li-
 niën maer ontrent even-lang waeren, en paer-
 en-paer saemen rymden, dat was hen genoeg.
 Noch een voórbeeld, dat niet veel jonger is als
 het voórgaende, zal ons dit noch meer bevesti-
 gen, te weten, van *Otfridus* Religieus van het
 heylig Orden van S. Benedictus, in de Abdye
 van Wissenburg, die ontrent het jaer onzes
 Heere 800., schreef eene Historie van het H.
 Evangélie in *Rym*, de welke aldus begint.

*Nu wil ih scriban unfer heil
 Evangelions deil,
 Soo wie nu hier begonnen
 In Frenkifga tungen. &c.*

Nieuwsgierigen Lezer, kont gy dit over-oud
 Duytsch kwalyk verstaen, ik niet beter. Maer
 zal u jongere exempels voór den dag brengen,
 die evenwel oud mogen heeten.

Adrianus den vierden van diën Naem, Paus
 van Roomen, was eenen Engelschman geboren,
 en heeft in het jaer 1156, dat is dry jaeren naer

Historie der nederduytsche Rym-konst.

de dood van den H. Bernardus, het Gebed des Heeren, voór syne Landslieden, in Engelsche taele van die eeuwe, op Rym gesteld; welke tael al veél met de onze gelyk heeft, als van den zelve oorsprong afkomende, en dién rymenden *Vader-onze* begint in dezer voegen:

*Ure Fadyr in heaven rich,
Thy name be Halyed ever lich.
Thou bring us thy michell blifé
Als bit in heveny doé
Enear in yearth been it alsoé. &c.*

Doch mynen Lezer zoude liever hebben eenige voórbeelden van onze taele, die my ook niet ontbreken, schoon sy zoo oud niet zyn als de voórgaende; sy schillen niet-te-min noch al veél van de hedendagsche spraeke, en noch meer van den Rym van dezen tyd.

Zekeren Catholyken Hollander, genaemd *Melis Stoke*, in de dertiende eeuwe, ontrent het jaer 1248., schreef eene Chronyk in Rym, alwaer hy een hoofdstuk áldus begint:

*Oude boeken hoorde ik gewagen,
Dat alt land benede Nyemagen
Wylen Nedersassen hiet
Also als die stroom verschieet
Van de Maas en van de Rhyu,
De Schelde dat was het westerainde lyn. &c.*

Jacob van Meellandt (oft Mellandt,) naer syne dood *Uylenspiegel* genoemd, eyndigde in het jaer 1269. syne Rym-historie des Bybels, waer van wy een oud Manuscript bewaeren, waer uyt ik schryve het gene hier volgt.

*Hier gaet hunt daude Testamenz
Dat nieuwe dat si hi bekent.*

Bl. 116
col. 1.

10 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

Dats in dewangelie es beschreven

Sal ik in dietsch nu vort geven

In de name van onser Hēere /e

Beginnik en in Marien ere

Siēre Moeder diēne gedroech

Dies meneghe salege ziele louch. &c.

Bl. 191 v°. En den datum vind men in deze naervolgen-
de Rymen.

Naest de gebornesse van onsen Hēere /e

Waeft xij^e jaer en meere ende

Lxx en min een gegaen st

Van beginne sonder waen

Der werelt waeft vj^m jaer

Cccc en lxix vofrwaer /e

En vij dage ghi diet-sult lesen

Bidt onsen Here vor desen

Diet dichte dat hi hem doe gōnaden /e

Segt amen of ghys syt beraden.

In dit naest-voōrgaende, en in het volgende exempel, merkt men wel, dat die Rymers niet en zagen of hunne Veērsen staende oft loopende waeren, dat is: of sy met eene korte, oft met eene lange syllabe eyndigden: 't was hen genoeg dat sy rymden.

Den *Rym-spiegel*, geschreven doōr eenen Priester van het Dorp genaemd Velthem, by Loven, in het jaer 1316., heeft in het eerste Capittel deze Veērsen:

Ik salt vertellen groet ende smal

Onder den Kyser Willem al

Dies Graven Sone was van Hollant

Hoe hi Conincrike nam in hant

Ende met concente van de Hēren

Dat sal ik u int eerste leeren

Historie der nederduytsche Rym-konst. 17

*Ende hoe hi taken quam in die stat
Ende den Keyserliken Stoel besat
Syn doen ende syn leven al
Dat hem geschiede groet ende smal
Sal ic u seggen in rimen slecht
Ende oec mede alt gevecht. &c.*

En om nu vervolgens uyt elke eeuwe wat by-te-brengen, zoo dient dit uyt de vyftiende, dat gecopiëerd is uyt eenen perkementen Boek, die geschreven is ontrent het jaer 1420.

*Ik groetu Lam Gods Ihesu Crist
Die omme onse mesdaden bist
Ghecrust gepasijt bitterlike
Hore nu in dijn soete rike
Ende uerstaet te mijnre bede
Dor dine godlike ontsaermichede
Ic aermc besondighe creature
Loue di ende danke te deser ure
Dattu mi hebs bij dijnre genaden
Ghespaert die ben so vul mesdaden. &c.*

Tot noch toe word men Rym gewaer; maer zonder cadentie, zonder maete, zonder behoorlyke voeten; de welke in het jaer 1500. noch niet bekend waeren.

Maer Pater *Engelbertus vander Donck* Minderbroeder tot Antwerpen, van wie ik eenen Rym-boek gevonden heb, die van hem zelf geschreven is in oft ontrent het jaer 1523., heeft in syne Gedichten ook het getal van syllaben begonst te onderhouden; want voôr syne Referynen vermaent hy de Lezers met deze woorden:

*Wildy dees Rondeelkens wel lesen en spellen,
Gy selt in elc regël xij silben tellen;
Niet ruerende van singulare perfoonen:
Want die Luthers syn selen hem selven hoonen.*

*B. 39 n.
No. 10.*

12 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

Den zelve Pater *Vander Donck* heeft ook begonst in syne *Rymen* wat op order te stellen de staende en loopende Veêrsen; maer evenwel niet gelyk sy tegenwoêrdig geplaetst worden, te weten, overhand, dan twee loopende, dan twee staende; oft wel het eerste en derde loopende, en de andere twee staende; oft ook het tegendeel. Daer-en-boven en waeren de voeten in de *Rym-konst* hem niet bekend, gelyk men kan zien in het volgend couplet van onpaere regels.

*Als ik sie hoet nu in alle plaetsen staet,
Aenmerkende alle dese vremde abrysen,
Soo dunkt my dat de werelt op schaetsen gaet,
Verkeert seer wonderlyk vol confuysen:
Eendrachtigheyt wordt verjaegt, sy moet verhuysen,
Liefde vergaet, en haet houwet velt,
Men acht nu op Cloosters, Kercken, of Cluysen,
Godts dienst vermindert en devotie smelt,
Veel wolven worden onder Godts scaepkens getelt.*

Den tyd wanneer diên Pater Minderbroeder syn rechtveêrdig hertzeer doôr meer als tienduysend Veêrsen heeft getracht te verlichten, kent men in deze Naer-reden van een Gedicht van een-en-twintig couplets, strophen oft stances, waer van ider begint met eene andere letter, op het order van den A-b-c, van onpaere Veêrsen.

*Vyfthienhondert en dryentwintig men schryven sag,
Eenentwintig in November, isy elcken bekent,
Desen a. b. slecht van sne, wier om kyven mag,
Was deur jonste, diet begonste doen volent,
Tmorgens ten thien uren of daer ontrent. &c.*

Monfieur *Pierre Richelet*, in synen *Dictionnaire des Rimes*, gedrukt te Parys in 1702., zegt, dat

de Fransche Veêrschen hunne volmaektheyd gekregen hebben ontrent het jaer 1570. , doôr *Pierre Ronsard*, die volgens *Monfieur Moreri*, heeft verdient den titel van Prince der Fransche Poëten, waer in ik, nog niemand, die Veêrsen kent, hem zal gelooven: want tot noch toe in dit tegenwoôrdig jaer 1742., heb ik in de aldernieuwste Boeken wel eenige goede Fransche Veêrsen gevonden; maer noch niet een Gedicht, wiens Veêrsen al-te-mael goed waeren, ook zelfs niet in de beste Poëten: want (met hunnen oôrlof gezeyd) sy en hebben den kneep noch niet, en het is te vreezen, dat sy in vele jaeren diên noch niet zullen hebben, om vele redenen rae-kende hunne taele, die ik hier niet wil optellen: want ik schryve voôr de Nederduytsche Dichters, en niet voôr de Fransche.

En recht-uyt gesproken, het moet lukken in hunne Poëmes, dat'er twee Veêrsen, malkanderen volgende, goed zyn. Goede Veêrsen noeme ik, waer in alles waergenomen word, dat in die van *Jacob Cats* te vinden is, te weten:

1. Ongekrenkten zin in het geheel Gedicht.
2. Accent van idere syllabe, gebruykt gelyk in profa.
3. Getal van Voeten ordentelyk in alle Veêrsen en couplets.
4. Stilstand ofte snydinge in het midden der lange Veêrsen.
5. Het eynde ordentelyk in korte oft lange syllaben.

Deze dry leste conditiën observéren de Fransche Poëten nu stiptelyk; maer aen de twee eerste schort het hen voôr het meeste-deel, en besonder aen den Accent: want lange syllaben maeken sy kort, en korte maeken sy lang.

24 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

Kort-om, sy en weten die noch niet te scandēren, dat is: op de proef te zetten.

Tot een voorbeeld van zulke misflagen, stelle ik hier een pronk-veërs, gemaekt, zoo ik indachtig ben, doôr Monsieur *Despréaux*, wiëns Poëtische volgeestige Werken met eene ongelooveryke oplettendheyd, nauwkeurigheyd, schoone annotatiën, en groote kosten gedrukt, ende onlangs herdrukt zyn in vier deelen in octavo, ook in folio en in quarto, met schoone Printverbeeldingen van *B. Picart*. Onder eene deftige Titel-plaet, gesneden doôr *Edelinck*, voôr eenen kostelyken Boek in groot folio, waer in over de honderd konstige Portraits, staet dit vermaerd Veërs:

Le Ciel en sa faveur, forma tant de Grands Hommes.

Waer't dat de Bestierders van dit schoon Werk in deze woôrdekens: *de Grands*, twee misflagen tegen den accent hadden gewaer geworden, sy en zouden zoo schoone Konst-print, en zoo een magnifiek Werk, met een zoo slecht-gemaekt Veërsken niet hebben laeten bevlecken. Met een woörd, goede fransche en goede vlaemsche Veërsen zyn die, de welke de bevallige geklonkentheyd hebben van deze twee loopende:

*Que put penser alors la miserable troupe,
Voyant le Medecin, avec la mort en croupe.*

En deze staende ofte masculine Veërskens.

*Je suis un pauvre gueux, je porte mon malheur;
Je change mon Pais, gardant le même cœur.*

Maer als ik overpeyze, hoe veel honderde fransche Veërsen dat *Jacob Cats* gemaekt heéft, zonder te rekenen de menigvuldige gerymde

fransche Spreek-woorden, en dat'er onder deze zoo weynige goede couplets, ja zoo weynige paeren zyn, daer niets aen hapert; dan zoude ik wel beginnen te twyffelen, of het voór menschen doenlyk is, een geheel Gedicht te maeken in goede fransche Veêrsen.

Doch laet ons wederkeeren tot de nederlandsche Musen, en zien waer sy meest floréren en het eerste zyn opgeschikt. Het is wel te gelooven, dat besondere Poëten, die ider op hunne eyge-hand Gedichten maekten, deze Konste niet en hebben gebragt tot haere volmaektheyd: want sy bleven by hunnen slender: maer dat de vreedzaemige Konstgenoôtschappen, anders genaemd de Kamers der Rhetoryken (die niet als Poëtische Werken voór den dag bragten) elkander hebben opgewakkerd, niet alleen om veél te rymen, maer ook om de bevallykste Spreuken, en aerdige slagen daer in-te-voegen, ende den besten zwier aen hunne Veêrsen te geven: niet dat sy min vernoegd waeren wegens hunne schokkende Rymen; maer wanneer die Referynen en Spelen van zinnen/saemen gedrukt en verkocht wierden, dan hebben eenige van die Konst- en Bontgenoôten, oft andere buyten die Rhetoryk-Kamers, met ernst gaen onderzoeken, waerom dat onder zoo vele Veêrsen sommige beter als andere vloeyden; en bevonden ten leste, dat het kwam by het overhand-stellen van korte en lange syllaben; en hebben dan getracht dit te onderhouden; daer naer, den zin zoo klaer te stellen als het hen mogelyk was; dan de Gedichten in kortere couplets te verdeelen; en eyndelyk, de zelve niet anders als met paeren te doen rymen.

En deze Konstgenoôtschappen waeren, om de

16 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

eendrachtigheyd te onderhouden, ingesteld met Authoriteyt van den Souvereyn van idere respectieve Provincie; sy hadden hunne Wethten en Privilégiën; gelyk te zien is in de Beschryvinge van de Stad Lier, doór Christiaan van Lom. Idere Rhetoryk-Kamer had eenen aenzienlyken Persoon, 't zy Geestelyken, oft Weerdlyken, die sy Prince noemden; daer by eenen Hoofd-man, eenen Déken, eenen Bode, en andere Bedienden. Sy en sloten geene Spelen, nog en eyndigde geene Gedichten, ja geene Liedekens, of in het leste couplet adresseerde zig den Poëet tot diën Prince ('ten waere dat'er den Souvereyn tegenwoördig was) gelyk men kan zien in de Werken van diën tyd, die faemen zyn uytgegeven onder de Titels van *Spelen van zinne, Schat-kist der Philosophen, Referynen, Liederen, &c.*

Deze Rhetoryk-Kamers floreerden niet alleenlyk in de groote Steden, als Antwerpen, Brusfel, Loven, &c. maer ook in de mindere, en zelfs in Vryheden, en ook in eenige Dorpen: want ik vinde in de Historiën, dat in het jaer 1441., die van de twee Rhetoryk-Kamers van Mechelen, genoodigd waeren binnen Lier, en daer kwamen spelen; en van het Magistraet van Lier, op de kosten van de Stad, wierden vry-gehouden en wel getraeteerd.

In het jaer 1443. waeren te Lier wederom de zelve Genoôtschappen van Mechelen, en daer by de dry van Antwerpen, die wy hier naer zullen noemen: sy waeren daer genoodigd op een Haegspel, dat van mindere solemniteyt was als een Land-Juweel, gelyk terstond zal blyken.

In de jaeren 1447., 1448. en 1472. waeren de dry Konstgenoôtschappen wederom tot Lier,

dienswegens verzocht zynde doór den Prince van de Rhetoryk-Kamer genoemd den *Groeyenden Boom*: en in het jaer 1478. waeren tot Lier die van Herenthals, genoemd de Rhetoryk-Kamer vande *Conwoerde*.

In het jaer 1496. wierd binnen Antwerpen beschreven een Land-Juweel; waer op zig lieten vinden acht-en-twintig Konstgenoótschappen, idere Kamer haer best doende om de eere te bekabelen met de hoogste zilvere Pryzen te winnen.

Deze Pryzen waeren te winnen, 1°. Met het triomphantelykste in de Stad te komen. 2°. Met van buyten oft van binnen in *Rym* de beste solutië te geven op eene Vraege, voorgesteld in de Kærte, daer mede sy alle genoodigd wierden eene maend oft twee te vooren. 3°. Met op het konstigste in *Rym* uyt-te-leggen het Devies oft Zin-spreuk van hunne Kamer. 4°. Met de aerdigste Klucht (dat sy een Ebatement noemden) op Théater te verbeelden; oft de zelve met de minste fautén uyt-te-werken. 5°. Met het solemnellykste ter Kerke te komen, zonder lachmerkt oft stootnisse te verwekken. 6°. Met het schoonste Spel oft Tragédie te vertoonen. 7°. Met het schoonste nieuw Dans-Liedeken te zingen. 8°. Met het best syne Personagie te spelen. 9°. Met het onnoozelste den Zot te verbeelden; docht buyten de Kerke. Nota: idere Kamer had eenen wyzen Nar in haer gezelschap. En 10°. met het schoonste te vieren.

In't jaer 1498. waeren wederom binnen Lier vergaderd verscheyde Konstgenoótschappen; en in't jaer 1504. was'er een grooter getal op het Land-Juweel binnen Loven: ook in het jaer 1532. wierd'er binnen Brussel zoodanige Feest

18 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

beschreven, en uytgevoerd. In het jaer 1560. wierden die van Lier genoodigd doór de Rhetorik-Kamer van Vilvorden, genaemd de *Goud-bloem*, daer sy op't Théater speelden om den hoogsten Prys; maer wie dién won, en vindé ik niet beschreven.

In het jaer 1561., den 3. Augusti, waeren binnen Antwerpen viertien Konstgenoótschappen, genoodigd zynde van de Kamer der *Violieren*, die hen alle, zoo te voet, als te peérd, solemnélyk inhaelde.

	Ruyters	Wagens
Van Antwerpen	{ de <i>Violieren</i> hadden	65 — 0
	{ de <i>Goud-bloem</i> ,	48 — 1
	{ den <i>Olyf-tak</i> ,	47 — 1
Van Mechelen	{ de <i>Pioen</i> ,	326 — 23
	{ de <i>Lis-bloem</i> ,	46 — 2
Van Dieft	{ de <i>Lelie-bloem</i> ,	25 — 8
	{ de <i>Christus-Oogen</i> ,	38 — 21
Van Bergen-op-Zoom,		
de <i>Fonge Vreugde-bloem</i> ,	54	— 14
Van Lier, den <i>Groeyenden Boom</i> ,	108	— 17
Van Loven, de <i>Rooze</i> oft <i>Roozelaer</i> ,	40	— 5
Van Brussel, het <i>Maria-Kransken</i> ,	340	— 85
Van 's Hertogen-Bosch,		
den <i>Vuerigen Doörn</i> ,	125	— 11
Van Herenthals, de <i>Couwoerde</i> ,	51	— 8
Van Vilvorden, de <i>Goud-bloem</i> ,	40	— 17
Van Zout-Leeuw,		
de <i>Lelickens nyt den Dale</i> ,	40	— 6

Saemen 1393 -- 219

Op den 24. Augusti van't zelve jaer waeren binnen Antwerpen op het Haeg-spel, de volgende Konstgenoótschappen:

<i>Historie der nederduytsche Rym-konst.</i> 19	
Van Lier, de <i>Janette-bloem</i>	Kuyters Wagens
ofte d' <i>Ongeleerde</i> , hadden	34 — 6
Van Brussel, de <i>Koren-bloem</i> ,	24 — 4
Van Berchem,	
den <i>Bloeyenden Wyngaerd</i> ,	121 — 23
Van Turnhout, het <i>Hey-bloemken</i> ,	62 — 16
	<hr/>
Saemen	241 — 49

Komt saemen, met de voörgaende, 1634. Ruyters, en 268. Wagens, die'er in de zelve maend binnen Antwerpen waeren.

Om nu aen den oud-gierigen Lezer te toonen, wat al kosten, dat'er op zoodanig Land-Juweel en Haeg-spel gedaen wierden, heb ik het volgende stiptelyk gecopiëerd uyt den Boek genaemd *Spelen van Sinne*, gedrukt in quarto t'Antwerpen, by Willem Sylvius 1562.

“Eerst en alvore syn die voorgenoemde Kameren van Rhetoryke, zoo wel van buyten als van binnen der Stadt Antwerpen ingehaelt geweest van de Camere en Guldebroeders van de Violieren, Opsetters der selver Feeften, van de welke Prince was Heer Melchior Schets, Schepene, en Heer van Rumst: ende Hoofman Heer Anthonius van Stralen Ridder, Heere van Merxem, ter selver tyt Borge-meester der voorseyde Stadt: ende waren 65. te peerde, alle seer rykelyk gekleedt in violette Ry-tabbaerts, Hoeyen en Sluyers van't selve, haer Wambaisen, Kouffen ende Leerskens wit, die Plumagien violet roodt ende wit: den Sot seyde: *Ik ben soo fraey, siet, ik en kenne myn selven niet.*”

“In den eersten presenteerden hun die Goubloeme van Antwerpen 48. te peerde met roode

20 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

“ Mantels binnen groen , roode Hoeyen , haer
“ Wambayfen , Kouffen , Kranffen ende Pluma-
“ gien wit , eenen gecierden Speel-wagen op't
“ antyck met 8. Personagien : den Sot fat op
“ een oubollig vremdt gemaekt Peerdt , ende
“ seyde : *Ik en kenne myn selven niet.* ”

“ Ten tweeden den Olyf-tak van Antwerpen
“ 47. te peerde , met groene Hoeyen , hare
“ Wambayfen , Kouffen , Plumagien ende Kranf-
“ fen wit , eenen Speel-wagen toegeruft op't antyck
“ met vier Personagien : den Sot fat met twee
“ jonge Sottekens op eenen Esel , seggende : *Ik
“ en falsc niet verliefen.* ”

“ Ten derden de Vreugde-bloeme van Bergen
“ op Zoom 54. te peerde met taneyte (Coffi-
“ couleure) Kafakken , roode Hoeyen en Wam-
“ bayfen , swerte Kouffen , witte Leirskens , die
“ Plumagie wit en swert , die Kranffen roodt
“ ende gheel , twee Speel-wagenen op de manier
“ der antiquen met Personagien daer op : twelf
“ Wagens met huyven overdekt van taneyt la-
“ ken : op elken twee Guldebroeders houdende
“ twee Tortfen , achter uyt elken Wagen staken
“ twee Vier-pannen. Den Sot hadde een Catte
“ in de handt seggende : *Ik hebse vonden.* ”

“ Ten vierden die Pioene van Mechelen 326.
“ te peerde , gekleet in Rokken van fyn incar-
“ naet (vleesch-couleur) Stammet geboort met
“ goude Passementen , roode Hoeyen , de Wam-
“ bayfen , Kouffen , en Plumagien gheel , die
“ Kranffen goudt , swerte Leerskens. Seven
“ wel-gecierende antyxe Speel-wagens met Perso-
“ nagen , waer af 't leste punt soo konstig en
“ excellentelyk gemaekt ende toegeruft was , dat
“ men't ongepresen niet en behoort voor by te
“ gaen , wesende eenen Os , daer eenen S. Lucas

“ op sat, en S. Jan Evangelist met fynen Arent
“ beneven hem, en noch 16. andere hupfe Wa-
“ gens, boven vierkant gemaekt feer plaifante-
“ lyk, elk verciert met acht diverse schoone
“ Blafoenkens, overdekt met root laken, ende
“ Guldebroeders daer op, houdende een paer
“ Tortfen, ende twee Vier-pannen achter uyt
“ stekende. Den Sot seyde: *Waer kykt den Sot?*
“ *Uyt de momve.*”

“ Ten vyfden den groeyenden Boom van Lier,
“ 108. te peerde in groene Rokken met wit ge-
“ boort, groene Hoeyen, roode Sluyers, de
“ Wambaylen en Kouffen wit, met roode en
“ witte Plumagien, swerte Leerskens; elk eene
“ Tortfe inde handt: twee Speelwagens geciert
“ naer de manier van de oude antiquen, met
“ hen Personagien, die al singende hare inkomst
“ deden. 15. Andere Wagens, overdekt met
“ groen laken, met Guldebroeders daer op,
“ die twee Tortfen hielden, en achter uyt sta-
“ ken twee Vier-pannen. Den Sot sat achter-
“ waerts, of verkeert te peerde met een Net
“ in de handt, seggende: *Ik vanghe alle quade*
“ *tongen.*”

“ Ten seften die Couwoerde (Kallebasse) van
“ Herenthals, 51. te peerde in bruyne taneyte
“ (kastani-bruyne) Kasacken, groene Hoeyen,
“ peerfche Sluyers (violette) met witte Pluma-
“ gien, hen Wambayfen en Kouffen root, hen
“ Leerskens swert: acht Wagens overdekt met
“ bruyne taneyte laken, op elken Wagen vier
“ Guldebroeders, houdende twee Tortfen, ende
“ achter staken twee Vier-pannen uyt. Den Sot
“ reedt op een houte Peerdeken, seggende:
“ *Wildy mé, sit op.*”

Om den Lezer niet te lang te vallen, zal

22 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

ik'er hier zeven voorby-gaen , en komen tot de viertiende Rhetoryk-Kamer.

“ Ten lesten het Marien-Kransken van Brussel ,
“ 340. te peerde , alle gekleed in roode cramoisi-
“ de lange Kafakken , geboort met silvere passe-
“ ment, roode Hoeyen gemaekt in satfoene van
“ antyxsche helmetsen ; de Wambayfan , Pluma-
“ gien , en Leerskens wit , gegort met eener
“ gordel seer curieuselyk gevlochten van gouden
“ tocque , van vier-der-leye koleuren , gheel ,
“ root , blauw en wit. Seven antyxsche Speel-
“ wagens seer lustig en plaifantelyk toegerust met
“ diversche Personagien. Die Wagens wierden
“ van binnen seer behendelyk gedragen : boven
“ dese , noch 78. schoone heerlyke Wagens met
“ Tortsen , alle overdekt met root laken met
“ wit gestrept en geboort : alle die Wagen-lieden
“ hadden roode Mantels , en op dese Wagens
“ saten diversche Personagien representerende
“ veelderleye schoone antyxsche Figuren , wiens
“ bedinge was , hoe dat men uyt jonste sal
“ versamen ende vriendelyk scheidten , het welk
“ alle d'andere Steden ook figurelyk en mora-
“ lyk deden. ”

“ Ik sal achter-laten te beschryven de Princen
“ ende Hooft-mannen van elke Kamer , ook het
“ getal der Edelen , die hun in deze Compagnie
“ in groot getal hebben laten vinden : ook hoe
“ veel dat'er van elks gekleet waeren in Fluweel ,
“ Satyn , Damast , Camelot , Torx grove Greyn
“ &c. , insgelyk hoe veel Trompetten , Schal-
“ meyen en Trommels , antyxsche Banieren , die
“ men in dese Rhetoryk-Feeftē sag. Want sou
“ men sulks al in't lank stellen , dan waer het
“ ook van noode te verhaelen hunnen solemne-
“ len Kerkgank , hunne groote Vieringen , met

Historie der nederduytsche Rym-konst. 23

“vele andere Triomphen en Banketten, die sy
 “hielden; in welke sy hun alle en elk besonder
 “seer eerlyk ende heerlyk hebben gedraegen,
 “sonder in eeniger manieren kosten, moeyten
 “oft geldt te spaeren, in het gene dat tot ver-
 “sterkinge der vriendschap, en tot vercieringe
 “van deze Feesten mogte dienen.”

Tot hier toe het Relaes van dat meer koste-
 lyk als konstig Land-Juweel; maer met oôrlof
 van den curieusen Lezer, zal ik achter-laeten
 de Inkomsten van de Kamers op het Haeg-spel:
 alleen hier by-voegende de specificatie van de
 zilvere Pryzen op beyde die Feesten, te weten
 van het gewicht, zonder mentie te maeken van
 de figuren ofte maekfels der zelve: want die
 waeren alle of kluchtig, of al te zinryk, om
 hier uytgelegd te worden.

Op het Land-Juweel.				Op het Haeg-spel.			
Pryzen		Oncen		Pryzen		Oncen	
4	van	1	onze	4	1	van	1 once
1	—	1½	—	1½	7	—	2 —
8	—	2	—	16	4	—	3 —
4	—	3	—	12	4	—	4 —
4	—	4	—	16	1	—	5 —
1	—	6	—	6	3	—	6 —
1	—	8	—	8	1	—	7 —
1	—	10	—	10	1	—	8 —
1	—	42	—	42	1	—	9 —
25 Pryzen, saem 115½				23 Pryzen, saem 90			

Beminden Lezer, zoo bloeyde diên tyd de
Rym-konst, dat men byna niet anders en hoorde
 spreken, als van Cartellen en Brieven, die het
 een oft het ander Konstgenoôtschap zond in
 verscheyde Steden, Dorpen oft Vlekken, oft

24 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

daer van ontving , elkanderen noodigende om op haere Spelen te komen , de Pryzen te winnen , de vriendschap te vermeerderen , de Konsten te verbeteren , en alle herten op-te-wekken tot zoo eerlyke tydkortinge : maer de Nederlandfche Beroertens ende inlandfche Oorlogen , de Beeldstormerye , en andere helfche pesten , die vernielt hebben al wat aen een eerlyk herte kan behaegelyk wezen , hebben ook sedert het jaer 1565. de *Rym-konst* verdrukt.

Met deze gelegentheyd mogen wy dit Antwerpsch Land-Juweel van het jaer 1561. , aenzien als den alderlesten geeuw van de Nederlandfche Weelde ; en ook eens denken : is't dat viertien Konstgenootschappen zoo een groot bestel , zulke kosten , en zoo groot vertier maekten in die Stad , en elders daer sy vriendelyk genoodigd wierden ; wat een bly gewoel dat'er moet geweest zyn by de Théaters , vercierde Logementen , Vreugde-vueren ende Banketten , als'er acht-en-twintig oft meer Rhetoryk-Kamers te saemen waeren gekomen , gelyk in het jaer 1496. binnen Antwerpen geschied is.

Eer ik de *Dicht-konst* met den tyd vervolgens naefpeure , zal ik hier de andere Konstgenootschappen , die uyt de Historiën tot myne kennis gekomen zyn , optellen.

Van Brussel , *den Boek.*

Van 's Hertogen-Bosch { *de Catharynisten.*
de Jonge Laxrieren.

Van Gend { *de Feneyne.*
de Barbaristen.
de boomlooze Manden.

Van Haerlem { *de Wyngaerd-ranken.*
de witte Angieren.

- Van Brugge, den *Heyligen Geest*.
- Van Leyden, de *Orangie-Lelie*.
- Van ter Goos, de *Nardus-bloem*.
- Van Gheele, de *Brem-bloem*.
- Van Aerschot, het *Tarwe-bloeyfel*.
- Van Tergoude, de *Goud-bloem*.
- Van Helmond, de *Vlas-bloem*.
- Van Affche, de *Barbaristen*.
- Van Haestricht, de *Balsem-bloem*.
- Van Loven, de *Kerffouwen*.

Hier volgen noch twelf, zoo Steden, als Dorpen, de welke van-gelyke alle Rhetoryk-Kamers hadden; maer welkers naemen oft Eertitels tot heden aen den Schryver onbekend zyn.

De Rethoryk-Kamers van

Amsterdam.	Hulst.
Dendermonde.	Sluys.
Oudenaerde.	Halle.
Aelst.	Moll.
Ostende.	Roemers-wael.
Iperen.	Sevecote by Nieupoort.

In't geheel, met alle de voôrgaende, saemen acht-en-veertig Rhetoryk-Kamers.

Met de Blyde-Inkomst van onze Genaedige Souvereynen de Aerds-Hertogen *Albarts* ende *Isabella*, in het jaer 1599., zyn'er wederom in deze Nederlanden wat Gedichten en Tooneel-Spelen te voôrschyn gekomen: en laet ons eens zien of op den tyd van vier-en-dertig jaeren de Veêrfen niet beter en vloeyden, ten minste in de Univerfiteyt van Loven, daer Haere Hoogheden solemnélyk wierden ingehaeld, en ook gehuld als Hertogen van Brabant.

26 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

Den Dag, Maend en Jaer worden duydelyk aengewezen in dit couplet, dat in die geleerde Stad, ter eere van die Princen, was ten toon gesteld, als de letter D in de Jaer-schriften noch niet wierd mede-gerekend onder de tellende letteren.

*ALbertUs ende IsabeLLa zeer WIIs en pLaIIIsant
als Hertoghe ende HertogInne nUWeert gepresen,
ontfIngen te LoVen het oUdt Landt Van Brabant,
den XXV. daCh Van noVeMber WIItgeLefen.*

In't jaer 1600. den 3. Februarii wierden Haere Hoogheden inghaeld binnen de Stad Kortryk, alwaer onder vele andere vlaemsche en latynsche Opschriften, stond dit couplet, dat wat meerder nae de hedendagsche Veêrten begint te gelyken.

*Godt heeft samen gevoegt, ô Belgium, hun Hoogheden,
Om u van herefie en Mars gans te beuryen,
Sendz u Godt, soo hy doet, ontfangtze, en met verblyen
Zytze altydt onderdaen, gy sult leven in vreden.*

Wanneer de Beroertens in Nederland ophielden doôr het twelf-jaerig accoord van stilstand van wapenen en alle vyandschappen, gesloten binnen Antwerpen, in het jaer 1609., op den 9. April, tusschen de Aerds-Hertogen *Albertus* en *Isabella* van de eene, en de Staeten van Holland en de andere afgevallene Provinciën, van de andere zyde, dan heeft den Raed van Brabant wederom een Ootroy verleend, waer by aen de voôrgemelde Konstgenoôtschappen niet alleen wierd toegestaen het houden van hunne Vergaderingen; maer ook noch om op openbaere Tooneelen Poëtelyk ofte Rhetorykelyk te mogen uyt-te-voeren alderhande soôrten van eerbaere Commédiën, Tragédiën, Klucht-spelen,

Battementen , Balladen ende Referynen , zynde op eene eerlyke weyze opgesteld ; mits nochtans , dat alvoôrens deze Spelen zullen onderzocht ende goedgekeurd zyn doôr den Pastor der Paróchie.

De gemeyne rust dan , doôr dit twelf-jaerig Bestand , voôr een gedeelte hersteld zynde , heêft het Konstgenoôtschap van den *Groeyenden Boom* binnen Lier , in't jaer 1614. , voôr het eerste-mael op Théater gebragt het Spel van *Ferdinandus* , en korts daer naer , dat van den Heyligen Ridder *Gommarus*.

In het jaer 1616. zônd de Rhetoryk-Kamer van den *Olyf-tak* van Antwerpen , aen die van den *Groeyenden Boom* tot Lier , haere Cartelle van eene maendelyke Referyn-Feeſte , met dit Opschrift , als Devies van de eerst-genoemde Kamer :

Ecce Gratia. (dat is) Ziet de Genaede.

Daer volgde een Referyn oft Couplet van zeventien Veêrsen , waer van deze de vyf leste zyn.

*Omwelke oorsaek den Prinsdeesvraeg heeft uytgegeven
In maete als dees Caert , dats twelff ses en seven*

*Regels vier seventhien , meyt wytheemstoont u jonst
In't beantwoorden kloek , op dat gy wordt verheven*

*Door wat middel den mensch komt tot wysheyt en
konst.*

Het gene de Kamer van Lier daer op antwoôrde , is al van de zelve elegantie.

In het jaer 1620. heêft de Rhetoryk-Kamer van Mechelen , genaemd de *Pioen* , eene Blazoen-Feeſte beschreven tegen den 3. Mey , wanneer'er vier-en-twintig Konstgenoôtschappen , en eenige particuliere Poëten hunne Blazoenen , verzeld

28 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*

met Referynen en Liedekens , hebben gebragt oft gezonden. Het brengen geschiedde aldan met vry wat mindere kosten en mindere pracht als in't jaer 1561. : want in deze laeste ging het al meest te voet , daer waeren weynige Wagens , en niemand te peërd als de Voerlieden. In de Print-verbeeldingen van die Processiën ziet men eenige Dochters , die flambeeuwen draegen voôr de Blazoenen : of deze Rym-dichtsters oft Zangsters waeren , oft voôr Actricen op de Théaters dienden , daer en meld den Boek niet af : maer en dienden sy voôr geene van deze dry personagiën , zoo mag men denken , dat de flambeeuwen eene welbedachte vracht waeren , om die Jouffers , als Bruyts-Maegdekens , ook eens te laeten mede-slenderen , om die vreugden by-te-woonen , en de Blazoen-Feeft met haere tegenwoôrdigheyd te vereeren. Doch dit is de eerste en ook de leste reyze geweest : want het volgend jaer storf Syné Hoogheyd *Albertus* , ging het twelf-jaerig Verbond ten eynde , en wierd in de Nederlanden wederom ontfteken de flakkel van den oorlog , die geblaekt heeft tot het jaer 1648. , wanneer , doôr het Tractaet van Munster , de Vereenigde Provinciën voôr eenen vryen Staet herkend zyn.

De voorgenoemde *Blazoenen* , en hunne solemnele Intreden binnen Mechelen , zyn in't koper gesneden , en met alle de Dichten , Referynen , Liedekens , Spelen en Battementen ofte Kluchten , in het jaer 1621. , in de zelve Stad , in eenen Boek in folio , saemen gedrukt , onder den titel van *Schat-kiste der Philosophen*.

Blazoenen , wierden dan genoemd de beschiltderde Panneelen in vercierde Lysten : in den boven-hoek van den Lyst stond gemeynlyk het

Wapen van den Souvereyn; in de dry andere hoeken, de Wapens van de Plaetse, daer sy van kwamen, van de Rhetoryk-Kamer, en van den Prince der zelve. Het middel-*vak* was gevuld met figuren en zaeken, die in plaetse van woorden, op Rym moesten gelezen worden: en zoodanige Blazoenen vind men noch dezen tyd in eenige Herbergen, zoo t'Antwerpen als elders.

De inventie van zonder letteren oft woorden te rymen, is wel industrius, en oprecht een *Spel van zinnen, un jeu d'esprit*; maer daer en wierden de Veersen noch niet mede verbeterd; en zulke schriftelooze Rymen bestonden meest in vier, vyf oft zes liniën, en waeren onbekwaem om eene Historie te beschryven; Lof-dicht te maeken, oft groote stukken uyt-te-werken. In de gemelde *Schat-kiste* vond men hier en daer al eenige goede Veersen; maer geene geheele Gedichten, veel min Toonneel-spelen, die t'eenemaal wel gemaekt zyn: daer-en-boven riekt het al-te-mael nae de Poëtische Fabelen van Goden van het Heydendom, zoo dat den Drukker, uyt bevel van den Keurder der Boeken, vele stukken in diën Boek heeft moeten veranderen, gelyk hy zelf bekent in het Bericht aen den Lezer.

Al zyn de By-een-komsten van de Rhetoryke Kamers op Land-Juweel, Haeg-spelen, Blazoen-feesten, Tragédiën en Comédiën, van in het jaer 1609., wederom doôr publieke Plakkaerten toegelaeten, het schynt evenwel, dat sy in het jaer 1621. een eynde genomen hebben; mits ider van die Konstgenoôtschappen nu alléénlyk maer op syne eyge Kamer vrolyk is, gelyk die van den *Olyf-tak* tot Antwerpen, boven de

Borze op de Schilders-Kamer ofte Stads Zaele geduerig wat nieuws op het toonneel brengen, en overgeestig weten uyt-te-werken; en ook in de Vasten-avond-dagen, met eerlyk en kluchtig tyd-verdryf, op de straet hunne Mede-Borgers vermaek aendoen.

De volgeestige Spelen van den Heere *Gerbrandus de Brédero*, gedrukt in quarto, in 1632.; bestaen voór het meeste-deel in welgemaekte Veersen; zoo dat dién Toonneel-dichter, die overleden is in't jaer 1618., wel mag gerekend worden onder die Mannen, de welke die schoone *Dicht-konst* eerst op eenen goeden voet gebragt hebben: en om dat wy zoo veel slecht-gerymde exempelen hebben aengehaeld, zoo mogen wy van dezen Speel-rymer ook wel eenige goede Veersen ten toon stellen, om dat syne zin-ryke Werken zoo gemeyn niet zyn, als van andere zoo slechte, als welgerymde Dichters. Ja den Geleerden Heere ende Meester *Valerius Andreas* in syne *Bibliotheca Belgica*, en den zeer Eerw. Heere *Franciscus Foppens* Penitencier van het Aerds-Bisdrom van Mechelen en Canonik Graduëel van S. Rombouts Kerke, in het vervolg van de zelve *Bibliotheca Belgica*, hebben dién Man vergeten in het optellen der Nederlándsche Schryvers. De volgende Veersen dan zyn van *Brédero*.

*'Therdenken van de vreugd van ons voorlede leven
Plagt't ongerust gemoed somtyds wat vreugd te geven:
Soo doet het ook aen my, die vaak hier voormaels plag
Met't opgaen van de Son, in't krikken van den dag
Op een geoeffend peerd met snelle haezewinden
Te ruysen door het bosch, om't schuwe wild te vinden.
&c.*

Deze volgende zyn van den zelveu.

*Och waer dat klyne guytjen blind,
Gelyk men 't uytgeschilderd vind,
Ik le' dan in myn ziele niet
Dit lieffelyk en zwaer verdriet;
Maer 'tloose boefje ziet zeer snel,
'T onzichtbaer hertjen raekt hy wel.*

Maer voôr zoo veel ik wete, en heeft niemand voôr den Staet-vermoeyden Ridder *Jacob Cats*, die sturf op 12. September 1660., oud 82. jaeren, nog geestelyken, nog wereldlyken Poët, den oprechten trant der Veêrsten gevat, en faemen in alle Gedichten uytgewerkt.

Van syne Veêrsten zullen hier naer in de Manier van te Rymen, eenige staeltiëns worden bygebracht, gelyk ook van *Joost van Vondel*, die sturf in het jaer 1679., in het 93. jaer syns ouderdoms. Dezen Dichter schreef tegen de Roomsche-Catholyken als hy het met de Herdoopers hiel; en tegen deze en andere kettters, als hy het met de Roomsche-gezinde hiel. Syn *Klacht-dicht* over het verbranden van S. Catharine Kerke tot Amsterdam, en syn *Eeuw-gedicht* op het dry-honderdste Jaer van de mirakeleuse Kerke, genaemd de Heylige Stede, in de zelve Stad; ook synen geheelen Boek genaemd: *Altaer-Geheymenissen*, die toonen genoeg, dat hy waerlyk bekeerd en Roomsche-Catholyk was, gelyk hy ook godvruchtelyk is overleden.

Doch dezen Schryver in het dichten geeft zig-zelve meerdere liberteyt, als *Jacob Cats*; want hy en onderhoud geene vaste cesure, snydinge ofte stilstand in het midden der lange Veêrsten, die meer als acht syllaben hebben: ook en is hy niet zoo nauwkeurig over den

32. *Historie der nederduytsche Rym-konst.*
accent; en daerom gebruykt hy ook alle woorden, zelfs die, de welke zekerlyk twee syllaben achter malkanderen lang hebben, als deze:

Aengrypen	Kerk-thorens	Weldaeden
Aenmeten	Lichaemen	Zee-spooken
Afzweëren	Stuurluyden	Zeyl-maeker
Bolk-vangers	Vyanden	Zeldzaemer &c.

Maer deze opmerkingen behoord meer tot de Regels van de *Rym-konst*, als tot de Historie der zelve. Pater *Poirters* van de Societeyt Jesu, overleden in't jaer 1674., en Myn-Heer *Petrus Croon* Canonik Regulier van S. Martens Klooster tot Loven, die sturf in't jaer 1683., zyn onder de geestelyke Poëten die, de welke hebben getroffen de oprechte methode der *nederduytsche Rymen*, en in hunne verscheyde Werken hebben uytgevoerd, het vermaekelyk met het geestelyk zoo mengende, dat alle Lezers daer in smaek vinden en behouden; waer doër hunne Werken geduerig herdrukt worden: want my is gezeyd, dat van het *Masker van de Wereld*, doër den gezeyden Pater *Poirters* gemaekt, den zes-entwintigsten druk verkocht word: doër welk menigvuldig herdrukken nochtans, 'tzy doër d'onoplettendheyd, 'tzy doër de onwetendheyd der Drukkers, vele Veërsen dusdanig veranderd en bedorven zyn; dat de zelve aen de eerste drukken niet meer gelyken.

Denkt niet, Rym-lievenden Lezer, om dat ik hier zoo weynige Nederduytsche Poëten noeme, dat ik'er niet meerder doërbladerd hebbe; want ik zoude hier van eenen grooten register konnen optellen, zoo van Geestelyke, als Wereldlyke; maer dan zoude ook genegen zyn, om over ideren Dichter oft syne Werken, myne

gezindhejd bekend te maeken ; waer doër eenige tongen en pennen mogten beroerd worden : want ider heeft syne goestie.

Over ontrent viertien jaeren wierden my zeven oft acht gedrukte tomen, vol *nederduytsche Rymen* van deze eeuw, *gratis* van imand aengeboden, in welkers weërgae ik reeds al wat gefnuffelt had, en daerom de zelve niet aennam. Den Eerweërden Schryver wierd van hen zeer geprezen ; maer die hem wel kenden, en noch beter syne Boeken, zeyden ronduyt, dat die Werken in boter en kaeswinkels dienden om in te gerieven : en de slechtste *Prosa* is beter als zulke *Rymen*, die evenwel hier en daer noch worden getrokken van die daer van geene kennisse hebben, om dat sy ongevoelyke ooren hebben, oft om dat sy niet wel konnen lezen ; maer haperen en stamelen, af en by-doen, en geene apostrophen en kennen. Nochtans, zulke slecht-gerymde Boeken dienen hen, en ook hunne kinderen, om dat'er verscheyde vermaekelyke passagikens in te vinden zyn.

Het is by alle verstandige menschen eene waerhejd, dat de schoonste Leeringen, en de gulde Spreuken, zoo uyt Gods Woörd, als uyt andere Schryvers, als hunne kracht, ja hunne vrucht oft uytwerkfel verliezen, als sy in slechte Veërfsen worden voörgesteld ; daer sy in tegendeel krygen eene gratieuse aengenaemhejd, en als eene nieuwe kracht, als sy gesteld zyn in Veërfsen, die wel op hunne voeten staen, en ook wel rymen.

Eenen van de nieuwste Poëten, wiens Werk ontrent het jaer 1735. in druk gekomen is, zegt in syne Voör-reden :

“ Gaet dan, myn Werk, op welk ik over
“ de twintig jaeren gearbeyd hebbe ; die myne

34 *Historie der nederduytsche Rym-konst.*
“penne bestierd heeft, weét myn oogwit, en
“waer toe nu zoo vele *Labore & Constantia*,
“(met arbeyd en standvastigheyd) zoo by dage
“als by nachte, ik gevrocht hebbe.”

En daer-en-tusschen, op allen diën tyd en heeft hy noch niet gevat den kneép van wel te kunnen rymen, want syne leste Veêrsen zyn niet beter als de eerste. Verre zy van my nochtans, dat ik syne onnoozelheyd voôr schuld wille rekenen; geensints: want “Een-igelyk heeft syne eyge gaeve van God; den eenen aldus, den anderen alzo,” zegt den *H. Paulus* 1. *Cor.* 7. 7.: en ik geloove, dat de Woorden Christi: *Beati pauperes spiritu*, *Mat.* 5. 3., zoo wel verstaen worden van Dichters, als van andere menschen; en ook deze: *Semper pauperes habebitis vobiscum. ibid.* 14. 7. En wy mogen wel verzekerd zyn, dat onze Boekzaelen altyd zullen verzien zyn van Werken zoo van slechte, als van goede Rym-Dichters.

Beminden Lezer, van zoo het my mogelyk is geweest, heb ik in dit Verhael de Rym-konst van eeuwe tot eeuwe vergezelschap, ende afgeleyd tot in deze tyden: laet ons nu eens zien de *Regels* van deze Wetenschap, de welke bevinde waergenomen te zyn in de beste Dicht-konstige Werken; of sy misschien eenen jongen Dichter konden onderwyzen, oft hier en daer eenen slechten Rymer beter maeken.

*Unicus ut fiat, vel emendetur alumnus;
Premia si tantùm consequar ista, sat est.*

R E G E L S

E N D E

B E M E R K I N G E N

O V E R D E

N E D E R D U Y T S C H E

R Y M - K O N S T .

^A
V O O R - R E D E N .

 Ie wenscht Gedichten te leeren maeken ;

D en misschien noch niet en weét , wat

 dat Gedichten , wat dat Veêrsen , wat

 dat Voeten , wat dat goede Rymen
 zyn ; en moet daerom niet wanhopen
 van die Konst te leeren : is'er maer iver tot die
 Wetenschap , de rest en is niet moeyelyk om te
 verstaen , en zal alléngskens met klyne beginselen
 zoo licht ende gemakkelyk worden , dat'er zoo
 wel den Maeker , als den Lezer zullen vermaek
 in vinden .

Het schynt aen alle menschen (weynige uytgenomen) gelyk als eygen en ingeboren , zin te hebben in Rym te hooren , al zyn sy zélf onbekwaem om dién wel te lezen : want dat op Rym staet klinkt beter in de ooren ; zyn het

Spreek-woorden , men onthoud die voór syn geheel leven : zyn het Liedekens , men leert die lichter van buyten als Profa , dat is , als iet dat op geene Voeten , nog op Rym gesteld is : en ik geloove , dat'er vele zouden leeren wel rymen , hadden sy maer goede Boeken , om die Konst , doór veél met oplettendheyd te lezen , en doór het uytſchryven van welgemaekte Dichten , daer men veél mede voordert , te kunnen leeren : en ook , hadden sy'er eenen , die hen aenwees de Beginſelen , en toonde , wat dat goed is , en wat niet ; wat dat beter , en wat ſlechter is ; welke woorden men mag doen faemen rymen , en welke niet ; wat men zelden mag gebruyken , en waer op men altyd moet letten.

Misschien zoude imand denken , dat hy nooyt wel zal kunnen dichten , om dat hy in de Fabels van *Ovidius* niet ervaeren is ; mits men zelden lange Gedichten vind , of daer loopt al iet onder van die verdichte Historiën.

Hier op zegge ik , dat wy de Fabels wel kunnen derven ; en waer het zacke , dat zoo groote Mannen en volmaekte Poëten die niet gebruykte en hadden , ik zoude derven zeggen , dat de Fabels dikwils maer dienen , om by gebrek van betere materie , een Gedicht wat te verlengen. Daer zyn levende exempelen genoeg , en waere Historiën , die ons daer toe kunnen dienen. Die den kneep niet en heeft van syne Veersen te doen vloeyen , en zal doór de Fabels syn Gedicht niet verbeteren.

Om wel Dichten te maeken , worden noodzackelyk verzocht dry zaeken , te weten :

*De Goestie ,
Den Kneep ,
De Genie.*

Zonder *Goestie*, dat is, zonder genegendheyd ofte trek tot de Dicht-konst, en zullen de Veersen niet vloeyen, al had men den *kneep* en de *genie*: want dit is gelyk met zieke leden dansen, oft met ongewillige honden ter jacht gaen.

Den *Kneep*, dat is de wetenschap van diën aengenaemen zwier en vloeyendheyd der Veersen; die ik zal trachten, doër dit kort Tractaet, aan den Lezer wys-te-maeken.

Maer om de *Genie* te bekomen, moet een-ider zig-zelfen avanceren doër het lezen van schoone Historie-boeken, zoo in *Rym*, als in *Prosa*; doër het aantekenen van geestige Spreuken en aardige slagen; doër te studeren op de materie, die men wilt in dicht stellen; doch niet tot blokkens toe. Neen, leezuchtigen Lezer, wandelt liever over-en-weer, en stelt uwe rym-gedachten, met tusschen-pozingen, op eene schalie; en gy moet zoo gereed zyn om de spongje te gebruyken, als om de griffie te bezigen: want den besten middel om te componeren, is veel uytdoen, dan en blyft'er maer het beste staen: en als het Rymken is in't net gesteld, dan en zal niemand zien wat'er is uytgedaen, oft wat'er is bygevoegd. En zoo doende, zal men meer voordgang doen, als met op de hand te liggen dubben, en nagels van de vingeren te knaegen, oft pennen om-verre te byten.

Kan imand geheele Gedichten maeken, zonder iet uyt-te-doen, oft zonder te moeten verbeteren, met'er hier oft daer iet af oft by-te-doen, zoodanig, dat alles wel op syne koten staet, diën wensche ik daer mede veel geluk; nog hy en heeft niet noodig te lezen deze *Regels* ende *Bemerkingen*. Maer ik kan beter gelooven, dat de volgende Spreek-woorden, al-hoe-wel sy

38   *Regels ende Bemerkingen*
wat oud zyn , noch hedendags hunne volle
waerheyd hebben.

Fabricando fabri finius. Periodista.

Ende

*Al missende leert men zingen ,
Al hippelende leert men springen ;
Al slabbende leert men eten ,
Al vraegende leert men weten ;
Al zoekende leert men vinden ,
Al werrende leert men winden ;
Al broddende leert men werken , &c.*

KORT BEGRYP

DER NEDERDUYTSCHER

RYM-KONST.

I. ARTIKEL.

Uytlekkinge van de Termeynen ofte Konst-woòrden.

OM te voldoen aen het verzoek van eenige mynder goede Vrienden, stelle ik hier eenige *Regels der nederduytsche Rym-konst*, niet by my uytgevonden; maer doòr lange opmerkinge waergenomen in de Werken der beste Dichters van deze en der voòrgaende eeuwe: maer eer wy tot deze *Regels* komen; om van den grond af te beginnen, is het noodig, dat wy eerst uytleggen de *Termeynen* ofte de *Woòrden*, die aen deze *Wetenschap* eyge zyn.

Een *Gedicht* ofte *Dicht* is eene saemen-stellinge van *Veèrsen*, bestaende in eenige, 'tzy vele oft luttel Couplets.

Een *Couplet* is een getal van vier, vyf, zes, zeven, acht oft meerdere *Veèrsen*, die een slot maeken, dat is, die eenen volmaekten zin begrypen, oft immers zoo eyndigen, dat'er eene *Spreuke*, oft de woòrden van eenen oft meer personen naer volgen, en beloòfd worden, die wederom een nieuw *Couplet* beginnen. De

onkundige noemen dit een *Completien*, bezonderlyk als sy van liedekens spreken.

Een *Referyn*: zoo wierd eertyds een Dicht genoemd; maer dit woord en word nu by de nieuwe Dichters niet meer gebruykt, 'ten zy als sy van die oude Rymen spreken.

Een *Veërs* (in't Latyn *Versus*) is eene linie ofte regel, bestaende in een zeker getal van Voeten.

Eenen *Voet* bestaet in twee syllaben, waer van de eene lang en de andere kort moet zyn in het uyt spreken. Is de eerste syllabe lang en de tweede kort, dan word diën Voet genoemd *Chorans* ofte *lichten Voet*. Is de eerste syllabe kort en de tweede lang, dan word diën Voet genoemd *Jambus* ofte *zwaeren Voet*: en sy worden aangewezen doër deze teekens $\bar{\text{—}}$, — , te weten: dit $\bar{\text{—}}$ voër lang, en dit — voër kort, en dus $\bar{\text{—}}$ voër *Chorans*, en — voër *Jambus*.

Exempels,

<i>Chorai.</i>	<i>Jambi.</i>
Bidden.	Gebed.
Schryven.	Geschrift.
Dichten.	Gedicht.
Rymen.	Gerymd.
Doende.	Ontdaen.
Pennen. &c.	Gepluymd. &c.

Na deze Voeten worden ook de *Veërsen* genaemd, *zwaere* oft *lichte Veërsen*; en men kent hen aan de eerste syllabe: want is die kort, zoo zyn het *zwaere Veërsen*; is sy lang, zoo zyn het *lichte*.

De *Cesure* ofte den stillstand in een *Veërs*, word van de Fransche genoemd *le Repos*, *de Ruste*, en van de Hollanders, *de Snede*; ende de

Veêrſen, daer de *Cesure* wel geobſerveêrd is, noemen ſy welgeſnede Veêrſen. Deze word ge-gebruuykt in den ſtiel van *Cats*, in zwaere Veêrſen, die tien oft mêer ſyllaben hebben: en in lichte Veêrſen, die van elf oft meer ſyllaben zyn. En die *Cesure* moet zoodanig geſteld worden, dat men naer die fynen adem mag herhaelen, oft wat ophouden, zonder het Veêrſ kwalyk te doen luyden, oft den zin daer van te beſchaedigen: en deze *Cesure* zullen wy aenwyzen doôr „; maer de afdeylinge der Voeten doôr, als wy Veêrſen zonder woörden zullen verbeelden; by exempel:

o - , o - „ o - , o - , o - , o
 o - , o - , o - „ o - , o - , o - , o
 - o , - o , - o , - o „ - o , - o , - o , -

De Veêrſen worden voorders noch verdeeld in *loopende* en *ſtaende* Veêrſen, die ſommige ook noemen *feminine* en *maſculine*. *Loopende* Veêrſen eyndigen met eene korte ſyllabe, waer voôr noodzaekelyk eene lange ſyllabe moet gaen, gelyk in deze woörden:

Gēven. Bēderven. Ōndērschreven. Gēdiertē. &c.

Staende Veêrſen eyndigen met eene lange ſyllabe, voôr de welke moet gaen eene korte, gelyk in deze:

Geluk. Ōndērzōcht. Bēdriēgelyk. Gēdiert. &c.

Rym in *loopende* Veêrſen heêft niet alleen gelyk ofte egael de leſte ſyllaben van de twee Veêrſen, die op malkanderen moeten rymen, maer ook de vocalen met de daer-aen volgende conſonanten van de voōrgaende; nochtan moeten verſchillen

de consonanten, de welke voór deze vocalen gaen; gelyk in deze volgende:

Verbolgen	Draegen	Begeven	Bespieden
Vervolgen	Klaegen	Gedreven	Lieden
Verborgen	Behaegen	Vlieden	Vermogen
Bezorgen	Vraegen	Verbieden	Gevlogen

En als de twee leste syllaben der Veêrsen die op malkanderen moeten rymen, teenemael gelyk zouden zyn, dan moet'er evenwel verschil wezen in de voórgaende syllaben, als

*Zig versterven
Voór het steruen.*

*Als het lichaem gaet bederven
Moet men syne lusten derven.*

Zyn de woórden, die op malkanderen moeten slaen ofte rymen, geheel gelyk, zoo moeten sy ider eene besondere bediedenisse hebben; gelyk in de overzettinge van dit *Distichon*:

*Si Pietas proprium vellet sibi sumere vultum,
Hanc, Bernarde, tuam sumeret effigiem.*

Dat is:

*Waer't dat de Dengd eens nam haer beéld oft eygen
wezen,*

Bernarde, 't zou voórwaer het uwe moeten wezen.

En dit: *Alderhande breeksaem waeren,
Die met goud beschilderd waeren.*

Rym in staende Veêrsen, is de gelykheyd van de leste vocael oft vocalen, en ook van de consonanten, die daer naer volgen: oft om beter te zeggen, het is de gelykheyd van klank in de leste syllabe van twee Veêrsen, waer in de

confonanten, die voôr de vocael gaen, moeten van het een Veêrs verschillen tegen het ander, gelyk in

God	Lief	Nood	Verdriet
Gebo!.	Dief.	Dood.	Geniet.

Als de confonanten, die naer de leste vocael volgen, den toon niet merkelyk en veranderen, dan mogen sy verschillen, gelyk *Kloeke daed*, „*middel-maet*. *Gewend*, „*kent*. *Kracht*, „*gebragt*. *Lont*, „*mond*, &c.

In vele woôrden nochtans en is het niet genoeg, zoo in staende, als in loopende Veêren, dat de leste vocalen en confonanten geheel gelyk zyn; maer het is ook noodig, dat sy hier te land op de zelve toonen ofte klanken worden uytgesproken, gelyk :

Lood en *dood* rymen wel ;
 maer *Groot* en *goôt* rymen kwalyk :
Poëet en *weët* rymen wel ;
 maer *Weët* en *bescheed* rymen kwalyk :
Boôg, in't latyn *arcus*, rymt op *vloôg* ;
 maer geenlints op *hoog*, *toog*, *loog* *lixivium* ;
 doch geheel wel op *loôg* *mentiebatuur*.

Dit en is nochtans maer voôr de gene, die op syn Brabandsch willen rymen : want die den hollandfchen trant willen volgen, hebben meerdere liberteyt, om dat de Hollanders op gelyke toonen uytspreken, al wat met gelyke vocalen word uytgedrukt ; en daerom rymt by hen wel :

<i>Groot</i> op <i>goôt</i> :	<i>hoog</i> op <i>vlaôg</i> :
<i>leéd</i> op <i>gereed</i> :	<i>vloôg</i> op <i>loog</i> :
<i>zweet</i> op <i>treéd</i> :	<i>roôk</i> op <i>rook</i> .
<i>hoôg</i> op <i>haog</i> :	<i>moer</i> op <i>doôr</i> ; &c.

Maer als in lange Gedichten het fomtyds eens gebeurt, dat men uyt nood ongelyke toonen moet doen saemen rymen; dan dient den Lezer daer van gewaerschouwd te worden, doôr eenen accent ^, die men dan stelt boven eene der vocalen van het woôrd, oft syllabe, die anders dan na gewoonte moet uytgesproken worden, gelyk *boôg* met *hoog*; *boom* met *vroôm*; *meét* met *breed*; stellende dan ook dezen accent op *hoôg*, *boôm* en *breéd*, om daer doôr te toonen, dat sy hier beyde op den zelve toon moeten uytgesproken worden; en ook, dat het ons niet ontsnapt is, maer dat men daer wel op gelet heeft, en dat men die poëtische toelaetinge al-wetende uyt noodzaekelykheyd gebruykt heeft.

II. ARTIKEL.

Van de Woôrden van eene syllabe.

DE *substantiva* en *adjectiva*, daer eene *diph-tong* in komt, oft ook de *y*, (die by ons de kracht en klank heeft van twee verscheyde vocalen, te weten, van *e* en *i*) die woôrden zyn beter *lang* gebruykt, gelyk *goud*, *leêr*, *boôg*, *groot*, *klyn*, *meer*, &c. om dat sy niet wel kunnen *kort* uytgesproken worden, by exempel:

Het goud op leêr gelegd heeft wonder schoonen luyster.

Den boôg is wat te groot.

Het klyn en kost niet meer.

Maer in de volgende twee Veêrsen, die ik schryve uyt eenen vermaerden Dichter van de

over de nederduytsche Rym-konst. 45
woörgaende eeuwe, en is daer niet wel op ge-
let; en daerom en zyn deze de beste niet van
dat Werk.

*Sy was loos, valsch, doôrtrapt, en slim in
haer bejag.*

*Haer een oog had een schel, dat byster zeld-
zaam stond.*

De *substantiva* en *adjectiva* daer maer eene vo-
cael in komt, zyn ook lang, is't dat den zin
vereyscht, dat'er eenige kracht op gegeven word;
anders mogen sy kort zyn, gelyk:

De menschen zoeken 't geld.

Het geld trekt ons van God.

In welke twee Veêrskens de woorden *geld* en
God noodzaekelyk lang zyn, om reden dat'er
in diën zin kracht op gesteld word. Maer als
men gedwongen is zulke woorden kort te ge-
bryuken al word'er kracht aen gegeven, dan en
zal het Veêrs zoo wel niet vloeyen; voôr een
exempel:

God gēeft den mēsch hūlp in sijn liden.

En dit waer beter zoo veranderd:

Onz' hūlp is God in al ons liden.

Doch, als men het zoo niet kan veranderen,
dat dusdanige woorden lang vallen; dat is te
zeggen, dat sy in het Veêrs op eene plaets gezet
worden, daer eene lange syllabe moet wezen,
dan moet men evenwel trachten te maeken, dat
het volgend woord begint met eene vocael, als:

God is der menschen troost.

God is den troost der menschen.

'T geld is den stronkel-steen.

Dit laeste waer beter gesteld op deze manier.

*Den stronkel-steen is't geld. oft
Men stronkelt aen het geld veel meer als aen
de steenen.*

Nochtans en mag het voôr geene faute gerekend worden, al is't dat naer zoodanige lange woorden, voôr kort gebruykt zynde, eene consonant volgt; want by de beste Dichters zal men dat ook al vinden, als:

God straft die hy bemint.

Het gene noch om eene andere reden kan verschoond worden, te weten: om dat'er op *straf* meerder kracht gegeven word, als op het woord *God*, en zoo ichtynt de tegenstellinge van *straffen* en *beminnen* meerder uyt.

De *substantiva* en *adjectiva*, daer eene *praepositie*, *pronomen*, *exclamatie*, *conjunctie*, alle van eene syllabe, oft eenen van deze dry *artikels*, *den*, *de*, *het*, voôrgaet, die moeten lang zyn, gelyk:

Vān Gōd kōmt ālle gōed.

En ziet het tegendeel in dit Haper-veêrsken:

Vān Gōd kōmt ōns ālle gōed.

Alwaer het woord *God* kort is; daer het in *prosa* in zoodanigen zin nochtans lang is, om dat'er kracht moet op gegeven worden, en om dat'er de *praepositie van* voôrgaet.

De *praepositien* van eene syllabe, zyn lang oft kort, na dat de gelegentheyd het vereycht: maer sy moeten lang zyn, is't dat'er het *substantivum* oft *adjectivum* niet immediatelyk naer volgt, als:

Op de Meir kwam ik getreden.

Op luttel boomen vind men vruchten.

Hy kwam'er by, hy sméet'er op.

De *adverbia* van eene syllabe mogen lang oft kort zyn : maer zeker lang , is't dat'er eenige kracht moet aen gegeven worden , gelyk :

lang Zoo moet dat geschreven worden.

kort Zoo is hy dan al wech.

Ook mogen kort oft lang zyn alle de *tempora* van eene syllabe , die van het verbum zyn ofte *wezen* gemaekt worden , als deze :

Ben, zyt, is, was, waert, wierd, word.

Als ook *zal, zult, heb, hebt, heeft, had.*

De *verba* van eene syllabe , gelyk *doen, doet, dé* in plaets van *dede, gaen, gaet, ging, gingt, zien, ziet, zag, slaet, slaen, sloeg, &c.* mag men ook lang en kort gebruyken : maer sy moeten lang zyn , als'er eenige kracht moet aen gegeven worden ; daer wel moet op gelet worden : want zonder die oplettendheyd en zullen geene Veêrsten vloeyen. Maer daer en zien de Grieken , Latynen , nog Fransche niet nae , by de welke wel vele woorden *incipites* , dat is , zoo wel lang , als kort gebruykt worden ; doch sy en zien niet nae den zin , nog nae de kracht , die in profa daer op gegeven word ; nog die distinctie en vind men in de profodia niet , daer nochtans alle middels zyn bygebragt , om de bevallyke klaerheyd van *Ovidius* , en de grootsheyd van *Virgilius* aen de Leerlingen wys-te-maeken , en te leeren naervolgen. Maer de nederduytsche Veêrsten , waer in dezen Regel

geobserveerd is, zullen van de goede kenders altyd geprezen worden. En van geene mindere noodzaakelykheyd is de volgende observatie.

De artikels *den, de, het*, en de partikels *men, en* in eene loocheninge, *te*, als het komt voór een verbum; ook de præpositie *te* in plaets van *tot*, zyn alle noodzaakelyk kort: en twyffele, of in alle de Werken van *Jacob Cats* ider van deze zeven wel eens kan lang getoond worden; nytgenomen het partikeltiën *te* voór een verbum, het welk ik, naer lang te zoeken, tot noch toe, in de voórzeyde Werken maer eens gevonden heb, te weten, in het derde deel van sijn *Bryten-leven*, in het zefde couplet naer de Historie van Nabuchodonosor, in deze woorden:

*Niet dat ik raeden wil geen middel te gebruyken,
En met een ledig hert sijn oogen toe-te-luyken,
Al zonder iet te doen &c.*

Waer het zaeken men deze zeven partikels mocht voór lange syllaben gebruyken, het zoude veel gemakkeliker zyn te dichten; maer het gehoor leert ons, dat sy van natuer-wegen kort zyn, en kort worden uytgesproken, zoo in prosa, als in Veersen: en is't dat men die in eenige Dichten lang vind, daer aen ziet men, dat den Maeker misschien wel eenen Rymer, maer noch geen Poët mag genoemd worden. Tot exempel van zulke mislagen, dienen deze vyf slechte Veersen, waer in negen fauten geteld worden.

*Het leven is gedrukt van den beroemden Man.
Als men dat onderzoekt, zal men de waerheyd vinden
Ik en zal dat niet doen, gy en moet dat niet vraegen.
Ik en had niet gepeyst die stukken te verliezen.
Laet de gedachten daer van te Parys te komen.*

Ziet nu deze misflagen verbeterd in de vyf volgende Veêrsen.

*Het Leven is gedrukt van zoo beroemden Man.
Men zal met onderzoek de rechte waerheyd vinden.
K en zal dat geensints doen, g'en moet my dat niet
vraegen.*

*K en hadde nooyt gepeyst die stukken ooyt te missen.
Laet die gedachten daer van nae Parys te reyzen.*

In welke twee laeste Veêrsen men ook ziet, dat het woôrdeken *die*, zoo wel lang, als kort mag gebruykt worden: ook als het gesteld word in de plaetse van *den welken*, oft *de welke*: en zoo is ook het woôrdeken *dat* voôr *het welk*.

- Den Mān *die dat* begonst is nū al lāng begrāeven.

Den Kōning *die dat* dē is onlangs maer gestorven.

Meer woorden van eene syllabe hier by-te-brengen, is onnoodig, is't dat wy ons diēn korten Regel maer eens vast kunnen inprinten, dat alle die *monosyllaba* (dat zyn woorden van eene syllabe) in de Veêrsen moeten lang gebruykt worden, daer in Prosa in het uytspreken eenige kracht aen gegeven word, op dat den zin, volgens de meyninge van den Spreker oft Schryver, synen vollen eysch heeft: en vervolgens moeten ook die *Verba*, die *Substantiva*, en die *Adjectiva* altyd lang zyn, die men niet kort kan prononcieren, waer onder zeker alle die, in de welke naer eene *l*, oft naer eene *r*, immediatelyk volgt eene van deze zeven volgende letteren: *b, f, g, k, m, n, p*; gelyk in

*Alb, half, kalf, walg, zwelg, kelk, melk, halm,
kalm, zwalp, help, &c.*

*Erf, berg, kerk, cirkel, arm, zwerm, ernst, herp,
scherp, wirp, &c.*

D

En van deze, en meer andere, mag men somtyds twee syllaben maeken, gelyk *Jacob Cats* nu en dan, en *Joost van Vondel* zeer dikwils hebben gedaen: den eersten, in syn achthiende *Zedig Zinnebeeld*, zegt:

*Als de Kallik word begoten
Met een kouden water-stroom,
Dan word syne kracht ontsloten,
Als ontsprongen uyt den droom.*

En hy eyndigt syne *Reys-lesse* in dezer voegen:

*Dan zal men hier van stonden aen
Voôr u 't gemeeste Kallif slaen.*

Ik ben van gevoelen, dat men alzoó wel mag *kallek* en *kallef* schryven, gelyk men by *Vondel* vind *berreg* en *kerremde*.

Van zulke woórdén, en diergelyke syllaben in de woórdén, die eenen dobbelen klank hebben, zal hier naer eenen lyst van opgeteld worden, tot gemak der onervaerene Rymers, die nochtans wel mogen weten, dat zulke Poëtische Toelaetingen niet wel voegen in serieuze Dichten; maer niet kwalyk luyden in spook-Dichten, bezonderlyk die uyt korte Veérseñ bestaen.

III. ARTIKEL.

Van die Woórdén, de welke maer twee syllaben hebben.

Alle de woórdén van twee syllaben, in de *Nederlandsche Taele*, bestaen in eene lange en eene korte, oft in tegendeel, in eene korte en eene lange: en dit kan men weten uyt het gehoor;

en meyne niet, dat in onze tael een woord gevonden word, van twee lange, oft van twee korte syllaben. Tot een voôrbeeld, de volgende hebben den accent op de eerste syllabe, ergo sy hebben de tweede kort, en de eerste lang; op deze manier - °

Achten, ambacht, béven, bidden, ceder, cister, daelen, dolen, faelen, groeten, leggen, &c.

En deze volgende hebben de eerste kort, en de leste lang, om dat sy in het uytspreken den accent hebben op de tweede syllabe, aldus ° -

Abdis, bevel, ellend, gebiecht, getreuer, hersteld, hermaekt, vergald, &c.

En al vind men vele woorden, die in beyde de syllaben eenen *diphthongus* ofte twee vocalen hebben, gelyk in *raed-huys, myl-pael, zien-buys, schoen-leest, &c.* nochtans word in die en dusdanige saemen-gestelde woorden, in het uytspreken den accent gegeven aen de eerste syllabe, en vervolgens zyn sy alle eenen *choraus* - °

Deze volgende, en misschien noch eenige andere, veranderen ook van beteekenisse, als den accent daer in veranderd word.

Chorai - °

Sūsān, gevel, gevaers, meesters, beken, regent, bedel, castor, &c.

Jambi ° -

Sūsān, gevel, gevaers, meesters, beken, regent, bedel, castor, &c.

De volgende woorden zyn *Ancipites*, dat is; dat men die kan gebruyken voôr beyde, voôn *choraus* oft *jambus*, na dat sy gelegen komen,

Altyd, aldaer, bynae, daer by, daer naer, daerom, daer toe, dikwils, dikwyl, eensdeels, eertyds, geensints, hier by, hier naer, hierom, hier toe, nochtans, somtyds, somwyl, veeltyds, waer by, waer in, waer naer, waerom, waer toe, weêrom, &c.

Deze twee volgende veranderen van accent, als sy op verscheyde manieren geschreven worden.

Doctoôr.

Doctor.

Pastoor.

Pastor.

Alle de woorden, die in het rymen voôr *chorai* en voôr *jambi* mogen gebruykt worden, kan men uyt het gehoor niet leeren, besonderlyk als men niet aenspreekt dan volk van de zelve Stad oft Landschap daer men geboren is: maer als men hoort spreken die van de nabuerige Provinciën, oft als men Werken leest van verscheyde Poëten, dan kan men het vershil gewaer worden: ja in de Rymen van eenen zelve Schryver, zal men sommige van deze woorden op beyde de manieren geplaetst vinden: by voôrbeeld: wy zeggen *aenstonds* als eenen *choraus*; de Hollanders zeggen dit woord als eenen *jambus*: en *Jacob Cats*, die in Zeeland geboren is, in syne Rymen, gebruykt dit, en sommige andere woorden, op beyde de manieren, na dat het hem best gelegen komt. En dit is de Rym-dichters geoôrlofd; als ook in sommige woorden het veranderen van vocalen, tot het vinden der rym-woorden, om dat onze omwoonders de zelve anders uyt spreken en schryven; gelyk wy zeggen en schryven *korven, torven, vork, storm, borze*; elders zegt en schryft men *keurven, teurven, veurk, steurm, beurze*: doch 'tis hier de plaetse niet om daer van te han-

delen ; maer onder den Artikel van Poëtische Toelaetingen , zal opstellen een lystiën van zulke woorden.

Uyt dezen Artikel kan men bemerken , dat alle woorden van twee syllaben in de nederduytsche Veêrfen kunnen dienen : maer alle woorden , die dry , oft meer syllaben hebben , en hebben dit voordeel niet , gelyk wy zullen toonen in den volgende Artikel.

IV. A R T I K E L.

Van de Woorden , die meer als twee syllaben hebben.

Die in de latynsche taele hervaaeren zyn , hebben niet noodig de accenten , die men nu vind in de Breviers en Missaelen , op de woorden die meer als eene syllabe hebben , 't en zy in eenige grieksche , hebreeuwische , oft andere naemen. En dat deze niet gesteld worden op woorden van twee syllaben , is om dat in die woorden de eerste syllabe altyd lang is in het uyt spreken ; doch niet by de latynsche Poëten , die andere wetthen en regels hebben , de welke aenwyzen de *Quantitates* der syllaben , die uyt het gehoor in prosa niet kunnen achterhaeld worden , gelyk blykt in de woorden *Deus* , *meus* , *mulieribus* , de welke den accent hebben op de letter *e* , en evenwel by de Poëten alle de syllaben kort hebben ; en in *ferramentum* zyn sy alle lang.

Van-gelyken , die de vlaemsche taele wel verstaen , hooren terstond , dat in alle woorden , die meer als eene syllabe hebben , altyd eene syllabe geaccentuëerd is , die men langer ofte sterker uyt spreëkt , als de andere syllaben van het zelve

54 *Regels ende Bemerkingen*

woord; by voórbeeld, de volgende woorden hebben den accent op de eerste syllabe: *áchterlaeten, bézigen, kófstelyk, dónderdag, érfgenaem, &c.*

De volgende op de tweede: *herstélténis, Ignátiús, gelúkkig, juwéelen, geschápen, &c.*

Deze op de derde: *lamentéren, medeléyden, negen-hónderd, ongestádig, &c.*

En deze op de vierde: *Constantinópelen, vermaledíjding, gebenedíjding, &c.*

Nu, den accent van een woord bekend zynde, zoo zyn ook uyt het gehoor bekend alle de andere korte en lange syllaben van het zelve woord: want de syllabe, die gaet kort voór de geaccenteerde, en die, de welke daer naer volgt, worden altyd kort oft rasch uytgesproken; 't en zy dat het gemeyn gebruyk duydelyk anders toont. Tot voórbeelden:

Rántsoenéren, tegénwoórdig, vergiffenisse, vergelyken, wederleggen, onderteekeninge, &c.

Want op dién trant ofte cadentie van lange en korte syllaben, die overhand staen, worden onze nederduytche Veersen gemaekt, gelezen, ende ook gezongen; en anders en zullen sy nooyt vloeyen.

Ik wete wel, leierzuchtigen Lezer, dat'er vele woorden zyn, te weten, van meer als twee syllaben, waer in twee lange, oft twee korte syllaben naer malkanderen staen, als in deze volgende:

Neerstorien, nyschuddende, duyzend-derley, wytbeeldingen, volkvanger, &c.

Maer de jonge Rymers moeten ook weten, dat zulke woorden onbekwaem zyn, om in

vlaemsche Veêrsen gebruykt te worden , immers by alle die , de welke willen volgen den vloeybaeren en klinkenden stiel van *Cats* ; maer niet van *Vondel* , zoo ik hier voôren in de *Historie der Dicht-konst* gezeyt heb.

Dat'er woorden zyn , die in de vlaemsche Dicht-konst niet kunnen dienen , en moet aen niemand vremd voôrkomen : want de latynsche Poëten vinden ook al vele woorden in hunne tael , die sy nog in *hexametris* , nog in *pentametris* en kunnen gebruyken , als *abligurio* , *belgicos* , *cacitas* , *calceos* , *decemviratus* , *ebriofus* , &c.

Het is wel waer , dat sy andere soôrten van *versus* hebben , daer deze , en diergelyke woorden , in gebruykt kunnen worden ; maer by *Virgilius* , nog by *Ovidius* en vind men die andere soôrten van *carmina* niet ; en vervolgens hebben sy die moeten verwerpen , als onnut voôr hunne gedichten.

In onze tael en hebben wy tot noch toe geene andere soôrten van Veêrsen , als die , in de welke de syllaben overhand moeten staen korte en lange , oft in andere lange en korte : en zoo en is het ook geen wonder , dat'er vele onnutte woorden zyn , die wy moeten laeten , daer voôr nemende *synonima* , dat zyn andere woorden , die de zelve be teekenisse hebben. Van zulke ongebruykbaere woorden zal ik hier naer een lystiën laeten volgen ; en onder den titel van *Poëtische Toelaetingen* , zal ik aenwyzen den middel , om vele van die woorden gebruykbaer te maeken.

V. A R T I K E L.

Van de verscheydenheyd der Veêrsen.

IN de uytlegginge der Termeynen ofte Konst-woorden, hebben wy de Veêrsen verdeeld in zwaere en lichte Veêrsen, dat is: in *jambici* en *choraici*, volgens de voeten daer sy uyt bestaen.

Ook worden sy verdeeld in loopende en staende Veêrsen: de eerste worden genoemd *feminini*, en de tweede *masculini*; en worden in de strophen gemeynlyk saemen-gemengeld; zoo dat'er zoo veel van de eene, als van de andere soort te lezen zyn: want de ondervindinge leert, dat een Gedicht, dat alleenlyk bestaet uyt loopende Veêrsen, geene bevallykheyd heeft, al was het noch zoo wel gecomponeêrd; ja alleenlyk vier loopende Veêrskens vervolgens, 'tzy lange oft korte, hebben eene vaddigheyd, die aen den Lezer verdrietig valt.

Men vind wel geheele Gedichten, die alleenlyk bestaen uyt *masculini* ofte staende Veêrsen, maer gemeynlyk van korte, dat is, van acht syllaben; zeer zelden van twelf syllaben, die geheel bestaen uyt *masculini*; en in het lezen van deze leste, word men, ik weét niet wat, gewaer, dat als den adem verkort, oft eenigfints benauwd; waerschynellyk, om dat wy, zoo naer idere cesure, als naer elk Veêrs gestut worden, zonder te mogen voortgaen, dan naer den adem herhaeld te hebben: en hier van hebben wy, behalven eyge ondervindinge, ook andere hooren klaegen. En wy denken, dat dit de reden is, dat groote Poëten zulke Gedichten, ons wetens, aen de naer-komelingen niet hebben gelaeten.

De Veêrſen worden noch verdeeld in lange en korte. Wy zullen lange Veêrſen noemen, die om hunne lengde, tot verlichtinge van den adem, en gemak der Lezers, ontrent het midden eene cesure noodig hebben.

Van lange en korte Veêrſen worden'er vele verſcheyde ſoôrten gemaekt, als blykt in de twee volgende Tafels.

Eerſte Tafel, van negen ſoôrten van lichte
Veêrſen ofte choraici.
ſyllaben.

15 Deze ſeraphienſche Maaget, is nu in het Hemelryk.

11 Daer ſy hoort gezangen, in der eeuwigheyd.

8 Van zoo vele Seraphienen.

7 En het Cherubienendom.

6 God zal eeuwig loonen.

5 Haere waere deugd.

4 Met de Maegden.

3 Eeuwelyk.

2 Vrolyk.

Tweede Tafel, van zefthien ſoôrten van zwaere
ſyllaben. Veêrſen ofte jambici.

17 Ik kome tot de Patronerſſe, van onze Jubilaria.

15 En die haer eygen Leven ſchreef, zal ik eens
gaen beſchryuen.

14 Sy wierd gehaet van alle kant, maer wierd van
God getrooft.

- 13 Sy was gewoön te bidden „by dagen en by nacht;
- 13 Het was die Thresia „het was die uyrverkore.
- 12 Als goud in't vuer beproefd „wel zestig jaeren lang.
- 11 Sy heeft geproeft „wat dat is God beminnen.
- 10 S'heeft ook getoont „hoe dat men God bemint.
- 9 Hoe zeer sy in Gods liefde blaekte.
- 8 Heeft sy getoont in menig schrift.
- 7 By dag wel zeven uren.
- 6 En in den nacht wel dry.
- 5 Wierd sy bevonden.
- 4 In haer gebed.
- 3 Want bidden
- 2 Vertrooft.

Beminden Lezer,

Wilt niet zoeken „in de Boeken;
 Waer gy zoekt „of waer gy ziet,
 Zulke Tafel vind gy niet:
 'Sis geschreven „om te geven
 Aen den Leerling eenig licht
 Van de Rym-konst of Gedicht.

In beyde deze Tafels vind men *lopende* ende *staende* Veersen: sy worden *lopende* genaemd, die de welke eyndigen met eene korte syllabe; en *staende*, de gene die op het eynde eene lange syllabe hebben.

Niemand nochtans moet peyzen , dat alle foórten van nederduytsche Veêrsen in deze twee Tafels begrepen zyn : want het zyn alleenlyk die , de welke te vinden zyn by Pater *Poirters*, Myn-Heer *Petrus Croon*, en *Jacob Cats*. De Werken van *Joost van Vondel* heb ik niet al-te-mael gezien ; en diën grooten Dichter was zoo vol van nieuwe uytvindingen , dat ik niet kan twyffelen , of in syne andere Boeken vind men noch meerdere verscheydentheyd. Ja , volgens het zeggen van den Geleerden Heere *Kerkberdere*, Historie-Schryver van Syne Keyzerlyke ende Catholyke Majesteit , in de Universteyt van Loven , zyn'er oneyndelyke foórten : want de Liedekens behooren ook onder de Dicht-konst ; en die worden gemaekt na de invallingen van den Componist , oft na het voórbeeld , dat hy daer van heeft. En den zelven Heer , die gestorven is op het eynde van't-jaer 1738. , in den ouderdom van ontrent 60. jaeren , maekte geheele Gedichten van vlaemsche Veêrsen , op de voeten van de latynsche *heroici* , gelyk ik van hem een kluchtig Spook-dicht heb gezien in't Cabinet van den zeer Eerw. Heer *Petrus Goos* Canonik Graduëel der Cathedrale Kerke tot Antwerpen ; van welk Gedicht de twee eerste veêrsen my noch in de memorie hangen , en zyn deze :

*Wel wat mottigen inval , en wat vremde gedachten
Kwamen lest twee-mael 's nachts myn' jong herte
bekoren ?*

Den Franschen Poëet Monsieur l'Abbé *François-Seraphin Regnier* , die gestorven is in het jaer 1713. , oud zynde 81. jaeren , heeft'er fransche gemaekt op nieuwe voeten , die in het licht zyn gekomen doór Pater *Dominicus Bohours* van de

Societeyt Jesu, en gaen op dezen trant, die ik hier in onze tael zal trachten naer-te-volgen.

o - o | o - || o - o | o - o   bis.

o - o | o - || o - o | o -   bis.

En weest niet bezorgd, om my te tractéren;
 'Ken kom niet in huys; 'ken mag maer passéren:
 'Ken zal ook geen' spys, al is het u leet,
 Aenveerden, nog drank, al stond het gereed.

Meerdere soórten van Veêrsen wil ik hier niet aen den dag haelen, denkende, dat deze genoegzaam zyn voór eenen beginnenden Dichter, om zig te oeffenen, en zelfs om in deze Konst herwaeren te worden. Nu zal ik gaen handelen van idere soórt van Veêrsen in't bezonder, die staen in de twee voórgaende Tafels.

V I. A R T I K E L.

Van de langste lichte Veêrsen, genaemd choraici.

- o | - o | - o | - o || - o | - o | - o | -

DE langste *Choraici* bestaen uyt zeven voeten en eenen halven, genaemd *chorai*; en dus beginnen en eyndigen sy met eene lange tyllabe; en hebben de *cesure* naer den vierden voet. Deze zyn in de latynsche taele bekend geweest van in de vierde eeuwe: want den *H. Ambrosius* Biscop van Milanen, die stierf in't jaer 397., heeft op die maet eenige Lofzangen gemaekt, de welke noch in den Roomschen Brevier staen, als zyn:

Lustris sex qui jam peractis, tempus implens corporis, &c.   En dezen:

Urbs Jerusalem beata, dicta pacis visio, &c.

over de nederduytsche Rym-konst. 61

En *Venantius Fortunatus* Biscop van Poitiers in Vrankryk, in de zelve eeuwe, maekte den *Hymnus* ofte *Rythmus* :

Pange lingua gloriosa pralium certaminis, &c.

S. Thomas van Aquinen, in de derthiende eeuwe, dichtte den volgenden op den zelve trant :

Pange lingua gloriosi Corporis mysterium, &c.

Maer de oudste, die ik, op deze maet, in onze tael weet aen-te-wyzen, zyn te vinden in den Boek genaemd : *Christelyke Rymen van Theodorus Camphuyzen*, gedrukt tot Rotterdam, in't jaer 1644. : ziet hier van een exempel, op fol. 25.

Van te stryden wil ik zingen, zingen een aendachtig lied,

Hoe den mensch, die wel wilt stryden, heeft te stryden, en hoe niet.

Al de wereld is vol stryden, 't stryden is van alle kant;

'T stryden dient by-wyl tot eere, en ook menigmael tot schand.

En op folio 288. begint aldus :

*Zalig in en naer dit leven, die daer leven onbesmet,
En het leven dat sy leven, stieren na des Heeren weth:*

*Zalig die den Heere zoeken zoo als hy te vinden is;
Doër het grondig onderhouden van sijns wils getuygenis.*

Welkers Veêrsen tamelyk wel vloeyen, al-hoe-wel den stiel wat nae de oudheyd rickt.

Deze langste Veêrsen moeten naer den vierden voet noodzaekelyk de *cesure* hebben, dat is eenen stillstand ofte pozing : en als in een lang Gedicht van wel gesnede Veêrsen, dat is, daer de *cesure*

wel in waergenomen is, enige Veêrſen zonder goede *ceſure* zyn ingeflopen, deze verraeden ofte ontdekken terſtond hen-zelven, ook in de ooren der gene, die in de Dicht-konſt noch niet t'eene-mael hervaeren zyn. By voorbeeld, deze twee volgende Veêrſen zyn zonder *ceſure*.

*Zoo begonſt onz' Bruyt haer' eerſte werken van
bermhertigheyd,
En heeft ook daer mé den eerſten ſteen van't geeſtelyk
geleyd.*

Deze zyn zonder *ceſure*, om dat *eerſte* en *werken*, ende *eerſten ſteen*, niet mogen geſcheyden worden. Om dit eerſte Veêrs te verbeteren, zien ik weynig kans, om dat deze vier woórden: *eerſte werken van bermhertigheyd*, alle dienen aen malkanderen te blyven, en niet wel doór eene *ceſure* geſcheyden worden: maer het tweede kan men aldus ſtellen:

*En heeft van het beter leven zoo den eerſten ſteen
geleyd.*

Dit volgende Veêrs is ook ongeſnede ofte zonder *ceſure*.

*En hy zag terſtond dat menle-bellen gaven daer
geluyd.*

En waer beter zoo geſteld:

*En hy zag dat menle-bellen gaven doór den wind
geluyd.*

Daer-en-boven is het noodig, dat Gedichten van zulke Veêrſen, gedeeld worden in couplets van vier veêrſen, waer mede ideren zin ten volle geſloten word, oft ten minſte, met wiens leſte woórden eenige ſpreuk oft ſententje van imand

beloofd word, by voorbeeld, op deze volgende oft diergelyke manieren.

*En naer dat hy zig bepeyft had heeft hy tot den man
gezeyt.*

*Op zoo veel verscheyde dingen gaf hy deze spreuk
tot slot.*

*Zoo dat hy, naer lang te peyzen, dit op't leest tot
antwoôrd gaf.*

Ook kan men het beloven van de spreuk invoe-
gen in het begin van het nieuw couplet, op deze
oft dusdanige manieren :

Maer tot antwoôrd wierd gegeven, ...

Dan heeft hy aldus gesproken : . . . . .

Hier op heeft den man geantwoôrd : . . . . .

Den voôrnoemden *Camphuyfen* verdeelt ook
syne Gedichten, die uyt deze toôrt van Veêrsen
bestaen, in couplets van vier Veêrsen: maer in
syne Liedekens, op deze maet gedicht, maekt
hy couplets van acht veêrsen, eer hy met eenen
punctum den zin besluyt: doch ik denke, dat
het musiek, daer in ik onkundig ben, misschien
zulks vereyscht.

Als men in deze lange Veêrsen ook in het mid-
den Rym maekt, dat is, als de twee leste sylla-
ben voôr de *cesure*, van het eerste en tweede
veêrs, op malkanderen slaen; en van-gelyken
die van het derde en vierde, dan mag men die
aenzien voôr twee-derleye korte Veêrskens, te
weten: het eerste, derde, vyfde en zevenste van
acht syllaben, en de andere van zeven: en dan
steekt'er wat meer moeyte in, als in de lange,
om dat men in gelyke menigte van stoffe, twee-
mael zoo veel woôrden moet zoeken, die sae-
men rymen. Tot een voorbeeld:

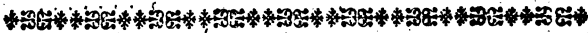
Laet ons God nu gaen bedanken, dat hy heeft zoo lang gespaerd

Onzen altijd halven kranken, tot dat hy is grijs gebaerd:

Daer-en-boven zal't betaemen, dat wy zeggen overluyd

Hier op al-te-gader Amen: maer eerst all' de roomers uyt.

En hier mede genoeg van de langste Veêrsen op lichte voeten, die men, na den voet *choraus*, *shoraici* noemt.

VII. A R T I K E L.

Van de langste zwaere Veêrsen, genaemd Jambici; op Engelsche maete.

DEZE Veêrsen heb ik gevonden in eenen Boek in 4°, wiens titel is: *Dñi Catsii Emblemata in linguam Anglicam transfusa*: zonder naem van den Overzetter ofte Engelschen Rym-dichter. En by gebrek van eygen naem van deze Veêrsen, zullen wy die noemen: *Engelsche maete*, ofte *Vlaemsche Veêrsen op Engelsche voeten*: en sy loopen op dezen trant:

o - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 bis

o - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0 bis

Deze moeten de *cesure* ofte stilstand hebben naer den vierden voet: en is't dat die veronachtzaemd oft achtergelaeten word, dan zullen deze Veêrsen meer gelyken aen rymenden Prosa, als aen welgemaekte Veêrsen. De couplets van deze soôrt van Veêrsen moeten ider bestaen uyt twee loopende en twee staende Veêrsen, dat is, dat de twee

eerste ider moeten hebben vyfthien syllaben, en vervolgens, met eene korte syllabe moeten eyndigen: de twee andere maer vierthien syllaben, en dus eyndigen met eene lange.

Voôr de *cesure* van deze Veêrsen mag wel komen een woôrdeken van eene syllabe; maer 'ten mag geene *prapositie* wezen, gelyk *van, tot, doôr, op, in, naer, om, &c.* nog ook geene *conjonctie*, als *zyn, maer, en*, om dat naer zulke woôrden het gehoor niet wilt ophouden; en om dat den zin doôr de *cesure* niet mag onderbroken zyn. Tot een exempel dit Veêrs:

Mijn-Heer, ziet daer, ik heb den brief, op tafel neergelegt.

Is wel gesneden, oft heêft eene goede *cesure*; maer niet het volgende:

Mijn-Heer, ik heb de brieven op, de tafel neergelegt.

Om dat de woôrden: *op de tafel*, moeten aen malkanderen blyven, zoo in het lezen, als in het spreken, zoo in Veêrsen, als in Prosa.

Ook en mag den stilstand niet gemaekt worden naer de artikels *den, de, het*: ook niet naer de *relativa die en dat*, die gebruykt worden voôr *den welken, de welke, en het welk*; om de zelve reden, die ik terstond heb aangewezen: en deze bemerkinge is dienstig in alle Veêrsen, die de *cesure* hebben naer eene lange syllabe.

Ider couplet dezer Veêrsen, zoo boven gezeyd is, bestaet uyt twee loopende en twee staend Veêrsen; maer 'ten is niet altyd noodig, dat de twee gelyke Veêrsen malkanderen volgen; nog ook niet, dat de twee loopende voôr-gezot

worden : want in hert-bewegende stoffe , en in Gedichten behelzende droeve zaeken , gelyk het Lyden onzes Zaligmaekers , grouwelyke moorden , schrikkelyken brand , oorlogs verwoestingen , en djergelyke , eyndigt ider couplet beter met een loopend Veërs : en dit is by *Vondel* in gebruyk geweest , doch in kortere Veërsen als van vyfthien en van vierthien syllaben : want zulke en heb by hem noch niet gevonden .

Men mag dan die zoo stellen en veranderen , dat het eerste Veërs en het derde , 't zy loopende , 't zy staende , saemen rymen , en het tweede ook slaet op het vierde ; oft op andere manieren , na de goestie van den Dichter . Ja ik heb'er gelezen , die in het eerste , derde , vyfde , en in de andere onpaere coupleten , het eerste en het vierde veërs loopende hadden , en de twee middelste staende : maer in het tweede , vierde , zesde , en in de andere paere coupleten had den Poëet het tegendeel gedaen . Doch , den nieuwen Dichter zal onder vinden , dat het gemakkelyker is , als twee gelyke Veërsen , die saemen rymen , niet van malkanderen gescheyden worden .

VIII. A R T I K E L.

Van de nieuwe Jambici ofte zwaere Veërsen van zeventhien syllaben.

ALs ik in't begin van den yoörgaenden Artikel gezeyt heb , dat de Veërsen op engelsche maete de langste zyn , dan heb daer doër verstaen , dat deze de langste zyn , die tot hier toe in gedrukte boeken gevonden heb , en weet aen-te-wyzen ; maer daerom moet niemand meynen ,

dat het ons verboden is noch eene langere foort uyt-te-vinden.

Deze Veêrfen dan van zeventhien syllaben ofte acht *jambici* ofte zwaere voeten, met eene korte syllabe naer den vierden voet ofte voôr de *cesure*, gaet op deze maet :

o - i o - i o - i o - i o || o - i o - i o - i o -

Ziet hier van een voôrbeeld in de vier volgende Veêrfen.

*Ik kome tot de Patronersse van onze Jubilaria ,
Die Schrijffter van haer eygen leven , die schoone
Sterr' van Avila ,
Die Maegde-levi van Carmelus , die wonderlyke
Gods-Vriendin ,
Dat Mensch , dat in een Vrouwe-lichaem was
als een' halve Seraphin.*

Schynt deze foort aen imand te lang, en te zwaer om lezen, die raede ik, is't dat hy zulke wilt maeken, die aen-te-zien als korte Veêrfen waer van de loopende niet en rymen, aldus :

o - i o - i o - i o - i o
o - i o - i o - i o -

En op deze manier geschreven :

*Ik kome tot de Patronersse
Van onze Jubilaria ,
Die Schrijffter van haer eygen leven ,
Die schoone Sterr' van Avila ,
Die Maegde-levi van Carmelus ,
Die wonderlyke Gods-Vrindin ,
Dat Mensch , dat in dat Vrouwe-lichaem
was als een' halve Seraphin.*

Dan zal ider couplet acht veêrskens hebben ; en den Componist zal gewaer worden, gelyk ik

by ondervindinge geleert heb , dat fy van alle de gemakkelykfte zyn om maeken , de lichtfte om te lezen , en voôr de aengenaemheyd van't gehoor , niet veél verschillen van de langfte *choraici* , daer van gehandeld is in den 6. Artikel.

IX. A R T I K E L.

Van de Veêrſen genaemd Alexandrinen.

o - 1 0 - 1 0 - 1 1 0 - 1 0 - 1 0 - 1 0
o - 1 0 - 1 0 - 1 1 0 - 1 0 - 1 0 -

DEeze Veêrſen worden geheeten *Alexandrinen*, na hunnen Uytvinder *Alexandre de Paris*, eenen ouden Franſchen Poëet van de twelfſte eeuwe, die, met eenen, genaemd *Lambert le Court*, ſaemen uyt de latynſche Proſa van *Quintus Curtius*, in zulke Veêrſen, in het oud Gaulois, genaemd *Romanſche Tael*, hebben overgezet de Daeden van *Alexander den Grooten*; doch die Veêrſen waeren meeft alle ſtaende, dat is, van twelf ſyllaben, en zoo veél op malkanderen rygende, als'er de tywe Schryvers hadden kunnen vinden, zonder verdeeld te zyn in couplets, oft met loopende Veêrſen gemengd te zyn; het gene niet begonſt is, als op het lêſt van de zefthiende eeuwe.

Deze Veêrſen, om hunne lengde, moeten in't midden eene *ceſure* hebben, immers by de gene, die den ſtiel van *Jacob Cats* willen volgen, aldus:

*Als ik naer't middagmael ,, van tafel ben gerezen ,
Dan wil ik niet terſtond ,, ontrent de boeken wezen :
Ik gaen wat buyten huys ,, en doen een' korte reys ;
Maer bezig evenwel ,, met eenig zoet gepeys.*

By de gene, die *Vondel* volgen, word de *cesure* zonder eenig scrupuel achtergelaeten: en sy geven voôr reden, dat *Vondel* dit zoo begeêrt heêft, op dat de Lezers van syne Gedichten, en de Opzeggers van de rollen in de Tooneel-spielen, minder zouden zingen: zoodanig, dat syne Rymen met den zin, en niet met de cadentie gelezen zynde, meer gelyken na Prosa, als na Veêrfsen: tot een voôrbeeld uyt *Vondel*:

*Niet minder toonde zig de Vijver-nimf terstond
Genegen, en kwam opgeborreld uyt den grond,
De dienstbre visschen, die met parlemoere lijven
Alreede dartzelheyd op't glas des strooms bedrijven,
'Tis, zeytse al lachend, en niet luttel in haer schik,
Nu tijd, dat elk ten dans sijn wedergade uyt pik.*

Elders zegt hy noch:

*O ellek toegedaene en ellek lieve Zon,
Gemeene springaer, onnytputtelijke Bron,
Oranje boom-spruyt, schiet u takken nae de wolken,
U wortels afgrond-waert: bestel den vrijen volken.*

Volgens den stiel van *Cats*, maeken vier van deze Veêrfsen ook een couplet, dat eenen volkomen zin behelst; oft met de leste woôrden eene volgende spreuk beloven; gelyk in den 6. Artikel ook gezeyd is van de langste *choraici*. Ziet hier van eenige voôrbeelden uyt *Cats*.

*Als hy de heele zaek had rijpelijk bedacht,
Heêft dus met hens gelaet sijn' antwoord ingebragt.*

*Nu denkt hy dit, nu dat, al zonder vast beslyt,
En berst dan op het lest in deze woôrden uyt.*

*Men ziet, dat hy benauwd en vol gepeyzzen zit,
Maer naer een' lange wyl, zegt hy ten lesten dit.*

*Hy zit gelijk verwerd , 't is nu zoo veél als flus :
Doch naer een lang gepeys , spreekt hy ten lesten dus .*

*Naer dat sy langen tijd als onberoerlijk stond ,
Ontsluyt s'op deze wijs ten laefsten haeren mond .*

*Sy zucht wat datse kan , en berst in traenen nyt ,
En zegt op droeven toon , deés woorden overluyd .*

Het gemeyn gebruik van deze Veêrsen is , dat de twee eerste loopende , en de twee leste staende zyn ; maer is geen en vasten regel : want men mag die veranderen , en stellen na believen ; zoo wy gezeyt hebben in den 7. Artikel , van de lange Veêrsen op Engelsche voeten .

In't jaer 1735. , op eene solemnéle Feest , wierd gelezen een Gedicht van over de honderd Alexandrine Veêrsen , de welke in't midden ook rymden ; de leste syllabe voôr de *cesure* van de twee loopende Veêrsen op malkanderen slaende , en zoo ook in de staende . Maer dan is het veél moeyelyker daer in iet grootfch uyt-te-werken , om dat men te veél aen het rymen verbonden is .

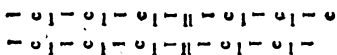
Deze Veêrsen (zonder rym in't midden) luyden veél treffelyker als die op Engelsche maet ; maer aengezien alle matériën niet even hoogdraevend moeten luyden , zoo komen die op Engelsche maete te pas in vertellingen van zoete oft vrolyke zaeken , ja ook van droeve daer geene grammoedige herts-tochten in komen . Maer de Alexandrine Veêrsen dienen voôr alle stoffen , ook voôr Théater-stukken , daer verscheyde passien moeten in uytgedrukt worden : en vervolgens zyn het de gerieffelykste van alle tot noch toe bekende Veêrsen .

X. A R T I K E L.

Van de Veêrsen van dertien en twelf syllaben, op lichte voeten.

IK bekenne, dat, behalven in een Liedeken oft twee, geene Veêrsen van deze soôrt, in eenige Gedichten weet aen-te-wyzen: nochtans heb ik deze gebruykt tot het maeken van een Verwelkom-Gedicht van eene Gilde aen haeren Hoofdman; het welk niet liet aengenaem te zyn, al was het niet op den ouden trant van de Alexandrinen, die ook zoo veêl syllaben hebben; en als men de eerste syllabe wech-neêmt, en die stelt naer de *cesure*, dan mogen sy Alexandrinen genoemd worden, daer sy nochtans veêl van verschillen: want sy loopen op eene andere soôrt van voeten, te weten: op *chorai*: ziet dan wat groot verschil uyt zoo klyne veranderinge. Die Veêrsen dan gaen op deze maet, oft moeten zoo gecandeêrd worden.

In den voôrschreven voôrval heb ik deze Veêrsen gekozen, om dat ik merkte, dat het vriendelyker, ja hertelyker luyd, als de eerste syllabé van ider Veêrs lang is: want de *jambi* ofte zwaere voeten, schynen bekwaemer om te vertellen, Sententiën aen-een-te-knoopen, en grootsche gedachten uyt-te-leggen; met een woôrd, de Alexandrinen gaen straffer, om dat men naer ideren voet als eenen zekeren stilstand ofte pøze heeft, daer de voeten van deze soôrt van Rymen natuerlyk en gemaklyk afloopen. Doch deze zyn niet bekwaem om

schoone Historiën, veel min Tooneel-spelen mede uyt-te-werken. En daerom, al volgt hier een exempel van dezen nieuwen trant, niemand en is evenwel gehouden dit naer-te volgen, nog te pryzen: want over de goestie valt niet te twiften: en onder vyf-en-twintig soërten van Veërfsen, en mogten deze in dit Tractaetiën niet ontbreken. Exempel.

Gilde-broeders, 't is van-daeg,, dat wy moeten toonen,

*Alle die in dez' Abdy,, zoo vreedzaemig woonen,
Dat wy zijn in volle vreugd,, om dat dezen Heer
Hoofd-man is van onze Gild,, tot ons aller eer.*

Nu een staeltiën op Alexandrine-maet, om het verskil te zien.

*Sa Gildebroers, 't is tijd,, dat die te saemen woonen
In dez' vermaerd' Abdy,, hunn' vreugd eens gaen
betoonen,*

*Om dat op dezen dag,, den nieuw-verkoren Heer.
Is Hoofd-man van ons Gild,, tot onze meerder'
eer.*

Een van de Liedekens, daer deze soört van Veërfsen in gebruykt zyn, is bekend van over ettelyke jaeren, en begint aldus:

*Wel, Gebuerman, gaet gyniet Kermis-gasten haelen?
Haelen? dat's my nooyt geschied: &c.*

*****

XI. A R T I K E L.

Van de zwaere Veërfsen, bestaende in vyf Jambi.

DEze Veërfsen hebben thien syllaben, als het staende zyn; en elf als het loopende zyn: en het is de korste soört waer in (volgens den

stiel van *Cats*) de *cesure* moet onderhouden worden ; en deze moet komen naer den tweeden voet , op deze manier :

o - 1 o - 11 o - 1 o - 1 o - 1 o bis.

o - 1 o - 11 o - 1 o - 1 o - bis.

En het zyn de schoonste , die gebruykt konnen worden tot eenige Lof-dichten , Klacht-dichten , oft treurige Vertellingen. Is'er de *cesure* wel in onderhouden , en worden sy traeg gelezen , dan hebben sy eene graviteyt uyt de natuer : want de andere langere Veêrsen schieten te rasch voorts , en hebben te veel woorden , de welke tot aen de *cesure* , oft zonder die , in eenen adem gelezen worden. Het is ons leet , dat wy den Uytvinder van zoo schoone dicht-maet niet konnen toonen , oft noemen ; en vervolgens aen deze Veêrsen ook geenen naem konnen geven. Sy zyn zekerlyk bekend van over de honderd jaeren , zoo by de Fransche , als by de Vlaemsche : in de Werken van *Vondel* zyn sy veel te vinden ; maer by *Cats* zeer zelden , en nergens elders (zoo ik meyne) als eens oft twee-mael in syne *Galathæa* ; en somwylen in het Werksken dat'er naer volgt , bestaende voôr't meeste-deel uyt Liedekens.

Als men de *cesure* wel wilt onderhouden , zyn sy moeyelyker om maeken , als alle de Veêrsen , die langer zyn , besonderlyk om dat sy voôr de *cesure* zeer kort zyn , die hebbende naer den tweeden voet ; waer in de jonge Rymers zoo veel moeyelykheyd vinden , als in het maeken van Veêrsen van vier syllaben , die niet en rymen , en gemengd worden met andere rymende van zes en van zeven syllaben. Ziet hier van eenige staeltiëns uyt de hier voôr-genoemde Werkskens van *Cats*.

1. *O listig Hof! ô smisse van gebreken!
 O hooge schoël van alle slimme streken!
 Och waer ik noch, gelijk ik eertijds plag,
 Doen ik mijn' jeugd in haere vrijheyd zag!*

Deze Veêrsen hebben veel meer bevallykheyd, als de couplets eyndigen met een loopend Veêrs, op deze maniere:

2. *O klaere Zon, die met uw schoon gezicht
 Komt uyt de lucht hier op der aerden daelen,
 Bedekt voôrtaen, bedekt uw zuiver licht,
 En brengt een' wolk op uwe gulde straelen.*

Ook mogen fy uytgaen met twee loopende Veêrsen, gelyk de volgende, die gemaekt zyn op den stiel van *Vondel*, dat is, meest zonder cesure.

3. *Den Held schaemt zig het geestlyk wapen niet,
 Daer Thomas, als Sint Lucas zig door ziet
 Verheffen tot in't Rijk van't eeuwig leven;
 Om met dat schild het Kruys-pad op-te-streven.*

Oft ook gelyk dit volgend uyt *Vondel*.

4. *Hy heeft zig eens van Reuzen vry-gevochten;
 En onder 't pak van rotfen hen beknelt:
 Nu zwichte hy ten lesten voôr't gewelt
 Van Helden, die het Aerdryk t'onder brogten.*

Oft noch anders, na de goestie van den Dichter, op de volgende maniere:

5. *'K had moeyt genoeg, eer ik het kon verstaen:
 Den Schryver heeft van d'heng ste-bron gedronken,
 Als my wierd 't zog der Ezelin geschonken;
 Ik zeg het recht: mijn' penn' kan daer niet aen.*

Deze vyfde manier nochtans en bevat zoo wel

niet, om dat sy met een staende Veêrs eyndigt. Eyndelyk kan men de zelve noch stellen op deze maniere :

6. *Weét dat ik hem den eersten Naerzaet reken
Van Maro, die op't galmen omme-ziet,
En die (gelyk men menschelyk zou spreken)
En belgt nochtans zig om dien Volger niet.*

Hier hebt gy, Lezer, zes verscheyde verwisfelingen van twee loopende en twee-staende Veêrskens: en noch weten onze hedendagsche Rymdichters die op andere manieren te gebruyken, te weten: het eerste, derde, en zoo voorts de andere onpaere couplets, maeken sy gelyk hier boven n°. 2. gerymd is; en het tweede, vierde, en de andere paere couplets, gelyk n°. 6. hier aenwyft: oft ook het tegendeel.

Ook maeken sy de couplets overhand op de manieren, die hier staen onder 4. en 5. Maer dit is ook zeer moeyelyk voôr Leerlingen.

Als in deze Veêrsen de *cesure* wel is waergenomen, dan zyn sy, doôr hunnen zwaeren en deftigen trant, bekwaem tot het uytvoeren van eene reden-voeringe van oft aen eenen Koning, in een deftig Tooneel-spel: want om die *cesure*, en om de zwaere voeten: en konnen, nog en mogen sy niet rasch uytgesproken worden. Doch, een geheel Treur-spel, oft ander Théater-stuk in zulke Rymen op-te-stellen, en zoude geene gratie hebben.

Maer als deze Veêrsen gemaekt worden zonder *cesure*, dan zyn sy noch bekwaem tot Liedekens, waer in men nae geene *cesure* ziet, als blykt uyt de volgende beginfels.

In eenen wagen vol van hemelsch vuer.

Komt, lieve Bruyt, laet ons te saemen-gaen.

XII. ARTIKEL.

Van de zwaere Veêrſen van acht en negen ſyllaben.

DEze Veêrſen zyn gemakkelyk om maeken , om dat ſy zonder *ceſure* zyn ; en ook , om dat men gewoon is in een couplet van zes Veêrſen maer twee loopende te ſtellen. Sy gaen op dezen trant.

o - 1 o - 1 o - 1 o -
o - 1 o - 1 o - 1 o - 1 o

Sy zyn wonderlyk aengenaem , als de twee eerſte , ſtaende zynde , op malkanderen rymen , en zoo ook het vierde op het vyfde ; en dan ook de twee overige , te weten , het derde en het zefde , die loopende moeten zyn , op malkanderen ſlaen , gelyk in dit exempel uyt P. *Poirters*.

*Gy zond my eens een' gulde Roos ,
Geſloten in een' zilv're doos ,
Daer op ſtond : Aen myn' Uytverkoren :
Maer of de gift was noch zoo groot ,
Om dat uw hert blijft enkel lood ,
Gaen uw' geſchenken all' verloren.*

Ook en zullen ſy niet minder behaegen , is't dat ſy geſchakeld worden op deze wyze , uyt *Fooſt van Vondel*.

*My dunkt , ik hoor in eene wolk
Het Paradijs vol nachtegaelen :
Hoe ſchiet dat ſchoon gevederd volk
My in het oor zoo blijde ſtraelen
Van thoonen ? Schepfels , gunt me ſtilt' ,
Mijn herte blaekt , ô Heer ! ik ſmits.*

Oft wel met vier staende voór-te-zetten, die overhand rymen, en het couplet te sluyten met twee loopende, op deze maniere.

*Het nieuw Jerusalem, Gods Kerk
En Stad, op Christus vast gegrond,
En sijn' Apostels, is zoo sterk,
Al of s'op Davids rotsen stond:
Geen' tegenspoed en kan haer deëren;
De Machten zullen haer versweëren.*

Men kan de couplets nochtans ook maeken van vier Veêrsen, gelyk dit volgende Punt-dichtiën, uyt het Fransch in't Nederduytsch overgezet.

1. *De Maegd, die gy my hebt gewezen,
Is wijs, beleefd, en rijk en schoon;
Ik geef u grooten dank voór loon:
De kans en kan niet beter wezen.*
2. *Maer laet ons evenwel niet haesten,
Al heeft het houw'lijk sijn' vermaek,
Het trouwen is een zwaere zaek
Voór ons en onzen evennaesten.*
3. *Want imand heeft my raad gegeven,
Daer ik my geëren op betrouw,
Dat, eer ik nemen zal een' Vrouw,
My zon beraeden g'heel mijn leven.*

Men kan ook de loopende Veêrsen uytlaeten, en de couplets maeken alleenlyk van vier oft zes staende Veêrsen; en als'er zes zyn, dan moeten de twee leste op elkanderen slaen; maer doch en zullen sy die aengenaemigheyd niet hebben, gelyk die met loopende Veêrsen eyndigen. Exempel.

*Den Hemel slaet den ingang gae';
Haer poorten, twalef in getal,
Zijn wel bewaekt en vroeg en spa',
En zoo beschud voór ongeval:*

*De Kerk zal blijven ongeschend
Van nu tot 't laeste werel'ds end.*

Die eerst beginnen te rymen vatten gemeynlyk deze foort van Veêrfen aen voôr hun gemak, die sy by paeren doen rymen, gelyk de volgende, die my van twee verscheyde Persoonen zyn toegezonden.

*Eerweêrden Heer, uw' wonder klucht
Of brief, die baerden ons genucht;
Wanneer ik dien open-brak,
En meyn ik niet dat imand sprak:
Maer zoo ik hem las overluyd,
Dan kwamen all' de tongen uyr.*

*Onz' Zuster viel van lagchen krom,
En zey: wel daer op staen ik stom:
Mijn hert dat antwoord, maer eylaes,
Ik ben zoo bot als onzen Claes.
Staen wy gedriyen op een' rey? &c.*

En dit tweede gaet op een toontiën hooger.

*Ik laet hier blijken doôr mijn' pen,
Of ik niet wat gevoorderd ben
In't dichten van dit Nieuw-jaer-gift,
Waer in ik heb zoo grooten drift,
Om aen-te-nemen meer en meer,
Zoo ik gewenscht had menig keer. &c.*

My dunkt, dat de Dichters van deze twee leste staeltiëns, zoo wel hun best hebben gedaen, als eenen van de hervaaerenste Poëten zoude kunnen doen.

Meer en is'er op deze Veêrskens niet te zeggen, en daerom zullen wy voortgaen tot den volgenden Artïkel, daer gehandeld word van de foort van Veêrfen, die eenen halven voet korter zyn.

XIII. ARTIKEL.

*Van lichte Veërskens van acht en van zeven
Syllaben.*

- 0 1 - 0 1 - 0 1 - 0
- 0 1 - 0 1 - 0 1 -

TIs ook in deze Veërskens, zoo ik ook gezeyd heb van de voôrgaende, dat de beginnende Rym-dichters zig eerst derven verftouten te rymen, meest in Dichtiëns, die niet lang zyn, en zoude'er op die cadentie noch al verscheyde kunnen toonen, die van beginnende Poëten myne Vrienden, in verscheyde gevallen aen my zyn toegezonden: maer voôr het meeste-deel, is't dat het niet alle staende Veërskens zyn, dat is van zeven syllaben, zoo zyn het evenwel maer couplets van twee loopende Veërsen, die mal-kanderen volgen, en saemen rymen, en daer twee staende voôr oft achter gesteld zyn. Het leste, dat my is toegezonden in't jaer 1740., is dit volgende.

*Van den derden dag van Mey
Zijn wy van Cadéken vry:
Dan is hy, met ons behaegen,
'Smorgens nae de ruy gedraegen.*

*Daer bleéf hunne penne staen,
Zonder voort te konnen gaen:
Want, om meer daer van te zeggen,
'Thad sijn' moeyt' en overleggen.*

Die eerst begint te rymen, en derft noch zoo verre niet springen, dat hy zoude een' ander Veërsken stellen tusschen twee die saemen rymen;

daer sy nochtans veel bevallyker klinken, wanneer in de couplets van zes Veërsen, de twee loopende doôr twee staende gefepareerd zyn, dat is, dat het eerste en vierde loopende zyn, alle de andere staende; in dezer voegen:

*Als ik, naer een' lange ziekte,
Over twee-en-twintig jaer,
Mijn' genezing wierd gewaer,
En allengskens weër bekwikte,
Heb ik met een lang Gedicht
Uytgelegt mijn' groote plicht.*

*Want als imand is genezen
Van een' kwael, 'tzy groot oft klijn,
Aen Doctoër oft Chyrurgijn
Moet hy zeker dankbaer wezen:
Ik noch meerder, die van God
Heb verkregen 't zelve lot. &c.*

Zulke Veërskens gaen wonder licht in't lezen, nog en zyn ook niet moeyelyk om maeken, om dat sy, als de voôrgaende, om hunne kortheyd, ook geene *cesure* noodig hebben, en dat'er in een couplet van zes Veërskens ook maer twee loopende zyn. Sy zyn nochtans ook bekwaem om grootfche gedachten, en godvruchtige materie uyt-te-drukken; maer dienen niet voôr Tooneel-spelen. Ziet hier een exempel van het eerste, en waer naer ook een exempel van het tweede.

*Als Camillus binnen Roomen
Kwam in volte zegen-prael;
'T wierd benijd van al-te-mael,
Dat hy met vergulde toomen
Twee paer wite peërdien had,
Die hem bragten in Stad.*

over de nederduytsche Rym-konst. 81
Van godvruchtige stoffe.

*God Almachtig van daar-boven ,
Grooten Schepper , U zy lof ,
Dat gy ziet op nietig stof ,
En de Teëring hebt verschaven :
Al den tijd mijns levens lank
Geef ik mijnen Heiland dank.*

Als men de couplets maekt alleenlyk van twee loopende en twee staende Veërsen , dan en klinken sy zoo deftig niet : maer sy zyn dan bekwaemer , om blyde stoffe te vercierien ; gelyk :

*Onder 't zwieren van de vaenen ,
Komt de Stad met blyde traenen
Wilkom zeggen aen den Vorst ,
Die niet als nae Vrede dorst.
Ziet een' straet vol blyde zielen
Om des Konings Wagen krielen ,
Die hem wenschen veel geluk ,
Naer zoo veel geleden druk.*

Als men de loopende Veërskens achterlaet , en geheel het Gedicht alleenlyk van staende maekt , dan is het niet noodig de zelve in couplets te verdeelen : want dan mag men den zin eyndigen met een Veërs , dat op een voërgaende rymt : en zyn ook lichter om maeken , om dat de woërden , die met eene lange fyllabe eyndigen , meer keus hebben om op te rymen , als de woërden , die met eene korte fyllabe eyndigen. Ziet met wat vryen zwier de volgende Veërskens gerold zyn uyt de penne van *Jacob Cats*.

*Bouwt in't Stad 't zy huys oft schuer ,
Nevens wven Bhermans muer ,
Elke kamer , ider deel
Is gewis een nieuw krakeel.* **F**

Regels ende Bemerkingen

Of nu mueren staen te hoog ,
 Na dat peylt nu buermans oog ,
 Of het vallen van den drop
 Leyd en maelt hem in den kop ;
 Of hy klaegt dat nu gesticht
 Wat te naer is aen sijn licht :
 Niemand bouwt'er in de stad ,
 Of daer hapert altijd wat.

Wat een' vrijheyd heeft het veld !
 Ider bouwt daer na sijn geld :
 Niemand , wat gy maekt of breekt ,
 Is'er die u tegenspreekt. &c.

Noch een exempel op den zelven trant , uyt de
 Mengel-dichten van Joost van Vondel.

Aen het beekje , dat zoo dwers
 Doór het bosch lekt even vers ,
 En in't vijfvertien terstond
 Zinke de visschen in den mond :
 Aen dat nat , dat eenwig ebt ,
 En in duyn sijn leven schept ,
 In wiens kil natuer verleent
 Keytiens , die men met gesteent
 Van een wel-gebore vrouw
 Al te noode wisten zon.

Op dit beekje klaer en kuys
 Bouwde kuysheyd zelf haer huys :
 En sy ley nyt angst en zorg
 'Twater dry-mael om den borg :
 Daer heeft sy haer slot gebouwt
 Midden in het Lanwer-wout. &c.

Als deze staende Veërsken over-hand rymen ,
 zyn sy wederom wat moeyelyker om te maeken ,
 en zoo gemakkelyk niet in het lezen : ook mae-
 ken dan vier Veërsken een Couplet , op deze manier :

Deze maend zag ik een schip
Van den oever van de zee,
Dat, gebroken op een' klip,
Niet kost komen aen de ree.

'K weet niet waer het benen voer:
'Tulotte met het hoog getey,
Zonder mast, en zonder roer;
En het helden over zey. &c.

XIV. ARTIKEL.

*Van de Veêrskens van zeven en van zes sijllaben,
op zwaere Voeten.*

o - 1 o - 1 o - 1 o
o - 1 o - 1 o -

VAn deze Veêrskens, en van die noch kort'er
zyn, maekt men zelden Gedichten, zonder
andere lange Veêrken daer tusschen te mengen:
maer komen te pas in Liedekens en in Spreek-
woorden. Van ider zal ik een staeltiën geven.

*Van daeg is't dertig jaeren,
Dat wy te saemen waeren;
En't reysken naemen aen,
Om nae Remund te gaen.*

*Wy Boeren en Boerinnen,
Wy werken dag en nacht,
Wy ploegen en wy spinnen,
En zingen wy'er macht: &c.*

Hier volgt een Exempel uyt *M. Hendrik Schim*;
in syn Lof-dicht op het groot Woorden-boek van
Luisius, die syne Veêrken maekt op den tran

ofte stiel van *Vondel*; dat is, zonder *cesure* in de *Alexandrine* Veërsen; en naer het vierde Veërs en word den zin niet gesloten.

*Begaefde Geesten der vereende Nederlanden,
 Gelukkige verstanden,
 Die onvermoeyt met lust u kostelijken tijd
 Der Wijsheyd hebt gewijd,
 En graeg de wetenschap, niet windrig of vermetel,
 Verhoogt zaegt op den Zetel!
 Hier zit die schoon Heldin, gansch starig van gelaet,
 gedost in blau gewaet: &c.*

En dit volgend is van *Vondel* zelf, waer in hy de Veërsen geplaetst heeft op een order, contrarie aen het voorgaende exempel.

*Tonneel, zoo wijd berucht
 Doór'tschettren der Gemeente op boertery en klucht,
 Doór't huylend harte-scheuren,
 Om Bloed en tranen, die besprenken hooge deuren:
 Met wat een fieren moed
 Zult gy voórtraen getrap't zijn met gelaersden voet,
 Van deës vermaerde Borsten,
 Die spelen in't gezicht van't licht der Christe Vorsten,*

Denkt toch niet, onbedreven Dichter oft Leerling, dat in het tweede Veërs eene syllabe te veel is, of dat ik het kwalyk hebbe uytgeschreven, en Gemeente voór Gemeent' gestelt hebbe: geene van deze twee redenen en geeft aen u oorzaak van verwonderinge: maer weet, dat by *Vondel*, en by alle die hem volgen, de korte letter *e* op het eynde van een woörd, in het lezen moet geëlideerd ofte achtergelaeten worden, als het volgend woörd (gelyk hier) met eene Vocaël begint. Zoo doet ook *Hendrik Schim*, in het vervolg van syn Dicht tot Lof van *Luiscius*,

Dog hebt ge u aen dien glans der werreld blind
gezien ;

Komt dan de Kerk beſpïen.

Deze korte Veërskens , zoo loopende als ſtaen-
de , worden ook cïerlyk gemengd met die van vyf
zwaere Voeten , waer van in den elfſten Artikel
gehandeld is. Ziet hier een exempel uyt de Klacht
van *Vondel* over de wederſpannelingen in Groot-
Britaniën :

*U Herder weyt geen lammers ,
Maer't wolve-neſt , het broej-neſt van veel jammers.*

*U zee-ſtrand wit van krijt ,
Word rood van moordt , en burger-ſtrijt op ſtrijt.*

*Was't niet genoeg , dat Karel
Aen ſijne Kroon moeſt miſſen ſulk een paterl ;
Als Stafford , Terlandis Stijl ,*

*Om-verr' gehakt met u verwoede bijl ?
De bijl , ſijns deugdes belöoning ,*

*Die Londen dreef in't hart van ſijnen Koning ,
Door Weſtworts trouwen nek :*

Nog Teems , nog Zee kan ſnyuren ſulk een vlek.

XV. A R T I K E L.

*Veërskens van zes en van
vijf ſyllaben.*

- 0 1 - 0 1 - 0
- 0 1 - 0 1 -

*In de Lente-tijden ,
Als het loof is groen ,
Willen veel gaen rijden ,
Zonder werk te doen.*

*Veërskens van vier en van
vijf ſyllaben.*

0 - 1 0 -
0 - 1 0 - 1 0

*Zijt niet verblijd ,
Als imand lijd ;
Want dat verblijden
Brengt u in lijden.*

Veêrskens van vier en van dry Syllaben.

- u - u
- u -

'Klaet het blijven
Meer te schrijven :
Want ik ben
Zonder pen.

Loopende Veêrskens van 3. Syllaben.

o - o

Van schinken ,, En drinken ,
Komt pruylen ,, En muylen ,
En krijten ,, En smijten ,
En klaegen ,, En vraegen.

Staende van twee
Syllaben.

o -

Het vier
Is heet ;
'T plaaisier
doet leet.

Loopende van twee
Syllaben.

- o

Winden
Blaezen ,
Vrienden
Raezen.

XVI. ARTIKEL.

Van het Gebruyk van deze korte Veêrskens.

Dicht-minnenden Lezer, volgens den Heere *Constantinus Huygens*, in syne ledige Rusturen, zoo worden de Veêrskens van vier en van mindere syllaben, *snikken* genoemd; welken naem, zoo my dunkt, beter past op de staende, als op de loopende Veêrskens, om dat de eerste subiet ophouden. Maer daer is weynig aen gelegen, met

over de nederduytsche Rym-konst. 87

wat naem sy bekend zyn , als men die maer eerlyk weét te gebruyken.

Doch imand mogt misschien hier peyzen : hoe slecht zyn deze korte *snikken* ! hoe onnoózel , ja hoe vruchteloos schynen die by-gebragte staeltiëns ! maer ik zal u konstige stukken toonen , daer zulke bagatellen van korte Veërskens en van lichte Voeten meesterachtig zyn in te pas gebragt , twee korte Veërskens op eene linie stellende , en die alleenlyk dus („) met twee *commata* verdeelende.

Uyt P. Poirters.

Geen genuchten „ Zonder zuchten ,
Noch geen liefde zonder pijn :
Kost men laeten „ Honigraeten ,
Nimand zou gesteken zijn.
Domme zinnen „ Als die minnen ,
'T schijnt in't eerst al honing-zoet ;
En sy waegen „ Blinde slaegen ,
Die men lang bezueren moet.

Uyt Petrus Croon.

Op de dagen „ Als de vlaegen ,
Van het winterachtig weer
Storten wyt den Hemel neér
Zoo veél regen „ Dat de wegen
Zijn bemodderd over-al
Erger als den verkens-stal :
Is't bekwamer „ In een kamer
Als te drillen doór de Stad , &c.

Uyt J. B. B.

Ik hoor-se 's avonds stoken „ Koken ;
En word'er iet gebroken ,
De stukken zijn al wech-ge daen
Voor't kraeyen van den haen.

Regels ende Betmerkingen

Uyt J. van Vondel.

Constantintje „ 'Tzalig Kindje ,
 'TCherubintje „ Van om-hoog
 Ziet beneden „ D'ydellbeden
 Aen met eene lodder-oog.
 Moeder , zeyt hy „ Waerom. krijgt gy ,
 Waerom schrijt gy „ Om mijn lyk ?
 Boven leef ik „ Boven zweef ik
 Engeltien in't Hemel-rijk. &c.

Uyt den zelveu.

Als Hercules nyt den stoel ,
 Als Hercules nyt den stoel „ En poel
 Des jammers op kwam dondren ,
 Wat zag men een gewoel.
 'Twas middag by de klok ,
 'Twas middag by de klok „ En kok
 In Pallas Stad Athenen ,
 Wanneer de lucht betrok.

Uyt Jac. Cats.

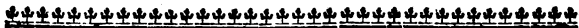
Hoe wispeltenrig is het rad
 Van alle dingen hier beneden !
 Daer komt in haest , men weét niet wat ,
 Dat maekt een vrolijk hert t'onvreden :
 Een groot geluk
 Word enkel druk
 Ook eerder imand weét de reden.

Uyt de Spreek-woorden van den zelveu.

Hy is een dwaes ,
 Die om een' haes
 Veél smerten lijdt ,
 En nooh een peêrd ,
 Veél ponden weêrd ,
 Den hals af-rijdt. &c.

Uyt den zelven.

Wilt gy wat maeken,
Meét wel uw laken,
Eer dat gy snijd:
Hy kan licht dwaelen
Uyt sijne paelen,
Die haestig rijd. &c.

XVII. ARTIKEL.

Van de Veêrsen zonder Rym.

DAer zyn ook Veêrsen die niet en rymen, schoon de zelve tot hier toe noch niet gemeyn zyn, ziet hier van een exempel, in de volgende Alexandrinen:

Men vond in d'ouden tijd twee wonderbaere Grieken,

Die vlogen wonder hoog, doch met verscheyde vlerken:

*Den eenen weende staeg, als sy de wereld zag,
En met een' schetter-lach, berste den tweeden nyt,
Hy die met staeg getraen sijn' treurig' oogen voedde,
Die noemt ons aerdsch-bejag, een' winkel van ellenden,*

*Zoo dat hy even staeg sijn wezen dus geliet,
Gelyk als imand doet die droeve smerien voelt.*

Den tweeden, die sijn' lach, nog kon, nóg wild' bedaeren,

Die nam ons aerdsch-bedriÿf, alleen voór malle grillen,

*Het scheén dat al ons doen by hem wierd opgevat,
Als eene gekk ernye, en enkel gnychel-spel.*

Miffchien zullen eenige deze Veêrfen (als de zelve achtende van mindere weêrde) verachten : maer ik ben den eerften niet, die deze begonft heeft, en kan'er in onze taele met honderden aentoonen ; de welke in Holland gedrukt zynde, met eene Voôrreden zoo fterk verdedigd, ja bevestigd zyn, dat het maer dwaesheyd is, daer tegen iet te willen fpreken oft fchryven. Deze Voôrreden is te lezen in den Boek, genaemd *Olyf-krans der Vrede*, gedrukt t'Amsterdam, in het Jaer 1649., in 12°. , in het tweede Deel, van pag. 195. tot 200. inclus. Den Auteur is Heer *Gerardus Brandt*, die voôr de Praetyk van te dichten zonder Rym, by-brenghet de autoriteyt van de Heeren *Pierre Ronfard*, *Michel de Montaigne*, *N. Mesnardiere*, *Franciscus Petrarcha*, en andere grôte Mannen.

Het slot van alles is, dat den Rym geen deel der Dicht-konft is ; maer eenen galm, die de Veêrfen dikwils meer doet klinken, als fy wel weêrd zyn. Toen onze Voôr-ouders het rymen invoerden, was hen de maet der Voeten onbekend, daer nochtans onze Gedichten kracht en glans doôr krygen. Over 400. jaeren is te Egmond de Hollandfche Chronyk gefchreven, daer over-al Rym, en nergens maet in gevonden word. Die Chronyk fchilt in ftiel, nog in tael niet van den *Rym-fpiegel*, daer ik in de Historie der Dicht-konft, hier boven, een staeltiën hebbe van gegeven ; ziet pag. 10. Oôrdeelt nu, onpartydigen Lezer, of een wel-gemaekt Gedicht zonder Rym, niet honderd-mael bevallyker is, als rymende liniën zonder maet. Nu de rechte Dicht-maet gevonden is, kunnen wy den Rym wel derven. By dit alles zoude ik mogen vraegen, waerom dat de Nederduytsche Poëten rymen, en willen rymen ; aengezien de Griekfche en Latynfche Poëten aen die flavernye niet vast

zyn. Ja de Spagnaers ende Italiaenen brengen geheele Schouw-spelen op het Theater, in rymelooze Veêrsen.

Den Heere Marquis *Maffaus*, maekte eene Italiaensche Overzetting van de Werken van *Homerus* in Veêrsen zonder Rym; en toont klaerlyk in synen Opdragt-brief aen Syne Koninglyke Hoogheyd den Prince van Walles, het voôrdeel, dat de ongerymde Dichten hebben boven de andere. Want ten eerste, den Rym stelt de Poëten in eenen prang, waer uyt een groot getal van misflagen synen oorsprong heêft. Ten tweede, de rymelooze wel-gecomponéeerde Veêrsen hebben eene ongeloovelyke liberteyt, en daer by het besonderste cieraed van andere Veêrsen, zonder de ongemakken daer van te hebben.

Den Heere *de Duillier* zette over de Psalmen van David in Fransche Veêrsen zonder Rym, op de zelve Voeten gelyk de Hebreuwfsche zyn geschreven. Den Heer *Nicolas Boileau Despreaux* schreef aen den Koning *Ludovicus* den *XIV.* eenen brief in Fransche Veêrsen, vol van klachten, om dat Syne Majesteyt zoo vele Plaetsen won, daer zonder groote moeyte geenen Rym op te vinden is; en hy verzoekt met-eenen, dat den Koning maer Plaetsen attakere, welkers naemen in de Veêrsen konnen op Rym gesteld worden. Hy klaegt onder andere van deze Steden: *Woerden, Heusden, Doesburg, Zutphen, Wageningen, Harderwijk, Knotzenburg, Nimwegen, Wexel, &c.* en van deze Rivieren; den *Issel*, de *Wael*, de *Lek*, den *Rhijn*, daer hy mede verlegen staet om op te rymen. Dat *Monsieur Boileau* had weten te dichten zonder Rym, hy zoude voôr geene vremde naemen geschoomt hebben. Hy sturf A°. 1711., oud 74. jaeren.

Het is zeker, dat wy met groot verfpil van tyd, niet zonder hoofd-breken onze Rymen maeken; al zouden wy eenen wyzer rond zitten knoeyen met op de hand te liggen, nagels oft pennen te knaegen, om een koppel-Veërs na onzen zin te vinden.

Als die oude Poëten, *Homerus*, *Ovidius*, *Virgilius*, *Horatius*, *Seneca*, en andere, een Veërs na hunnen zin gemaekt hadden, dat was gedaen, en wel gedaen: en van daer komt die bondige geklonkendheid, die deftige Sententiën, die schoone vloeybaerheid, die men in hunne Werken vind, en verwonderen zal tot het eynde des werelds. Maer wy Vlaemfche Dichters, als wy een fchoon Veërs gemaekt hebben, wy moeten dat dikwils hervormen, en meestendeel flechter maeken, om het tweede, dat'er op moet rymen, te kunnen gebruyken. Of dat eerste Veërs noch mogte blyven, zoo gelyk het met eenen vryen zwier en ftiel gemaekt is; zoo verliest het evenwel veel van fyne grootschheid, om een flechter, dat'er by gezet word om op-te-rymen: want een slecht gezelfchap vermindert imands reputatie.

Het is een groot gemak, als men de ellebogen vry heeft, en niet verbonden is aen het rymen; en altyd beter ongerymde Veërſen, die wel op hunne koten ſtaen, als gerymde Veërſen, die vol ſchokken zyn, en tegen den klank der gemeene uytſpraeke, ja zoo gevrongen, dat men'er nauwelyks dry oft vier liniën van kan lezen zonder geeuwen.

En waer het zaeken zulke geſtropiëerde Schriften niet rymden, wie zoude die kennen uyt Profa? Daer nochtans een Nederduytfch Veërs, dat wel gemaekt, of by-geval wel gelukt is, terftond laet hooren, dat het geene Profa is, en dat

het op syn eygen-zelven staet, zonder dat'er een tweede Veërs voór compagnon by gezet word. Lange ooren moeten sy hebben, die de schoone bevalligheyd niet merken in het eerst-volgende Veërs, en de schokkende vaddigheyd in de twee andere.

Tot rijkdom en tot eer doet ons de konst geraeken.

*Als men maer wilt, kan men komen tot geld en eeren:
Maer men moet nochtans eerst konsten te voören leeren.*

Verders, is het niet licht op het eerste te rymen, zonder de schoonheyd daer van te verminderen, het zy men het ander Veërs daer voór, of daer achter zet. En wie kan de bedorventheyd van de twee andere Veërsen verbeteren, zonder die alle beyde om-verre te smyten, en t'eenmael te hermaeken? Of wie kan die zonder verdriet lezen, of hooren? Nochtans zyn sy geschreven uyt een Rym-Gedicht van ontrent 150. liniën, om niet te zeggen Veërsen, die nochtans bezienders en pryzers genoeg hadden, ja verwonderd wierden, om dat de twee principaele Exemplairen zoo konstig geordonneerd of geteekend, zoo vlytig gecouleurd, en zoo meesterachtig geschilderd waeren, als ik noch van myn leven een Dicht gezien hebbe.

Rym-lievenden Lezer, de boven-genoemde Schryvers en Verdédigers van de rymlooze Poësie, zyn nu al lang dood, en vervolgens by de tegenwoórdige Rymers van minder crediet. Zoekt imand eenen Man van groote autoriteyt en van nieuweren datum? Het is den zeer Eerweërdigen Pater *Petrus Maelcamp*, Præpositus van het Professellen-Huys der Societeyt Jesu tot Antwerpen, die zulke Veërsen niet alleenlyk heeft goed-keurt, maer of zelf gemaakt, oft bezorgt heeft te

maeken, om met de grootſte dankbaerheyd des werelds te zenden aen den zeer Edelen Heere *Constantinus van Hulle*, Doctoor-Penſionaris der Stad Gend, Oud-Schepenen der zelve Stad; den welken op 7. October 1739., den voórzeyden Pater *Petrus Maelcamp*, doór ſyne wonderbaere Medecyne heeft verloſt van eene ongeregelde, ſlypende kortſe, die van eenen kwaeden en bezonderen aerd, met groote woeling, en zwaere verheffing was.

Het is een Latynſch Carmen van 94. Verſus, gemaekt van den Eerweêrdigen Pater *Livinus de Meyer*, van de zelve Societeyt, in het 80. jaer ſyns ouderdoms, tot dankbaerheyd over diergelyke genézinge, doór den hulp-middel van den voórzeyden Heer *van Hulle*; waer mede op den zelden dag ook geholpen zyn van hunne kortſen, Pater *Gregorius van Parys*, en Pater *Joannes van den Boſch*, die om ſyne heete kortſe al berecht was: welk Gedicht is overgezet in 96. Vlaémſche, en in 94. Franſche Veêrſen, alle zonder Rym, op *Alexandre Voeten*: en t'Antwerpen in het jaer 1739. alle dry te ſaemen gedrukt in groot quarto, en uyt dankbaerheyd gezonden doór P. Præpoſitus aen den gemelden Geneés-Heer, uyt den naem van hem en van de dry andere geholpe Paters Jeſuiten. Het Latynſch Gedicht begint met deze 4. Verſus:

Constantine, ſalus miſerorum, & gloria Gande:
Ætas cûi Medicum non tulit ulla parem.
Carmine promiſi meritas perſolvere grates,
Reddita depoſito ſi mihi vita foret.

Rym-zuchtigen Lezer, al dat hier geſchreven is tot verdédinge der rymlooze Veêrſen, en is niet om den Rym teenemaal af-te-raeden aen gelukkige Verſtanden; zoo noeme ik die Poëten, de welke

by-nae met de zelve liberteyt zoo gerymde als ongerymde Dichten maeken : die met een doôr-dringend verstand , geheugen oft oôrdeel (want ik weet niet met wat naem dat men die poëtische gauwigheyd noemen moet) op den oogeblik weten , ja zeggen , of'er vele , of weynige , of geene Rymen te vinden zyn , op een woörd dat sy noch niet geschreven hebben. Die van God zoo begaefd zyn , mogen vrylyk lange Rym-gedichten ondernemen , zonder hunne herffenen te krenken , en kunnen zoo wel als Pater *Poirters* , Heer *Croon* , de Heeren *Cats* , *Vondel* , *Hooft* , *Heinsius* , &c. geduerig wat nieuws aen hunne Lands-genoóten mede-deylen.

Wilt'er nu imand Gedichten maeken zonder Rym , aen die raede ik , 1°. geene kortere Veêrsen te maeken , als de zwaere van elf en van thien syllaben , daer in den XI. Artikel , pag. 72. , van geschreven is.

2°. De *cesure* in alle de Veêrsen wel te observéren.

3°. Is't dat hy loopende en staende Veêrsen maekt , gelyk zyn de zoo aenstonds-genoemde , en de Alexandrinen ; zoo is het geraedzaam geen twee loopende , nog ook geen twee staende nevens malkanderen te zetten , maer over-hand , gelyk in de Fransche Overzettinge van het Latynsch Dank-Dicht van Pater *de Meyer* ook gedaen is.

4°. Dat de beste Veêrsen , om zonder Rym te doen gelden , die zyn , die zeventhien , en die vyfthien syllaben hebben , daer wy in den VI. en den VIII. Artikel van handelen : maer in alle vier deze soórten moet de *cesure* stiptelyk onderhouden worden , anders zal het maer Prosa gelyken , en noch slecht genoeg.

Ten laesten , gelieft dezen XVII. Artikel aen-te-zien , niet als eene ontraedinge van te rymen ,

maer als een noodig deel van dit Tractatiën , waer in ik niet geërne zoude achterlaeten iet , dat dienen kan tot instructie en waerschouwinge in alle soórten van Veêrsen en Gedichten.

XVIII. ARTIKEL.

Van de Vloeybaerheyd der Veêrsen.

TOt de Vloeybaerheyd der Veêrsen , doet het aldermeeste , dat den Maeker den kneép wete ; dat is , dat hy de goëde van de slechte Veêrsen weét te onderscheyden.

2°. Dat hy alle woórden schouwe , die twee lange , oft twee korte syllaben achter-een hebben , als :

Biscoppen	}	hebben twee lange ,
Boek-winkels		
Bibliothèque	}	hebben twee korte syllaben achter
Philosophie		
		een :

Van deze zullen wy hier achter een leystiën geven.

3°. Dat hy de gebruykbaere woórden niet anders doet luyden in de Veêrsen , als dat sy in Prosa gebruykt worden : want in de Veêrsen moeten de syllaben al-te-mael overhand ofte beurt-om-beurt , lange en korte , oft in andere Veêrsen , korte en lange gesteld worden.

4°. Dat de *cesure* ofte stil-stand daer in wel waergenomen worde.

5°. Dat de élisiën geschouwd worden ; dat is , dat men geene korte *e* op het lest van een woórd stelle , als'er eene vocael naer volgt : of moet men die nu en dan noodzaakelyk eens gebruyken , zoo moeten de geëlideerde letters achter-gelaeten wor-

den, en dan moet men eene *apostrophe* (') in de plaetse stellen. By exempel :

*En ziende op God alleen.
De witte en roode verw'.*

Deze zullen beter vloeyen in het lezen, is't dat sy geschreven worden op de volgende maniere :

*En zient' op God alleen.
De witt' en roode verw'.*

Van de andere *apostrophen* voôr de woôrden, zal hier naer gehandeld worden.

6°. Dat ider Veêrs op zig-zelfen staet, en geene hulpe noodig heeft van het voôrgaende oft van het volgend Veêrs, om verstaen te worden. By voôrbeeld, dit eerste couplet zal maer van Meesters in de Konst wel gelezen worden.

Uyt Vondel.

*Twee wegen staen'er voôr ons open. De ooren swyssen,
De golven ginder, daer de zwerfte Mooren bruyssen.*

*'T was dagliks uw vermaek, gy leefde in vlam
en vuer;*

*Met koôl ontwirpt gy niet veld-slagen op een
muer?*

Ziet nu het verskil,

Uyt J. B. B.

*Noch eer het avond is, verkrijgt hy sijne wenschen;
Behalven sijnen vriend, en weten't geene menschen:*

*Hy houd dat groot geluk zoo stil gelijk een muys,
En trekt des anderdags met volle vreugd nae huys.*

7°. Als men lange en korte Veêrsen in een couplet by-een-voegt, (te weten : in Gedichten die niet moeten gezongen worden) moet men daer,

G

op-letten , dat men maer Veêrfen gebruyke , die uyt de zelve foort van Voeten beftaen ; dat is , al-te-mael *chorai*, oft al-te-mael *jambi*: want als het anders gepractifeerd word , dan zal den Lezer haperen ; om dat fyne tonge nu van het begin van het Gedicht , doôr het lezen van een Veêrs oft twee , gezet is , oft nu gewoon is ider Veêrs met eene korte fyllabe te beginnen , oft wel in het tegendeel , met eene lange , is't dat het *chorai* oft lichte Veêrfen zyn : te meer , om dat'er , gelyk wy in het begin gezien hebben , vele fyllaben , en vele woorden van eene fyllabe zyn , de welke in het componeren van Veêrfen , lang en kort mogen gebruykt worden ; maer als het Veêrs , oft het Gedicht nu gemaakt is , moeten fy zeker het een of het ander zyn in het lezen , nog 'ten ftaet den Lezer niet vry die lang oft kort te prononcieren na fyn believen . Als zoo eene fyllabe , oft woord ven eene fyllabe , in het begin van een Veêrs is lang gelezen , daer het zoude moeten kort zyn , oft ter contrarie ; dan kan dat Veêrs niet vloeyen , en het zal maer flegte Profa gelyken : ja den Lezer zal zoo verlegen zyn , gelyk imand , die een Liedeken begint te zingen op eene weyze , daer het niet opgemaakt is . Maer in Liedekens mag men Veêrfen gebruyken van verfcheyde Voeten ; want de noten van het Mufiek toonen genoeg , niet alleenlyk wat men hoog oft leeg , maer ook wat men lang oft kort , en zelfs wat men rafch of traeg moet zingen . Eenen jongen Rymer in handen krygende een Gedicht op Engelsche maete , begon dit te lezen op den trant van de Alexandrinen ; maer daer van geene kenniffe hebbende , zeyde terftond : die Veêrfen deugen niet . Doch naer-derhand daer in onderricht zynde , heêft fynen mifflag bekend , en het Dicht geprezen,

8°. Om de Veêrsen te doen vloeyen , staet be-
zonderlyk te letten, dat men daer in geene woórden
stelle , als op zulke order , gelyk die in profa
gesteld worden, en eenen goeden zin maeken: want
onze tael is daer zeer delicaet in , en daerom
moeyelyk om van Franschen , Italiaenen en Spa-
gniaers perfectelyk gesproken te worden ; want
ider wilt de woórden in het Vlaemsch op dat order
stellen , gelyk hy dié in syne eyge taele gewoon is
te spreken : in het Latyn is daer groote liberteyt
in ; in het Vlaemsch eenige ; in het Fransch by-
nae geene: en zulke fouten maeken vry eenen groo-
teren misflag in de Dicht-konst , als men een
woórd tegen den Accent daer in zoude stellen. Het
veronachtzaemen van dezen Regel , is de eenigste
oorzaak , dat ons dagelyks zoo veel ondeugende
Dichten in de hand vallen , die gelyk van Waelen
gemaekt zyn ; of immers van die , de welke mey-
nen , dat den Rym , of de Poëtische Voeten zulke
fouten excuséren. Neen zeker , stoute Dichters :
ziet dat groot Werk in , van den Staet-vermoey-
den *Cats* , bestaende ontrent in 1300. voldrukte
zeyden in *Folio* ; en ben verzekerd , dat gy daer
niet eene verplaetzing van woórden zult vinden ,
die den zin krenkt oft duyfter maekt: men zal daer
niet toonen eenige Veêrsen , die gecomponeêrd
zyn gelyk het volgend , dat ik onlangs in een Ge-
dicht las , dat op een open blad gedrukt was :

Ik u verlossen zal : dit zegt den Heere groot.

En zoude wel gezeyd zyn op deze manier :

*K zal uw' Verlosser zyn: dit zegt den grooten Heer.

Want in onze taele moet altyd het *adjectivum*
gesteld worden voór het *substantivum*.

XIX. ARTIKEL,
VAN DE POËTISCHE TOELAETINGEN.

EERSTE POËTISCHE TOELAETINGE,

Van het Gebruyk der Apostrophen.

Onder de Poëtische Toelaetingen, komen de *Apostrophen* het aldermeest te pas; en zyn zoo gemeyn, ook in Prosa, en in gemeyne conversatie, dat het by-nae geene Toelaetinge moet genoemd worden. Nochtans hebben de beste Dichters, zoo geestelyke als wereldlyke, die spaerzaam gebruykt, uyt reden dat de Veêrsen, zonder die beter vloeyen, en ook gemakkelyker gelezen worden van de onwetende, die maer rechts konnen lezen, en de gewoonte hebben van eene sylabe te maeken, zoo dikwils als'er hen eene *apostroôph* voôrkomt, al bestaet sy meestendeel in eene enkele consonant. By exempel: voôr 't *Geloof*, zullen sy lezen *het Geloof*, &c.

De *Apostrophen* zyn dan de volgende, de welke voôr andere woôrden geplaeft worden.

'K, voôr *ik*. Als, 'k zal zoo veel te beter slaepen.

'T, voôr *het*. Als, 't slot is al te zeer verwerd.

En deze twee voôrgaende mag men stellen voôr alle woôrden, het zy dat die met eene vocael, met eene consonant, oft met eene *h* beginnen: maer de volgende, niet als voôr vocaelen, oft voôr eene *h*. En deze, ende de twee voôrgaende,

maeken geene syllabe; nog sy-maeken de syllabe, daer sy voôrgesteld worden, van kort niet lang, nog van lang niet kort.

D', voôr *de*. Als *d'ander*, *d'honden*.

G', voôr *gy*. Als, *g'hebt*, *g'aenveert*.

M', voôr *my*. Als, het is *m'een* droeve maer; ook voôr *men*. Als, *m'heeft*, *m'ankert*.

S', voôr *sy*. Als, *s'heeft*, *s'offert*; ook voôr *sy* in plurali. Als, *s'aenveerden*, *s'hebben*.

T', voôr *tot* of *te*. Als, *t'Aelst*, *t'Haerlem*; ook voôr *te*. Als, om *t'overlezen*, *t'handelen*.

W', voôr *wy*. Als, *w'hooren*, *w'aenbidden*.

De volgende zyn altyd kort, en worden nergens gesteld als naer de woôrden.

'Er, voôr *hier* oft *daer*. Als, hy is *'er*, men loopt *'er*.

TWEEDE POËTISCHE TOELAETINGE:

Veranderinge van het Genus.

Het *Genus* kent men aen de Partikel-tiëns *den*, *de* ende *het*.

Den, is een teeken van masculin ofte mannelijk.

De, van feminin ofte vrouwelyk.

Het, van neutrum ofte geenderleye.

Gelyk: *den* Man, *de* Vrouwe, *het* Kind.

Noteert, dat alle *diminutiva* neutra zyn; als: *het* manneken, *het* vrouwken, *het* kintiën ofte kindeken, *het* hondeken, *het* tafeltiën, *het* kokereken, &c.

Noteert ten tweeden, dat alle de substantiva, die in *e* eyndigen, *feminina* zyn, als: *de Armoede*, *de Bezie*, *de Deure*, *de Erve*, &c. uytgenomen deze, *het Geraemte*, *Gedermte*, *Geboerte*, en weynige andere: ookeenige onduytsche woorden, als: *het Beneficie*, *Collatie*, *Consistorie*, &c.

Het *genus* mag men niet veranderen, als van die *substantiva*, die men in goede Boeken op twee-derlye manieren vind, gelyk: *den Boek*, *het Boek*; *eenen geleerden Man*, *een geleerd Man*, &c. In sommige nieuwe Boeken vind men, *den Dood*, *den Wereld*, *den Zon*; maer die *genera* zyn hier in Braband noch niet gangbaer.

Voór het *femininum eene*, mag men altyd *een'* gebruyken, in de plaetse der *e* daer by-stellende *eene* apostrophe, als *een' schoone Schilderye*, voór *eene schoone Schilderye*. Maer in de plaetse van *eenen*, *'nen* te stellen, als *eenen* te lang is, dat is zoo meesterachtig niet; al heb ik het zelfs zoo menigmael gebézig. De Hollanders zetten liever, *een Muer*, *een Vogel*, *een Koker*; en sy lagchen met *'nen*, als sy dat geschreven oft gedrukt zien: al-hoe-wel men in Prosa dit dikwils hoort, als: *'nen Appel van den boom*, &c. Vraegt imand dan, wat raed in dit geval? Ik antwoorde, dat men dan daer op moet studeren, om den zin anders te draeyen; gelyk ik plaets van, *Ik heb een' Man gekend*, oft *Ik heb 'nen Man gekend*; zal men beter aldus stellen: *'K heb eenen Man gekend*.

De *Adjectiva feminina*, welkers leste syllabe is, ofte uytgaen in *de*, *le*, *e*, *me*, *ne*, *re* en *we*, kunnen op twee verscheyde manieren gebruykt worden, met in de plaetse van de leste *e*, te stellen *eene* apostrophe, als in deze volgende:

De.

Blyde, blyd'.
 Goede, goed'.
 Kwaede, kwaed'.
 Oude, oud'.
 Onbeschroomde, on-
 beschroomd'.
 Onvervaerde, onver-
 vaerd'.

E.

Luye, luy'.
 Fraeye, fraey'.
 Moeye, moey'.
 Taeye, taey'

Le.

Dobbele, dobbel'.
 Edele, edel', ed'le, eél.
 Enkele, enkel', enk'le.
 Geële, geél'.
 Geheele, geheel', g'heel.
 Geyle, geyl'.
 Kaele, kael'.
 Vaele, vael'.
 Schámele, fchamel'.
 Simpele, simpel'.
 Ydele, ydel'.

Me.

Loomme, loom'.
 Vrome, vrom'.

Ne.

Bruyne, bruyn'.

Eene, een'.
 Fyne, fyn'.
 Geene, geen'.
 Groene, groen'.
 Klyne, klyn'.
 Myne, myn'.
 Porcelyne, porcelyn'.
 Schoone, fchoon'.
 Syne, fyn'.

Re.

Alle Comparativa, als :

Andere, ander'.
 Betere, beter'.
 Bezondere, besonder'.
 Grootere, grooter'.
 Haere, haer', *possessiv.*
 Klaere, klaer'.
 Magere, mager'.
 Naere, naer'.
 Nuchtere, nuchter'.
 Onzekere, onzeker'.
 Openbaere, openbaer'.
 Raere, raer'.
 Schoondere, fchoon-
 der'.
 Sobere, sober'.
 Wondere, wonder'.
 Zekere, zeker'.
 Zwaere, zwaer'.
 Zwangere, zwanger'.

We.

Blauwe, blauw'.
 Grauwe, grauw'.

Nieuwe, nieuw'.

Rauwe, rauw'.

Trouwe, trouw'.

Uwe, uw'. &c.

Item.

Halve, halv', half.

Onze, onz'.

Alle deze *Adjectiva feminina*, als men de leste e daer af laet, en geene *apostrophe* in plaetse zet, worden *Adjectiva neutra*.

DERDE POËTISCHE TOELAETINGE,

Van de Participia.

ZEkeren Roman-schryver van Gorcom, heeft eenige Regels der *Nederlandsche Poësie* by-een geraept, waer in hy n°. 12. zegt, dat de *Participia*, als: *gaende*, *staende*, *begrijpende*, moeten zoo soberlyk, als het mogelyk is, gebruykt worden. Ik zoude diën Hollander gelyk geven, waer't dat hy dit gezeyt had van die, de welke twee korte syllaben achter malkanderen hebben, als: *begrijpende*, *vindende*, *bevelende*, *slaepende*, *schrijvende*, &c. En noch is'er raed om alle deze in de Veêrfen te pas te brengen, te weten: met de laeste letter te elidêren, gelyk:

Begrijpend' heel 't geheym.

En vindend' in den zak.

En ondervindend' heel de zaak.

En slaepend' op de Roozen.

En schrijvend' aen den Paus tot vier verscheyde brieven,

Verkreëg sy op het lest haer' wenschen en believen.

Sy gaf voôr midder-nacht, gerust en onbevreesst,

Bevelend' in Gods Hand, den onbevleekten Geest.

Maer de *Participia*, die in den stiel van *Cats* ongebruykbaer zyn, als deze en diergelyke; *aengrypende*, *inziende*, *toebindende*, en alle de *Participia* van de onnutte *Verba*, die wy hier achter in een Tafeltiën zullen te kennen geven; niet om dat het *Participia* zyn; maer om dat sy twee syllaben achter malkanderen lang hebben, die, zegge ik, mag men onder de ongangbaere rekenen.

Nu, om te toonen, dat de *Participia* van twee syllaben zoo dienstig zyn als de *Substantiva*, *Adjectiva*, oft andere woorden van twee syllaben; zoo wenschte ik wel, dat diën Romanist my eens toonde, wat in deze twee volgende Veërfen ontbreékt:

*En staende voôr de Kerk, die noch niet was ontsloten.
En gaende nae de merkt, zoo brak den man sijn been.*

Zoo dan zullen wy onder de *Poëtische Toelaetingen* ook tellen het mogen gebruyken van dusdaenige *Participia*, den Lezer en jonge Dichters vermaenende, dat by *Jooft van Vondel* geene *Participia*, ja geene woorden onnut zyn; en de *e*, die op het lef van de woorden moet geëlideérd, ofte achter-gelaeten worden, die schryft hy evenwel zonder eenig teeken van *Apostrophe*; en alle die synen stiel willen volgen, doen het ook zoo; als in dit exempel van *Vondel*,

En blijvende ongekwetst in't haglen veler schichten.

En in dit, uyt het Treur-spel van *Bajazet*:

*Komt, volgt-me, op deze plaets zult gy Roxane
aenschouwen.*

En uyt den voôrgemelden Roman van *Gorcom*:
*Straks hoorde me, hoe natuer de goe fortunyn ver-
weét.*

VIERDE POËTISCHE TOELAETINGE,
Van het gebruyk der Synonima.

Onder de *Poëtische Toelaetingen* word ook gesteld het gebruyk der *Synonima*, dat zyn verscheyde woorden, die eene en de zelve zaeke bedieden. Maer men moet in onze taele geheel wel ervaeren zyn, eer men die privilegie gebruykt: want daer zyn wel vele *Synonima*, doch het eene luyd gemeynlyk wat cerlyker als het ander; by exempel: *Vrouw*, mag men zeggen van eene *Heldinne*, van eene *Koninginne*, ja van eene *Heylige*: maer *Wyf*, dat nochtans het zelve beteekent, luyd veel slechter. Zoo zyn ook *Man* en *Vent*; *Zoôn* en *Fongen*; *Dochter* en *Meysken*.

Men mag zeggen voôr *Koning*, den *Vorst*, den *Prince*.

Voôr *Prelaet*, *Gemijterd Hoofd*.

Voôr *Boer*, *Bouw-man*, *Akker-man*, *Landsman*, *Huys-man*, &c.

In de woorden, die geene perfoonen en raeken, is meerdere liberteyt, als:

Voôr *Toom*, *Tengel*, *Breydel*.

Voôr *Penne*, *Pluym*, *Veder*.

Voôr *Vleugelen*, *Wieken*, *Penwen*, *Vlerken*.

Voôr *Triumph*, *Zegen-prael*, *Zegen-ueringe*, &c.

Poëten mogen zeggen: den *geest*, het *bert*, *tinwendig van den mensch*, in plaette van de *ziel*, oft het *gemoed*; daer nochtans by de *Godsgeleerde*, by de *Philosophen*, en by alle *Christene Menschen*, de *ziel* voôr eenen *geest* bekend is,

VYFDE POËTISCHE TOBLAETINGE,
 Van de Verkortinge der woorden, doôr uytlaetinge
 van eene syllabe.

BY alle, ook goede Poëten, bevind men, dat sy, als het noodig is, vele woorden verkorten, met in het midden eene korte *e* uyt-te-laeten, daer het meesten-deel dan eene *apostrophe* in de plaets stelt. Doch *Jacob Cats* heeft deze *Toelaetinge* geheel soberlyk, maer *Jooft van Vondel* zeer dikwils gebruykt: ja dezen laesten, en die hem naervolgen, schryven de woorden dikwils geheel, laetende aen de verstandige en ervaere Lezers de voórzichtighed van de zelve in het lezen oft zingen wat te verkorten; maer dit doet de onbedreve Lezers haperen, en verbaesd staen, denkende dat'er zoo veél syllaben te veél zyn, en dat die Veêrsen niet wel gemaekt, oft niet wel gedrukt zyn. Deze verkortinge dan doôr het uytlaeten van eene *e* in't midden van een woord, ende het stellen van eene *apostrophe* in de plaetse, geschied op deze maniere:

Verned'ren *voôr* vernederen.
 Schild'ren *voôr* schilderen. &c.

En zoo de volgende, waer van ik tot gemak der Leerlingen, het volgende Tafeltiën heb opgesteld, en die alle op deze maniere mogen verkort worden, als het de noodzaakelykheid vereyscht.

Aderen, ad'ren.		andere, and're.
afpreugelen, afpreug'len.		Babbelen, babb'len.
akeren, ak'ren.		bakeren, bak'ren.

beestelyk.	doodelyk.
behandelen.	duyfteren.
bejegenen.	Elkanderen.
bekeren.	engelen.
belommeren.	enkelen.
belommeringe.	eygenaer.
beschilderen.	Femelen.
beschilderinge.	frederik.
beschimmelen.	Geestelyk.
beschimmelinge.	gelderden.
befmuyfteren.	grabbelen.
befmuyfteringe.	grimmelen.
bespiegelen.	gruvzelen.
bespiegelinge.	Hagelen.
beteren.	hamelen.
beteringe.	handelen.
beteugelen.	handelinge.
betooveren.	haperen.
bewandelen.	haperinge.
bezegelen.	haspelen.
bezetenen.	haspelinge.
bezoedelen.	hekelen.
bezoedelinge.	helderen.
bezonderen.	hemelen.
bladeren.	henderik.
blakeren.	hinderen.
bolleken.	hippelen.
borstelen.	hoetelen.
Cierelyk.	huppelen.
cierelykheden.	huyveren.
Dagelyks.	huyveringe.
daveren.	Iverig.
daveringe.	joufferen.
dievelyk , diefelyk.	Kabbelen.
dolleken.	kammeken.
donderen.	kappeken.

kawetteren.
kelderen.
kemelen.
ketelen.
ketelinge.
keuteren.
kinderen.
kittelen.
kitteling.
kletteren.
klippelen.
kluppelen.
knabbelen.
knabbelinge.
knevelen.
kneukelen.
kneuteren.
knoppeken.
koppeken.
koperen.
kostelyk.
kostelykheyd.
kostelykheden.
krabbelen.
krabbelinge.
krevelen.
krevelinge.
kwakkelen.
kwakkeling.
kwantelen.
kwanseling.
kwetteren.
kwetteringe.
Lammeken.
lammeren.
lappeken.

lasteren.
lasteringe.
legeren.
letteren.
leveren.
leveringe.
luyfteren.
Mageren.
malkanderen.
mechelen.
meesteren.
mengelen.
mengeling.
minderen.
minderinge.
mishandelen.
mishandeling.
mogelyk.
Naederen.
naederinge.
nagelen.
nageling.
netelen.
nevelen.
nauwelyks.
noodzaekelykheden.
noodzaekelykheyd.
Onbetaemelyk.
onbetaemelykheyd.
onmogelyk
onmogelykheden.
onnoozelen.
onpasselyk.
onstervelyk.
onstervelykheyd.
ophelderen.

Pappeken.	fchetteringe.
pegelen.	fchikkelyk.
pegelinge.	fchilderen.
pekelen.	fchilderinge.
peuteren.	fchitteren.
peuteringe.	fchitteringe.
pikkelen.	fchrafelen.
plonderen.	fchrikkelyk.
plonderinge.	fnipperen.
plunderen.	fnipperinge.
plunderinge.	fnuffelen.
preugelen.	fnuffelinge.
prikkelen.	fpaenderen.
praezelen.	fpatelen.
Raderen.	fpiegelen.
rammeken.	fprinkelen.
rammelen.	fstamelen.
rammelinge.	fstamelinge.
ratelen.	fstammeken.
ratelinge.	fstappeken.
regelen.	fstaveren.
ridderen.	fstippeken.
ringelen.	fstippelen.
ryfelen.	fstippelinge.
rykelyk.	fstoppelen.
Schakelen.	fstubbelen.
fchakelinge.	fstubbelinge.
fammelen.	fstygeren.
fammelinge.	fukkelen.
fchaevelinge.	fukkelinge.
fchamelen.	Tafelen.
fchemeren.	taffelen.
fchemeringe.	tateren.
fchenkelen.	tauteren.
fchepenen.	teugelen.
fchetteren.	tittelen.

toppeken.
tooveren.
twyffelen.
twyffelingē.
Vaderen.
vaendelen.
vakerig.
vendelen.
vendrik.
veranderen.
veranderinge.
verbeteren.
verduyfteren.
verduyfteringe.
vergaderen.
vergaderinge.
verhagelen.
verhagelingē.
verhandelen.
verhandelingē.
verhinderen.
vermaekelykheden.
vermaekelykheyd.
vermindere
verminderinge.
vernaegelen.
vernederen.
vernederinge.
verfammelen.
verfammelingē.
verfukkelen.
verwilderen.
verwilderinge.
verwonderen.
verwonderinge.
verwyderen.

vlaenderen.
vlammeken.
vleugelen.
vogelen.
voornaementlyk.
verzaemelen.
verzaemelingē.
verzegelen.
verzegelingē.
verzekeren.
verzekeringe.
verzilveren.
Waeffelen.
waggelen.
waggelingē.
wakkeren.
wandelen.
wandelingē.
wapperen.
wappinge.
wateren.
wateringe.
weelderig.
wemelen.
wemelingē.
willekom.
wonderen.
worstelen.
wygeren.
Ydelen.
yffelyk.
yzelen.
yzeren.
Zeeveren.
zeeveringe.
zegenen.

zekeren.	zikkelen.
zemelen.	zilveren.
zetelen.	zuyling.
zeuteren.	zuyveren.
zidderen.	zuyveringe.
zidderinge.	&c. &c.

Het meeste-deel van deze voôrgaende woôrden zyn ongebruykbaer, om dat sy in het uytgaan twee korte syllaben achter malkanderen hebben; maer worden gebruykbaer doôr het wech-nemen van eene van deze korte syllaben.

De volgende woôrden kunnen ook eene syllabe korter gemaakt worden, met de vocael *i*, te veranderen in de consonant *j*. Als te zien is in de *Manuductio ad Linguam Burgundicam*, gemaakt doôr *Ant. Franc. Pratél*, Professor der Fransche Taele in de Universiteyt van Loven; en noch klaerder in de *Eerste Beginselen der Latijnsch Taele*, in het licht gegeven doôr *P. Papebrochius*, van de Societeyt Jelu: ook word dit verschil tusschen die twee letters, in de geleerde Boeken tegenwoôrdig waer-genomé.

*Eene syllabe meer.**Eene syllabe minder.*

Basiliaenen.	Basiljaenen.
Brasiliaenen.	Brasiljaenen.
Almaniën.	Almanjen.
Castiliaenen.	Castiljaenen.
Britanniën.	Britanjen.
Oraniën.	Oranjen.
Seviliaenen.	Seviljaenen.
Italiaenen.	Italjaenen.
Siciliaenen.	Siciljaenen.
Spagniën.	Spagnjen.
Cataloniën.	Catalonjen.
Gasconiën.	Gasconjen.
Macedoniën. &c.	Macedonjen. &c.

Daer is noch eene andere verkortinge van Woorden , die geschied met uytlaetinge van eene consonant , en by-wylen ook saemen met de veranderinge van eene vocael , op deze manier :

aden	in aên ,	als :	Overlaeden ,	overlaên.
eden	in eên ,	als :	Treden ,	treên.
iden	in iên ,	als :	Geschieden ,	geschiên.
odem	in oëm ,	als :	Bodem ,	boëm.
oden	in oôn ,	als :	Geboden ,	geboôn.
oeden	in oên ,	als :	Spoeden ,	spoên.
uyden	in yen ,	als :	Zuyden ,	zuyen
diën	in iên ,	als :	Diën ,	diên.
iëns	in iëns ,	als :	Wiëns ,	wiëns. &c.

Exempels.

*Die hunnen Ezel overlâen ,
Die zullen haest verlegen staen. (a)*
*Wy doen gelijk de peêrden deên ,
Die haeren drank met voeten treên. (b)*
*Of wy hem zien , of niet en zien ,
Wy hopen dat het zal geschiên. (c)*
*Heel de ton is vol van reten ,
En den boëm is in-gesmeten.
Die onderhouden Gods geboôn.
Roept hy tot sijn' genaede-troon. (d)*
*Hebt gy geen wild-braed of caphoen ,
Zoo eet dan moes of ander groen ,
Dat kan ww' lege maeg voên. (e)*
Vochtig muyen , dat in't zuyen. (f)
Wiëns naem zoo verre klinkt. &c. (g)

-
- (a) De Brunen Spreek-woorden.
(b) De Brunen Emblemata. (c) Spel van Theresa.
(d) Campbuisen. (e) Cats. (f) Constant. Huygens.
(g) Fondel. H

ZESDE POËTISCHE TOELAETINGE,

Verlenginge van Woorden, met van eene syllabe twee te maeken.

ALs in een woord naer de letter *l*, oft naer de letter *r*, in de zelve syllabe volgt eene van deze consonanten : *b*, *f*, *g*, *k*, *m*, *n*, *p*, dan moet die syllabe in het Veers zeker lang gebruykt worden : en van zulke syllaben mag men twee syllaben maeken, met de *l*, oft de *r*, te verdobbelen, en noch eene *e* daer by-te-stellen, gelijk in de eerste woorden van de volgende tafel zal getoond worden. Dit is eene *Poëtische Privilegie* ofte *Dichters Toelaetinge*, die contrarie is aen de voôrgaende : en sy word by *Jacob Cats* somwylen, en by *J. van Vondel* zeer dikwils gevonden.

Alb, alleb.	zark.	delf.
allarm, allarrem	spalk.	delft.
arm, arrem.	zwalp.	derft.
arg, arreg.	zwarm.	derm.
balg, balleg.	walg.	dwergh.
balk, ballek,	warm.	elf.
galg, galleg.	darm.	elft.
galm, gallem.	bederf.	erft.
half, hallef.	belg.	erm.
halm, hallem.	bemerk.	ernst.
harp, harrep.	berg.	gedermt.
kalf, kallef.	berm.	geërfd.
kalk, kallek.	befchermd.	gekerfd.
psalm, psallem.	besterf.	gekermd.
zalf, zallef.	bewerkt.	gemerkt.
zalm, zallem.	bewerp.	gerf.

gescherfd.	terf.	bolc.
gescherm.	tergt.	borg.
gewelrd.	twaelc.	dolc.
gewerkt.	twelf.	dolc.
gewermd.	verderft.	dorf.
helft.	verdwelmd.	dorp.
helm.	verkerfd.	gefnoek.
helpt.	verfterf.	geftormd.
herft.	verfterkt.	gevolg.
herfft.	verwerfd.	gewormt.
herp.	verwerkt.	geworp.
kelf.	verwermd.	golp.
kelk.	werf.	hervormd.
kerk.	werk.	holp.
kermt.	wermt.	kolf.
kerft.	werpt.	kolk.
klerk.	zerk.	korf.
melk.	zwelg.	kork.
merg.	bedirf.	molk.
merkt.	bestirf.	morg.
merk.	bewilg.	olm.
ongemer kt.	bewirp.	fchork.
ontërft.	dirft.	fnork.
ontfermt.	dirk.	florp.
ontwerpt.	gecirk.	ftolp.
perk.	ontwirp.	ftorm.
fchelm.	ftirf.	tolc.
fchelmachtig.	verftirf.	verdorf.
fchelp.	verwilgt.	verworgd.
fcherft.	wilg.	volc.
fcherm.	wirp.	vorm.
fcherp.	zwilg.	vork.
ftelp.	bedorf.	wolf.
fterft.	bestorm.	wolk.
fterk.	beworp.	worg.
telg.	bezorgt.	worm.

worp.	hulk.	urk.
bulk.	hulp.	wulp.
fulp.	tulp.	wulpsch.
gulk.	turk.	zulks. &c.

ZEVENSTE POËTISCHE TOELAETINGE,
Veranderinge der Voeale.

DEze Veranderinge der voeale in serieuſe Gedichten, mag maer gebruykt worden op het eynde van de Veêrſen, om den Rym te maeken: want in het begin, oft in het midden der Veêrſen, ſchryft men de woorden gelyk ſy meeft gangbaer zyn in de plaets daer het Dicht voor gemaekt word.

In kluchtige Dichten is meêrdere liberteyt: daer is het toegelaeten, wat van den ouden ſnuf, en ook iet van de Naebueren, 't zy Duytſchen ofte Waelen te leenen; ja ſomwylen ook wat nieuws in-te-voegen.

De woorden dan daer' men de voeale mag in veranderen in eenen diphtongus, zyn de volgende, ſtellende *en*, in de plaette van *o*, als: *borze*, *beurze*, &c. *en* ende *s* bedieden den *plurali* van het woord daer ſy naer ſtaen.

Bedorven, bedeurven.	geworteld.
borg, en.	gordel, en, s.
borger, en, s.	gorgel, en, s.
borgt.	gort.
borſt, en.	horſel.
borſtel, en, s.	knoter, en, s.
dorp, en.	kolen, <i>ſtad</i> .
dorſt, en.	korf, en.
geſtorven.	kork, en.
geworgd.	korſel.

korst, en.	tortel-duyf, ven.
kort, en.	vork, en.
korts, en.	vorfch, en.
kovel, en, s.	vorst, en.
molen, s.	uytbortelen.
morg.	uytgeborteld.
morfel, en, s.	worgen.
mortel.	worp, en.
naersporen.	worst, en.
orgel, en, s.	worstelen.
oversten, s.	wortel, en, s.
schors, fen.	zorg, en.
florp, en.	
fnork, en.	<i>Item.</i>
spoôr, en.	Gonstig, gunstig.
torf, en.	konstig, kunstig.
	dorf, dirf. &c.

ACHTSTE POËTISCHE TOELAETINGE,
Van de Substantiva, die in plurali twee uytgangen hebben.

DE twee uytgangen in *plurali* zyn aen sommige *substantiva* zoo gemeyn, en aen een-ider zoo bekend, dat sy kwalyk den naem verdienen van *Poëtische Toelaetinge*. Deze *Toelaetinge* nochtans kan maer dienen om den Rym te vinden: want als men die woôrden eene syllabe langer maekt, dan worden sy ongebruykbaer, om dat sy dan in het uytgaen twee korte syllaben achter malkanderen hebben, en dan vervolgens die wederom moet verkorten doôr het uytlaeten van eene korte *e*, als *aderen* in *ad'ren* &c., zal van deze hier een leystiën laeten volgen.

Aders, aderen.	akkers, akkeren.
akers, akeren.	bakkers, bakkeren.

bekers.	geeffels.	kwezels.	spinkels.
beugels.	gordels.	letters.	stekers.
bladers.	gorgels.	mackers.	tempels.
blakers.	hamers.	makers.	teugels.
borstels.	horens.	mans.	trantels.
breydels.	joffers.	mikkers.	vaders.
cingels.	juffers.	mantels.	verraeders.
cirkels.	kamers.	nikkers.	vingers.
deeffels.	kegels.	orgels.	vleugels.
dreffels.	kinders.	pikkels.	vogels.
dichters.	kneuters.	raders.	vondels.
distels.	knikkers.	rackers.	wapens.
egels.	kogels.	ratels.	waters.
ezels.	kramers.	reeffels.	wigters.
exempels.	kreukels.	rimpels.	wimpels.
eyers.	kwakkels.	fchenkels.	wortels.
fakkels.	kwakers.	fpatels.	zettels.

XX. ARTIKEL.

Van sommige Woorden, die niet rijmen.

Op de volgende Woorden is het moeyelyk te vinden andere woorden, die daer op rymen, al-hoe-wel op sommige mischien niet onmogelyk: daerom is het geraedzaam de Veêrsen zoo te schikken, zoo menigmael te verdraeyen, en zoo lang te verzinnen, dat geene van deze en komen op het eynde van een Veêrs; 't en zy men van zin is een Gedicht te maeken, in Veêrsen die niet en rymen, waer van wy hier vooren gehandelt hebben.

Maer imand die wilt rymen, en zyn verstand te werk stelt, die zal de volgende Tafel niet moeten

inzien, om te weten, of er hope is van op een woord Rym te vinden: want hy zal op het order van den *A. b. c.* alle de naest daer op slaende woorden oft syllaben tintelen, en peyzen, of die wat goeds beteekenen, dat hem kan te pas komen, en zonder lang te dubben, zal hy straks oordeelen, of het laeste woord van syn gemaakt of gepeyfd Veers, Rym heeft oft niet; oft dat het concept al te vreemd zoude wezen, om een van de bedachte rymende woorden te pas te brengen. En zoo hy geen Rym vind; oft wel Rym vind, die niet eerlyk dienen kan, dan dient het gedacht oft geschreven Veers hermaekt te worden, om het met een ander woord te eyndigen, dat wat meer gezellig is, dat is, daer meerder Rym op te vinden is.

Beziet de volgende Catalogue, curieusen Dichter; ziende dat sy alleen bestaet uyt woorden, die dienstig zyn om een loopend en niet om een staende Veers te eyndigen; zoo zult gy lichtelyk de reden weten en vatten, waerom ik te vooren gezeyt hebbe, dat het gemakkelyker is staende als loopende Veers te maeken. Doch als men van zin is lange staende Veers te maeken, met eene loopende *cesure* in het midden, daer ik hier vooren van gehandelt hebbe, dan kunnen alle deze woorden geestig dienen, zoo wel als staende, dat is, zoo wel als woorden van eene syllabe die lang is, oft van meerdere syllaben, die den accent hebben op de laeste.

Verwondert u ook niet, dat in het volgend Register gevonden word het verbum *nemen*, met syne composita, dat zyn, de woorden die daer van voortkomen: want onze Meesters in de *Rym-konst* willen niet toestaen, dat een woord op zigzelveen rymt, 't en zy het iet anders beteekent, gelyk ik boven gezeyt hebbe: ook behaegt het hen

niet, dat men een verbum doet rymen met een van fyne composita; nog ook niet, dat men die composita saemen doet rymen, de welke van het zelve grond-woôrd, 't zy verbum, 't zy substantivum, hunnen oorsprong hebben: vervolgens mogen'er geene twee van deze woôrden saemen rymen:

Aennemen.	innemen.	vernemen.
afnemen.	ondernemen.	voôrnemen.
benemen.	ontnemen.	uyt nemen.

Om dat het al-te-mael composita zyn van het verbum *nemen*.

Ook mogen deze niet saemen rymen:

Meester-stuk.	mond-stuk.	pronk-stuk.
steêrt-stuk.	wyn-stuk.	stuk.

Om de zelve reden. Maer als de woôrden, die met de zelve letters eyndigen; elk iet anders beteekenen, dan mag men die op elkander laeten slaen; by exempel:

Hy meynde diên noen sijn' gasten af-te-schaffen;
Sy vielen niet te min weêr 's avonds aen het schaffen.

Want het eerste beteekent *afdanken* ofte *wechzenden*; en het tweede beteekent *lustig eten*.

Gelyk ook de volgende mogen saemen rymen.

Den schryver van het Werk stond wonderlijk bedrukt,
Om dat hy sijnen Boek zoo leelijk zag herdrukt.

Wilt men nochtans dezen Regel over-stappen; men zal ons van geene schoôl-diefte aanspreken.

T A F E L

Van de Woorden die zonder Rym zijn.

De letter *s*, die achter vele woorden gesteld is, bedied in sommige den genitivus, als: *Bisdom s* is zoo veel als of'er noch by stond, *Bisdoms*, dat is, *van het Bisdom*. In andere den plurali, als: *schepfel s*, is als of'er noch bystond *schepfels*, dat is, *schepfelen*.

Aelmoes.	inspraek.	spongje.
aenspraek.	invloed.	strunkel, t.
antwoörd.	joufvrouw.	toedoen, <i>clando</i>
arbeyd.	jongman, s.	toedoen, <i>addo</i> .
Bedelt.	jongste, n.	toedoen, <i>instinc-</i>
bediedfel.	kouffens.	veranderd. (<i>rus</i> .)
beggyn-hof.	knipsel, s.	verbaefdheyd.
begunstigd.	koey-bel.	verbrandheyd.
behangfel, s.	Lengfel, s.	vercierfel, s.
bezig.	lichaem.	verduytscht.
bisdome, s.	loochen, t.	verdwelmd.
blixem, s.	luttel.	vernietigd.
boutellie.	Maegdom, s.	versukveld.
braband, s.	maegschap.	verzukveld.
bruygom, s.	melaetschheyd.	vondel, s.
bruyloft.	nemen, &c. &c.	voórspoed.
Capittel, s.	Oôrlog, s.	voórpraek.
cirkel, s.	Poësie.	viendschap.
Doods-hoofd.	prinfdome, s.	vrydom, s.
dwaesheyd.	Raetfel, s.	vunzig.
Frennie.	rychel, s.	vyand, s.
fistel, s.	Schepfel, s.	uytspraek.
Gezondheyd.	schotel, s.	welffel, s.
Haspel, s.	schrabsel.	windel, s.
Kwaedheyd.	snuffelt.	zalig.
Inborst.	spiegel, s.	zilver. &c. &c.

XXI. ARTIKEL.

Van de onnutte Woorden in de Dicht-konst.

NU komen wy tot de Tafel der ongebruykbaere Woorden, dat is, die (is't dat sy zoo gelaeten worden) in den Catsfischen Stiel voôr de Dicht-konst niet te pas komen; want sy doen de Veêrsen vaddig luyden, zoo dat sy maer schynen slechte Prosa te zyn, die op het laeste der liniën rymende woorden heeft.

Het groot getal van zulke Woorden, moet de nieuwe Dichters niet verschrikken; want die, de welke geensints kunnen dienen, zyn weynige, en voôr het meeste-deel oorsprongelyke ofte grond-woorden, dat is, die van geene andere afkomen: en noch is'er middel om die zonder ongemak te schouwen, te weten, met hunne æquivalenten oft synonima te gebruyken.

Als in de plaetse van *Aelmoeffen*, kan men zeggen:

Hy gaf dikwils aen den Armen.

Oft zoo:

Menig Aelmoes doôr sijn' handen wierd den armen nytgereykt.

Voôr *Ambachten*:

Hy verstont al menig Ambacht, en misschien tot zeven toe.

Voôr *Armoede* mag men zeggen *Armoe'*; en dan is het een gangbaer woord, te weten: voôr eenen *choraus*, aldus:

*In sijn' Armoë leeft hy vrolijk, en hy acht hem rijk
genoeg.*

Voôr *Lichaemen* neemt men *Lijven*, zoo:

*Den akker lag bezaeyd met onbegrave Lyven. ofte
Het veld was heel bedekt met zielelooze rompen.*

Zoo dan 't grootste getal van deze ongevoegelyke, zyn faemen-gestelde woorden van twee andere, zoo wel verba als substantiva. Zyn het verba, de welke bestaen uyt een woord met eene præpositie daer voôr, die doôr haer-zelve iet beteekent, daer kan men lichtelyk eene van deze korte partikel-tiëns tusschen-voegen: *ge, en, te*, als in *aengeeven*: met dit woord zoo te plaetsen, dat'er eene van die dry syllaben kan ingevoegd worden; aldus: *aengegeven, aen-en-geven, aen-te-geven*. Zoo ook: *af-en-komen, aen-te-randen, aengebroght*.

Zyn het substantiva composita, zoo kan men het eerste deel van vele, met eene korte syllabe verlengen, als:

Voôr *Beëld-houwer*, stelt *Beëlden-houwer*.

Voôr *Beëld-former*, stelt *Beëld-former* oft *Beëld-bestormer*.

Voôr *Graf-maeker*, stelt *Graven-maeker* oft *Maeker van de Graven*.

Zoo dat het getal van de teenemael onnutte woorden niet zeer groot is; wel te verstaen, in den Stiel van *Cats*: want ik twyffele niet, of deze en diergelyke zyn alle gangbaer by *J. van Vondel*, gelyk ik in de *Historie van de Rym-konst* doôr eenige woorden van den zelven Poëet getoont hebbe.

Nu tot de Rolle, in de welke achter de woorden, de letter *r* zoo veel beteekent als of'er

een tweede woord, wezende een substantivum, bystond, als: *Aenbrengen*, r, *aenbrenger*.

De letter *s* beteekent het pluralis van het substantivum dat'er voôr staet, als: *Beeld-houwer*, s, *Beeld-houwers*.

T A F E L

Der ongebruykbaere Woorden, om dat sy twee lange syllaben nevens malkanderen hebben.

Aelbeziën.
 aelmoessen.
 aenbrengen, r.
 aengeven, r.
 aengrypen.
 aenranden.
 aenkarten.
 aenlökken, r.
 aenstooten.
 aenschryven.
 afbollen.
 afleggen.
 aflekken.
 aflokken.
 afloopen.
 afmeten.
 afrollen.
 afryzen.
 affchryven.
 afftroopen, r.
 affstooten.
 aftrekken, r.
 afzwieren. &c.
 ambachten.
 antwoorden.
 armoede.

Bed-steden.
 bekent-maeking.
 beeld-stormer, s.
 beeld-houwer, s.
 beeld-snyder, s.
 benauwdheden.
 bevel-hebber, s.
 bewind-hebber, s.
 bid-plaetsen.
 bisdommen.
 biscoppen.
 blad-cyfer.
 blaes-balken.
 blaes-kaeken.
 blaes-pypen.
 blek-boschen.
 blek-slaegen, r.
 blyk-hoven.
 bloem-bedden.
 bloem-perken.
 bloem-schilder, s.
 bloem-stukken.
 bloem-potten. &c.
 boödschappen.
 boek-binden, r.
 boek-drukken, r.

boek-winkel , s.	graen-landen.
bolk-vanger , s	graen-zakken.
bol-werken.	graen-zolder , s.
boomgaerden.	graf-maeker , s.
boom-vruchten.	graf-schriften.
brand-merken.	graf-steen.
braem-beziën.	grond-steen.
by-voegfel , s.	grond-vesten.
Dag-dieven.	grond-woorden.
dag-hueren.	Hand-boomen.
dienaeren.	hand-schoenen.
dood-kleeden.	hand-schriften.
dood-kisten.	hand-peerden.
doods-hoofden.	hollander , s.
draey-boomen.	hoofd-leger.
draey-kolken.	hoofd-stukken.
draey-stroomen.	huys-houden.
dwael-sterren.	huys-lieden.
dwaesheden.	huys-vrouwen.
Eét-kamer , s.	Jacht-horen , s.
eét-lepel , s.	jacht-meester , s
eylanden.	jacht-honden.
Fonteyn-bakken.	jacht-peerden.
fonteyn-maekers , s.	jongvrouwen.
fonteyn-straelen.	jouffrouwen.
fonteyn-water , s.	inbinden.
fruyt-boomen.	inblaezen.
fruyt-manden.	ingeven.
fruyt-meester , s.	ingieten.
Gaen-stokken.	insteken.
gif-menger , s.	intrekken , &c.
gif-mengster.	inkt-koker , s
goud-slaegen , r.	inkt-plekken.
goud-smeden , r.	inkt-potten.
geheym-schryver , s.	Keërs-bakken.
gezelschappen.	keërs-maeker , s

keêrs-vormen.	noôrd-sterre.
keêrs-winkel , s	Oordeelen.
kerkhoven.	oôrlogen.
kerk-meester , s	oorzaeken.
kerk-thoren , s	opgeven.
kikvorffchen.	opgieten.
klad-fchilder.	opgraeven , &c.
klok-gieter.	Peul-vruchten.
klok-zeelen.	plaetsnyden , r , s
klok-thoren , s	ploeg-yzer , s
kruys-bogen.	plukvogel.
kruys-houten.	post-horen , s
kruys-ſtraeten.	post-hoörn , en
kruys-wegen.	post-meester , s
Landhuyzen.	post-peêrden.
land-meter , s	post-ryden , r
landvogden.	post-wegen.
landſlieden.	post-wagen.
landsknechten.	Raeds-heeren.
leêrtouwer , s	Schouw-ftukken.
lichaemen.	ſchouw-vager , s
lonkgaten.	ſchoen-leeften.
lonkpypen.	ſchoen-maeker , s
loodgieter , s	ſchoôr-ſteenen.
Maen-cirkel.	ſchrynwerkers , s
maen-wyzer , s	ſpeél-hoven.
maet-ftokken.	ſpeél-lieden.
mond-ftukken.	ſpeél-huizen.
Nacht-raeven.	ſtadhouder , s
nacht-uylen.	ſteen-houwer , s
naervolgen.	ſteen-kapper , s
neêrzakken.	ſteen-kuylen.
neêrvallen , &c.	ſteen-kolen.
noôrdwegen.	ſteenrotfen.

Leetwezen , *ſtaet in de eerſte drukken in quarto , van de Aſpafia van J. Cats.*

stierluyden.	uytlokken.
stok-regel, s	uytrooken.
stokvisschen.	uytrekken.
storm-winden.	uytrukken.
straet-schender, s	uytschrabben, r
Tent-maeker, s	uytsnyden, r
tin-gieter, s	uytspreken, r
toebinden.	uytstryken, r
toemaete.	uytroepen, r
toenaeyen.	uyttrekken, r
toeschryven.	uytvliegen.
toesluyten.	uytwerken.
toetrekken.	uytwerkfel, &c.
toevliegen, &c.	Waerschouwing.
tooneel-speélder, s	waerzegger, s
Veld-heeren.	waerzegster, s
veld-hoenen.	wanhopen.
verwilkomen.	wanfchepfel, s
vlam-braekende.	wantrouwen.
voôrboden.	weérgeven, r
voôrgeven.	weérhaenen.
voôrlooper, s	weernemen, r, &c.
voôrschuyven.	windbreker, s
voôrwenden, &c.	windmaeker, s
vyanden.	wind-molen, s
Uer-wyzer, s	wind-wyzer, s
uytdampen.	wolfpinder, s
uyrdeylen.	Yslander, s
uytdooven.	ys-sporen.
uytdraegen.	Zand-looper, s
uytdrinken.	zand-straeten.
uytdrukken.	zand-wegen.
uytgeven.	zang-boeken.
uytgieten.	zang-meefter.
uytgraeven.	zang-noten.
uytlichten.	zeel-draeyer, s

zee-fpookten.	zeyl-maeker , s
zee-monfter , s	zey-winder , s
zee-viffchen.	zey-wormen.
zeldzaeme , r	zien-buyzen. &c.

De volgende woorden zyn in de Dicht-konft ongebruykbaer , om dat fy twee korte fyllaben achter malkanderen hebben.

Architecture.	Cofmographie.	Necromancie.
Bibliothèque.	Geographie.	Philofophie.
Chronologie.	Geométrie.	Theologie. &c.

Imand de voôrgaende Registers der ongebruykbaere woorden in klad gezien hebbende , wenfchte dat ik by ider ftelde het *fynonimum* , dat daer voôr gebruykbaer is , oft eene frafis , die in het veêrs zoude kunnen gefteled worden ; maer dit zoude belagchelyk zyn voôr de Geleerde , en van zeer weynig nut voôr de onwetende : want de eyge genie zal aen de iverige Dichters dit genoeg aentoonen.

B E S L U Y T.

WAt kneép die groote Meesters gebruykt hebben , om zoo aengenaeme veêrfen en aenlokkende dichten te maeken , en hebben fy ons in geene fchriften achter-gelaeten ; maer geloove , dat het geene andere wetenfchap is , dan dat fy getracht hebben , en met de daed zoo gemaekt hebben , dat hunne veêrfen , zoo gerymde als ongerymde , zoo verftaenbaer zyn als profa. Deze klaerheyd is te bekomen met het onderhouden van de gegeve Waernemingen , van de welke hier een-eynde maeke met deze Vermaeninge.

TOT DE DICHTERS.

AL zyn de Regels veél, 'ten zyn geen' staele
wethén,

Die wy in deze Konst aen onze Vrienden zetten ;
Men is somwyl gepraemd : al wyz' ik hen de
baen ,

Ik hebbe menigmael ook zelve misgegaen.

En dat ik dichten zal, (laet God my noch in't
leven)

Dat ben ik niet van zin tot voórbeeld uyt-te-geven :
Ik ryme zoo het valt , doch zonder hoofd-ge-
kwel ;

En misf' ik menigmael , ik kenn' myn' fauten
wel.

Een Rym-dicht en een kleet , zyn twee bekende
zaeken ,

Als dit misfnipperd is , is't kwalyk wel te maeken :
En is een Dicht mislukt , het is een konstig Man,
Die dit, gelyk 't behoort, geheel hermaeken kan.

GOED - KEURINGE.

DIt Boeksken , welkers Titel is : *Historie , Regels
ende Bemerkingen wegens de Nederduytsche Rym-
konst* , zal voór de Liefhebbers der zelve , tot profyt
en onderwys , mogen gedrukt worden. Antwerpen
13. September 1773.

A. DE VRIES Licentiaet in de H.
Godsgeleerdheyd , Canonik Gradueél
en Penitensier , Boek-keurder.

DE *Historie , Regels ende Bemerkingen wegens de
Nederduytsche Rym-konst* , mag gedrukt worden.
Actum 25. September 1773.

G. J. DE LIMPENS. *Consiliarius
& Procurator Generalis.*

T A F È L

Van den Inhoud van dezen Boek.

H istorie der nederduytsche Rym-konst. fol.	I
Regels ende Bemerkingen over de nederduytsche Rym-konst. Voór-reden.	35

I. ARTIKEL,

Uytlekkinge van de Termeynen ofte Konst-woórd- den.	39
--	----

II. ARTIKEL,

Van de Woórd- den van eene syllabe.	44
--	----

III. ARTIKEL,

Van de Woórd- den, de welke maer twee syllaben hebben.	50
--	----

IV. ARTIKEL,

Van de Woórd- den, die meer als twee syllaben heb- ben.	53
---	----

V. ARTIKEL,

Van de verscheyden- theyd der Veêrsen.	56
---	----

VI. ARTIKEL,

Van de langste lichte Veêrsen, genaemd choraici.	60
---	----

VII. ARTIKEL,

Van de langste zwaere Veêrsen, genaemd jambici, op Engelsche maete.	64
---	----

T A F E L.

VIII. ARTIKEL,

Van de nieuwe jambics ofte zwaere Veêrsen van zeventhien syllaben. 66

IX. ARTIKEL,

Van de Veêrsen genaemd Alexandrinen. 68

X. ARTIKEL,

Van de Veêrsen van derthien en twelf syllaben, op lichte voeten. 71

XI. ARTIKEL,

Van de zwaere Veêrsen, bestaende in vyf jambi. 72

XII. ARTIKEL,

Van de zwaere Veêrsen van acht en negen syllaben. 76

XIII. ARTIKEL,

Van de lichte Veêrsen van acht en zeven syllaben. 79

XIV. ARTIKEL,

Van de Veêrsken van zeven en van zes syllaben, op zwaere voeten. 83

XV. ARTIKEL,

Veêrsken van zes en van vyf syllaben, en van vyf en van vier syllaben. 85

XVI. ARTIKEL,

Van het gebruik van deze voôrgaende korte Veêrsken. 86

XVII. ARTIKEL,

Van de Veêrsen zonder Rÿm. 89

T A F E L.
XVIII. ARTIKEL,

Van de Vloeybaerheyd der Veêrſen. 96

XIX. ARTIKEL,

VAN DE POËTISCHE TOELAETINGEN.

<i>Eerſte Poëtische Toelaetinge, van het gebruyk der Apoſtrophes.</i>	100
<i>Tweede Poëtische Toelaetinge, veranderinge van het Genus.</i>	101
<i>Derde Poëtische Toelaetinge, van de Participia.</i>	104
<i>Vierde Poëtische Toelaetinge, van het gebruyk der Synonima.</i>	106
<i>Vyſde Poëtische Toelaetinge, van de Verkortinge der woorden, door nytaetinge van eene ſylla- be.</i>	107
<i>Zefde Poëtische Toelaetinge, Verlenginge van woorden, met van eene ſyllabe twee te maek- en.</i>	114
<i>Zevenſte Poëtische Toelaetinge, Veranderinge der vocale.</i>	116
<i>Achtfte Poëtische Toelaetinge, van de Subſtantiva, die in plurali twee nygangen hebben.</i>	117

XX. ARTIKEL,

<i>Van de Woorden daer niet, oft zeer moeyelyk kan op gerijmt worden.</i>	118
<i>Tafel van deze Woorden.</i>	121

XXI. ARTIKEL,

<i>Van de onnutte ofte in de Rym-konſt ongebruykbaere Woorden.</i>	122
<i>Tafel der ongebruykbaere Woorden, om dat ſy twee lange ſyllaben nevens malkanderen hebben.</i>	124
<i>Befluit.</i>	123

BOEKKAART
GEMAAKT

